

2004ko abenduaren 12a
LXVII. urtea
1.970 zenbakia
3,20 euro

Aitor Lopez de Aberasturi (kaixo.com)
"Internet geldituta dago Euskadin"



ARGIA



SUPEREMAKUMEAK

Minisoldatak eta zabor kontratuak



Izaskun Arrue
Arabako lehen andereñoa
oraindik haserre
euskara batuarekin

Iñaki Galdos (EA)
"Batasunaren esku dago
Jaurlaritzaren
herri kontsulta bideratzea"





TXITXARDIN BELTXA



Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria

asteko gaia

- **Emakumea eta prekaritatea eskutik doaz.**
DANIEL UDALAITZ / NAGORE IRAZUSTABARRENA **4**

pertsonaia

- **Izaskun Arrue: "Aurreneko manamendua: Euskal Herrian, euskara".** M. ANJEL ELUSTONDO **11**

gaiak

- **Aitor Lopez de Aberasturi: "Azkenaldian Internet Euskadin geratuta dago".** J. TORNER / E. POMBO **17**

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA **21**

- **Lehen argazkia.** JOSEBA BARANDIARAN **22**

- **Anoeta Kodea.** XABIER AIERDI **23**

- **Luparekin:** Eskutitza federik ezetik.
JUAN KRUIZ LAKASTA **24**

- **Txandan:** Bertsoak galdutako orduak.
JEXUX MARI IRAZU **25**

- **Hiruko txikian:** Hona. JOXEMARI OSTOLAZA **25**

- **Buruz eremu osoa hon euskara.**
ERRAMUN GERRIKAGOITIA **26**

erdiko kaiera

- **Txomin Badiola:** "Ikusleak jarrera aktiboa hartu behar du, bestela ez dago obrarik". N. LUJANBIO **27**

- **Andoni Egañaren 22na.** ESTITXU EIZAGIRRE **31**

- **Ezpalak:** KATIXA GARATE **34**

- **Argitalpenak:** Pako Aristiri galdezka.
PILAR IPARRAGIRRE **36**

- **Denbora-pasak** **38**

- **Ihesi:** Erreka zulotik mendi kaxkora.
JON ARTANO **40**

- **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA **44**

- **Sukaldean:** Gazta tarta piku marmeladarekin.
HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE **46**

termometroa

- **Iñaki Galdos:** "Batasunaren esku dago herri kontsulta bideratzea". MIKEL ASURMENDI **47**

- **Kanpo merkataritza suspertzen ari da.**
DANIEL UDALAITZ **50**

- **Gazteok belarria erne! Zaharrak hizketan ari dira.**
LARRAITZ GARMENDIA / KARMELE ETXABE **52**

- **Bero-beroan** **54**

- **Net Hurbil:** Mundializazioak Alemanian erakutsi dizkigu hortzak. PELLO ZUBIRIA **56**

azkena

- **Umerik ez izatea (ere) ondo dago.** L. OÑEDERRA **58**



Lan-merkatuan emakumeen presentzia gero eta nabarmenagoa izan arren, lan baldintzetan berdintasuna urrun dagoela ere nabarmena da. Batez beste gizonezkoek %36 gehiago irabazten dute

eta zabor kontratuak ugariagoak dira emakumeen artean. Gainera, sarritan soldatepeko lana eta lantokiz kanpokoa bateratzea egokitzen zaio emakumeari. **4**

Emakumeak lan-merkatuan

Izaskun Arrue

Arabako lehen andereñoa

Izaskun Arrue 1927an jaio zen Nafarroako Arriben, baina Gasteiza joan zen bizitzera 1960an, ezkondu eta berehala. Bertan abiarazi zuen Arabako lehen ikastola. Euskara batua tarteko, ordea, ikastola utzi eta helduei euskarazko eskolak emateari ekin zion. Egun Gasteizko gotzaina du ikasle, bere etxean. **11**



Luparekin

Juan Krui Lakasta

24

INTERNET

Aitor Lopez de Aberasturi

1996an Kaixo.com martxan jarri zuenetik, ez da gelditu. Eusko Jaurlaritzako Informatika taldean jardun du, guay.com-eko zuzendari teknikoa izan da eta Euskal Internauten Elkarte sortu du. Norbaitek Internetez zer-bait baldin badaki, hori Aitor Lopez de Aberasturi da. Eta ez da batere baikorra egungo egoerarekin. **17**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produkzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortza. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Iparr. Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Dani Blanco.

Datu objektibo eta egiazkoa da, egiaztagarria batez ere, egunez egun emakumeen presentzia gero eta nabarmenagoa dela lan-merkatuan. Garbiketa, osasun, hedabide, abokatutza eta irakaskuntza sektoreetan gero eta deigarriagoa da gorakada. Bada, aldiz, beste datu objektibo eta egiaztagarri bat: lan-merkatuko emakumeen presentzia zenbat eta handiagoa izan, orduan eta larriagoa da sufritu behar duten prekaritatea, behin-behinekotasuna eta bereizkeria, besteak beste, soldatari dagokionez.

Emakumea eta prekarietatea eskutik doaz

ESPAINIAKO ESTATISTIKA INSTITUTUAK (INE) egin eta hiru hilero argitaratzen duen Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera, urte honen hirugarren hiruhilekoaren datu ofizialak –hau da, urteko azken datu ofizialak– aipatutako egoeraren adierazle dira. BAIk argi azaltzen du emakumeek lan-merkatutzeko gogoia dutela, emakume langabe-tuak eta landunak batzen dituen jardueratasak inoizko mailarik altuena lortu baitu (%44,66). Denek ez dute enplegurik aurkitzen; ondorioz, emakumeen langabezia-tasa (%14,38) gizonetzkoen tasatik (%7,87) urruti samar dago, nahiz eta langabezia askoz gehiago jaitsi den emakumeen artean (57.100), gizonen artean baino (4.200).

Aurrera egin baino lehen, datuak dagokien

DANIEL
UDALAITZ

neurrian aztertzeo, azpimarratzeko da Euskal Herri mailako Estatistikako Institutu Nazional euskaldunik ez izateak gure herrialdearen benetako datuak behar bezalako aldikotasunaz ikertzeo aukera kentzen digula. Kasu honetan, beste hainbestetan bezala, Espainiako INEren datu ofizialetara jo behar izan dugu ezinbestean; horrek Euskal Herrian bizi dugun egoera sozio-ekonomikoren benetako irudia desitxuratzen du. Gehienetan bezala, Ipar Euskal Herriko errealitatea ilunpean geratzen da, ez dugulako bertako egoerari buruzko datu ofizialik.

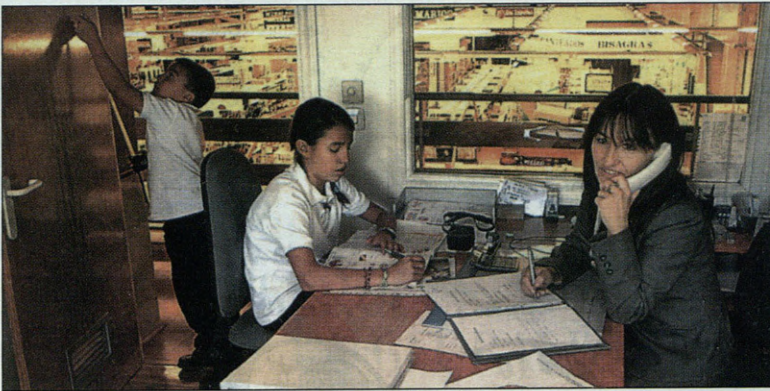
Gizonezkoen eta emakumezkoen langabezia orekatzen ari da, ez, ordea, okupazioa
Urte honen hirugarren hiruhilabetekoak



RUBEN PLAZA



ALBERTO ELOSEGI



Emakumeen langabezia tasa (%14,38) gizonezkoen tasatik (%7,87) urruti samar dago, nahiz eta langabezia askoz gehiago jaitsi den emakumeen artean.



Soldata bereizkeria izugarria

Hego Euskal Herriko soldatapeko gizonen urteko soldata gordina, batez beste, emakume langileena baino %36 handiagoa da. INEk 2002ko datuekin berriki argitaratutako Soldata-Egituren gaineko azken Inkestak hala azaltzen du. Ikerketa horri esker, LAB sindikatuak Hego Euskal Herriko emakume langileek pairatzen duten lan-bereizkeriari buruzko txosten zabala egin du.

Ikerketa horren arabera, Nafarroako gizonen urteko soldata gordinaren batezbestekoa emakumeena baino %38,9 handiagoa da. Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan ere, gizonezkoek emakumeek baino %35,3 soldata handiagoa dute batez beste. Sindikatu abertzalearen iritziz, asko eta era askotarikoak dira emakumeen bereizkeria eta soldata mailak baldintzatzen dituzten faktoreak. XXI. mende hasieran sortutako enpleguaren gehiengoa, emakumeak bezala lan-merkatu ofizialetik at egondako okupazio ez kualifikatueta eta gizarte taldeetan bildu zen. Testuinguru honetan, emakumeen laneratzea oso baldintza prekarioetan gauzatu zen, aldi baterako edo lanaldi erdirako kontratuen bidez, sektore feminizatuetan eta gaizki ordaindutako okupazioetan. Neurri batean, horrek emakumeen batezbesteko soldata gizonezkoena baino txikiagoa izatea azalduko luke. Gainera, bada patronalak aplikatzen duen beste soldata-bereizketa mota bat, inolako jarduera-sektore, kategoría profesional, kontratu-eredu edo lanaldi iraupenaren erabateko mendeotasunik ez duena.

Bereizketa hori sektore guztietan ageri da, mailarik larriena zerbitzuenean lortzen badu ere: batez beste, gizonezkoen soldata gordina emakumeena baino %41,2 handiagoa da. Beste sektoreetan, aldea txikiagoa den arren, larritasunak bere horretan dirau. Esaterako, Nafarroan, Industrian lan egiten duen gizon baten soldata sektore bereko emakume batena baino %31,8 handiagoa da; Eraikuntzan, gizonezkoen soldata %33,1 handiagoa da. Euskal Autonomia Erkidegoan, Eraikuntzan lan egiten duten gizonen emakumeek baino %26,7 gehiago kobratzen dute, eta Industrian, %25,9 gehiago.

Soldatak kontratu-motaren arabera aztertuz gero, aldea izugarria da eta aldi baterako enpleguen soldatak oso txikiak dira (II Taula). Horri emakumeen ebentualtasun-tasa gizonezkoena baino altuagoa dela erantsi behar zaio. Sindikatu abertzalearen arabera, aldiz, aldagai erabakitzailea lanaldi-mota da. Parterik txarrena emakumeei dagokie, 2002an lanaldi erdiko soldatapeko populazioaren %80 baitziren. Euren egiten dutenez etxeko zereginen %75,2 (EUSTATEko 2003ko datuen arabera), lanaldi laburreko enplegu prekarioak onartu behar izaten dituzte ezinbestean. Era berean, kontratu-motak aztertzeko orduan, kontuan izan behar da aldi baterako kontratupeko pertsonen lan-kontratu finkodunek baino gutxiago kobratzen dutela. Azkenik, esan beharra dago prekaritate eta bereizkeria egoerok arazo erantsia sortzen dutela, izan ere, kotizazio sozial txikiagoei lotzen zaizkielako; ondorioz, eragin zuzen eta kaltegarria dute etorkizuneko prestazioetan (pentsioak, langabezia, eta abar).

Gizonen soldata, batez beste,
emakumeena baino
%36 handiagoa da Hego
Euskal Herrian

Hego Euskal Herriko langabetu kopuruaren jaitsiera ekarri du, BAIren datuen arabera. Horrela, 103.000 pertsona langabetu zenbatu ziren orotara, hau da, lau lurraldeen populazio aktiboaren %8,15. Okupatutako populazioak ere 9.700 pertsonako hazkundera izan du urteko bigarren seihilekoari dagokionez, guztira 1.029.300 pertsona bilduz. Esan beharra dago hirugarren hiruilekoko langabeziaren jaitsierak emakumeen kopuruetan eragin duela batez ere, 6.600 langabetu gutxiago eraginez.

Ondorioz, emakumeen eta gizonen arteko



Etxeko lan gehienak emakumeak egiten ditu eta berak zaindu ohi ditu etxeko beste senideak ere; lanok normalean ez dira bateragarriak izaten lan profesionalarekin eta horrek familia arazo larriak dakartzio.

langabeziaren banaketa orekatu egin da joan den hirugarren hiruilekoan eta emakumeen %49,80 eta gizonen %50,20 gainditu ditu. Okupazioaren arloan, aldiz, ez dago aipatutako orekarik. Pertsona landunen gehiengoa gizonezkoek osatzen dute (%59,20), emakumeen kopuruarekin alderatuz (%40,80). Generoak bereizketak ezartzen ditu populazio aktiboaren gaineko langabezia-tasan, emakumeen kaltean betiere. Horrela, Nafarroan emakumeen langabezia-tasa %6,55koa da, gizonezkoen %3,11koaren aldean. Araban, emakumeen tasa %10,16koa da eta gizonena %5,92koa. Gipuzkoan, emakumeen langabeziaren ehunekoak 8,52koa da eta gizonena %5,70ekoa. Azkenik,

Emakumeen Munduko Martxa 2005, berdintasunaren alde

Mugimendu feministak, zenbait emakume talde eta mundu osoko sindikatuak, baita Euskal Herrikoak ere, dagoeneko 2005erako Munduko Martxa prestatzen ari dira. Berriz ere, berdintasuna eta justizia izango dira martxaren aldarri nagusiak. Euskal sindikatuak dagokienez, gehiengo sindikalak osatutako plataformak —ELA, LAB, ESK, STEE EILAS eta EHNE— emakume langileen eskubide guztiak bermatu eta kontuan hartzeko lan- eta gizarte-esparrua lortzeko bidearen negoziazio kolektiboaren aldeko apustua egin du.

Horrela, sindikatuak lan-merkatutzeko baldintzen parekotasuna eskatzen dute, edozein kategoria eta lanbidetara jotzeko berdintasunarekin batera. Enplegu iraunkorra sortu eta mantentzeko enplegu-planak aldarrikatzen dituzte ere, emakumeentzako lanaldi osoak eta kalitatezko lanpostuak, modu horretara behin-behineko kontratazioa, malgutasuna, azpikontratazioa, soldata-eskala bikoitzak eta kontratazio eza erazteko. 35 orduko lanaldi murrizketaren ezinbesteko baldintzatzat jotzen dute, aberastasunen eta lan guztien bidezko banaketa, zainketa zein enplegu lanei dagokiena. Era berean, lan- eta gizarte-eredu justu eta solidarioa ezartzea exijitzen dute.

Pareko soldatak izatea, "femenino" izendatutako kategoriak desagertzea eta lanpostuak genero ikuspegitik baloratzeko plataformaren eskakizun dira ere. Emakume nekazarien enpleguak eta ustiapen txikiak defendituko dituzten nekazari-tza ereduak erreklamatzeko dituzte. Horrela, emakumeek lan-

eta gizarte-esparru guztietan presente izan, parte hartu eta erabakiak hartzeko eskubidea izatea aldarrikatzen dute; emakumeek egindako soldatarik gabeko zainketa lanak baloratzeko eta gizon-emakumeen erantzukizun partekatua bermatzeko neurriak ezartzea.

Sindikatuak administrazio publikoen erantzukizuna exijitzen dute ere, behingoz ezar dezaten pertsona orok asistentzia izateko duen eskubide unibertsala, etxeko asistentziarako aukera unibertsala, 0-3 urte bitarteko haur-eskolen sare publikoa, baita baliabide horietarako beharrezkoak diren ego-

era guztietarako egoitzak. Enpresei lanaldien murrizketa eta adin txikiak edo etorkizuneko estaldura sozialen galerak eragingo ez dituzten pertsona dependenteak zaintzeko lan-utzialdiak gauzatzeko tresna guztiak ezartzea eskatzen zaie.

Sindikatuak ez dute sistema fiskala ahanzi, bakarka eraturako aberastasunen osotasuna

baloratuko duen sistema eskatzen dutelako, emakumeek arlo pribatuan egindako zainketa lana (gizarte-lana) eta lan formalaren errenta kontuan izango dituen. Azkenik, euskal sindikatuak administrazio publiko, enpresa eta sindikatuen inplikazioa exijitzen dute, emakumeen aurkako bereizkeria edo edozein ekintza iraingarri erazteko beharrezkoak diren bermeak ezar daitezen, arreta berezia eskainiz sexu jazarpenei eta lan- eta gizarte-esparruan gerta litekeen beste edozein genero-indarkeria motari.

2005eko Munduko Martxarako sindikatuak lan-merkatutzeko baldintzen parekotasuna eskatzen dute, edozein kategoria eta lanbidetara jotzeko berdintasunarekin batera

Bizkaiko emakumeen langabezia-tasa %12,03koa da eta gizonezkoena %10,17koa.

Aldi baterako lan prekarioa

Joan den hirugarren hiruilekoan emakumeen langabezia-tasa jaitsi eta lan-merkatuaren bilakaera positiboa izan bada ere, sindikatu guztien iritziz, sortzen ari den enplegua aldi baterakoa eta prekarioa da, bereziki larria dena emakume eta gazteen kasuan, behin-behinekotasuna nabarmen areagotu baita. LAB sindikatu aber-
tzalearen arabera, Hego Euskal Herrian sinatutako kontratuen %92,3 aldi baterakoak ziren (%93 emakumeen artean eta %95,1 gazteen artean). ELAk, bestalde, urteko lehen seihilekoari dagokion koiuntura txostenean adierazi duenez, behin-behinekotasun indize altuak %0,2ko goraka-

Okupatutako
populazioaren
%59,20 gizonezkoa
da eta %40,80
emakumezkoa;
langabetuen artean,
%50,20 gizonezkoak
dira eta %49,80
emakumezkoak.

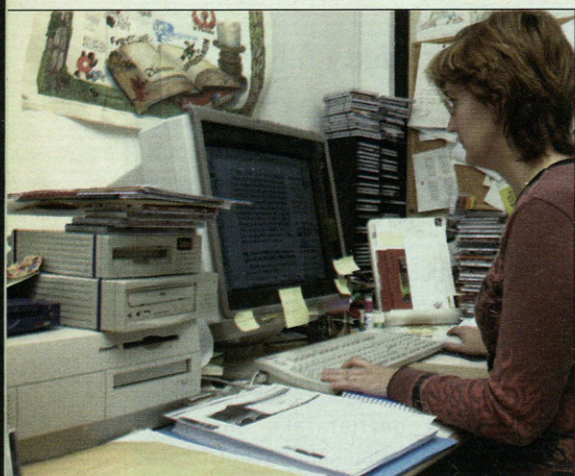
da izan du tarte horretan; gainera, hirugarren hiruilekoko bilakaera antzekoa izan da, ikusi dugun bezala. Ebentualtasunak eragin apalagoa du gizonezkoen artean (%24,9), emakumeen artean %35,5koa delako.

Berdintasunik ez etxeko zereginen banaketan

Argazkia osatzeko, emakumeek pairatzen duten soldata-bereizkeriari buruzko datuez gain (ezkerreko orrialdeko koadroan zehaztuak), ezin ahanztu genezake emakumeek familiaren baitan bikotekide edo bizikideen partetik bizi duten bereizkeria. Denon begi bistan da etxeko arduren banaketa ez dela ez bidezkoa, ez partekatua emakume eta gizonezkoen artean. Era berean, egungo osasun eta gizarte zerbitzu publikoen gutxiegitasunak ezin batera dezaketela lanaldi bikoitza izatera behartzen ditu emakumeak. ■



ALBERTO ELOSEGI



Profesionalak eta abar

Emakume profesionalak, aukera gutxiago eta soldata txikiagoak izateaz gain, beste hainbat arazori egin behar diete aurre oraindik berdintasunaren bidean. Amatasuna eta profesionaltasuna uztartzea da oztopo nagusienetakoa. Carmen Villahizan Arabako Profesional eta Enpresari Emakumeen Elkarteke lehendakaria eta Ana Urkijo abokatua eta Athleticeko lehendakariordearen esperientziek hurbildu gaituzte emakume profesionalen errealitatera.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Argazkiak: Alberto Elozegi

11'77 ORDU. Horixe da, batez beste, emakume profesionalak eguneroko lanean ematen duen denbora Espainiako Estatuan 2000. urtean egindako azterketaren arabera. Kopuru horretatik 7,26 ordu soldatapeko postuan egiten ditu eta 4,54 ordu etxeko lanetan. Kopuru horretan, gainera, ez da sartzen familiaren zainketan emandako denbora. 2002an EAEan, Katalunian eta Andaluzian eginiko beste azterketa batek dioenez, jarduera bikoitz hau duten emakumeen osasun egoerak okerrera egiten du familiaren beharrek gora egiten dutenean, haurrak edo beste senitartekoak zaindu behar direnean, alegia; estresak eragindako gaixotasunak hirukoiztu egiten dira 35-55 urte arteko emakumeetan, herritar guztien batez bestekoarekin alderatuta. Eta gure jaiotze tasa mundu mailan txikienetakoa da. Arazoak gizarte osoan eragiten dute, baina oraindik erantzukizunaren pisua emakumeengan dago.

Legeen garapena

Lantoki barruko eta kanpoko lana uztartzeko arazoei neurri eta azpiegiturretan dute irtenbidea eta horiek legeen garapenetik etorri behar dute. Egun, hainbat neurri martxan dira, eta haurrak dituzten emakumeek, eszedentziarako eta lan orduen murrizketarako aukera dute, teoriarik bederen. Baina lan orduak murrizteak

diru sarrera murriztea dakar berekin. Eta lehenago garbi geratu da emakumeek gizonek baino soldata txikiagoak eta kontratu okerragoak dituztela. Ondorioz, emakume askok ez du laguntza horietara jotzen euren karrera profesionalen eta diru sarreretan eragina duelako. Eurostatek berriki eginiko inkestaren arabera, lan munduan sartu diren emakumeen %39ak ez du nahiko lukeen haur kopururik eta horren arrazoi nagusiak lana bera (%51,6) eta lanari lotuta dagoen egoera ekonomikoa (%48,4) dira. %49ak lehen haurra izateko garaia propio atzeratu du eta %47ak ama izateak karrera profesionalen eragina duela onartzen du. Lan orduen murrizketara joko ote luketen galdetuta, %55ak ezezkoa dio, eta %30ak soilik onartuko luke. Ezezkoaren arrazoi nagusiak: gutxiago irabaztea (%68,5) eta promozio aukerak galtzea (%27,5). Orain arteko politikek, beraz, ez dituzte beharrik ase eta aurreikusten direnek ere kritikak jaso dituzte.

Berdintasun legea

Iragan irailean onartu zuen Lakuako Gobernuak EAEko Berdintasun Legearen proiektua eta berehala iritsi ziren emakume taldeen eta sindikatuen kritikak. Batetik, proiektua onartu aurretik gizarte eztabaida bultzatu ez izana salatu zuten. Bestetik, intentziora eta

«Gizonei dena demostratu behar diegula ahazten dugun egunean, urrats handia emango dugu»

50 urteko bilbotar hau Abokatu Kolegioko Zuzendaritza Batzordeko lehen emakumea izan zen 1987an. Hiru urte beranduago Athleticeko zuzendaritza sartu zen han ere emakumei bidea irekiz. Egun Club horretako lehendakariordea da. Zuzenbide ikasketak Deustuko Unibertsitatean burutu eta berehala Rufino Urkijo aitaren bulegoan hasi zen lanean. Baina handik hiru urtera aita hil eta bulegoa bere esku geratu zen.



Ana Urkijo, Athleticeko zuzendaritzarekin.

Zaila izan al zen zu bezalako abokatu emakumezko eta gaztearentzat aitaren bulegoari eustea?

Garrantzia handiko aferak eramaten zituen bulegoak eta ez nuen esperientzia handirik. Zilegi izango zen erronkari ez eustea baina ez zitzaidan burutik pasa ere egin. Urte zailak izan ziren, zakurrek bezala igeri egin behar izan nuen ez hondoratzeko, baina asko ikasi nuen. Lanean hasi nintzenetik 25 urte pasa dira eta zorionez gauza asko hobetu dira. Bidea gelditzen da oraindik egiteko, baina lan munduan egoteko nire modua nire alabarentzat eta datozen besteentzat lagungarri izango dela espero dut. Lan mundua gizonak egin dute, gizonentzako. Daukagun potentzialekin sinesten dugun egunean, lan esparruan emakumezko ezaugarriekin sartzan garen egunean, gizonei dena demostratu behar diegula ahazten dugun egunean, funtsezko urratsa emango dugu. Orduan legitimazio osoa izango dugu eta ez haiek legitimatzen gaituztelako, guk geure burua legitimatzen dugulako baizik.

Baina badirudi emakumeak gizonen jarrerak hartzera behartuta daudela sarritan.

Akats handia da. Hori egin izana onartzen dut. Aita hil eta bere bezero batzuk aurrejuzkuak zituzten ni emakumea nintzelako. Ni ez nintzen Rufino Urkijo, ezta bere semea ere. Bere alaba nintzen! Orduan logikoa zen jarrera gogorak hartzea.

Futbola gizonen mundua omen da. Nolakoa izan zen Athleticeko zure lehen etapa 1990etik 1994ra?

Ez ziren urte errazak izan. Haiek deitu zidaten baina gero nik nire tokia egin behar izan nuen. Haserretu ordez, ordurarte emakumerik ezagutu ez zuen munduan sartzan ari nintzela "onartu" nuen. Berritoki ere jukuen galbahetik pasa behar nuen. Haiek ezin zuten saihestu ni jukatzeari eta joko hori onartu nuen. Haserretik etengabe gauzak errebindikatzen ari zizkizkiz egiten bainau. Azkenean, alde egin nuenean lanean nire tokia errekonozitu zidaten. Egun, ez naiz errekonozimenduaren zain egoten. Nire garapen pertsonalaren lorpen nagusienetakoa izan da, nire erreferente onena ni neu naizela jakitea. Eta ez dut harrokeriaz esaten, harrotasunez baizik. Barne borrokaren, autoexijentziaren emaitza izan da. Autoestimara iristeko bidea askotan kanpotik barrura egiten dugu. Nire bidea horrelakoa izan da, sarri kanpoko oneritzia behar izan dut. Baina zirkuitua aldatu egin da eta prozesua barrutik kanpora da orain. Emakumeak kontatu dioten guztian sinesteari utzi behar dio eta bere burua entzuten hasi.

Athleticeko bigarren etapa hone-tan zeure tokia egin behar izan al duzu berriro?

14 urte joan dira eta tartean zuzendaritza batzordean beste emakume batzuk egon dira. Orain Athleticean erabateko berdintasuna bizi dut.

Hori Klub barruan. Baina Klubetik kanpo? Taldearen ordezkari izatea egokitu zaizu partida batzuetan.

Egiten ari zarenaz konbentzitu bazaude eta eskubide osoz hari zaudela sinestuta, parean dagoenak nabaritu egiten du. Turkiara, Besiktasen aurkako UEFAko partidara ni joan nintzen ordezkari.

Ordezkarien bazkarian ni nintzen emakume bakarra. Turkiarazko hitz batzuk ikasteko ahalegina egin nuen nire hitzalditxoan sartzeko. Horrek bazkarian zeudenen aditasuna lortu nuen. Nire hitzaldian Athleticeko lehoien eta Besiktaseko arrano beltzen inguruko glosa bat egin nuen. Amaieran ea Athleticeko zuzendaritzan beste horrelako emakume bat ba ote zen galdetu zidaten, fitxatu egin nahi zutela. Nik Fernando (Lamikiz) ez dut imajinatzen lehoiez eta arranoez hizketan, baina nik, emakume izanda, zergatik ez diot emango ukitu femeninoa? Nik ez dut gauzak gizonak bezala egin nahi. Ez ditugu gizonak imitatu behar. Noski, badira ezaugarri imitagarriak dituzten gizonak. Aberastu gaitzakeen hori imita dezakegu, baina beti hori barneratuz eta produktua emakumeen erreferentetik landuz.

Athleticeko emakumezkoen taldeko jokalaria ez dira profesionalak. Gizonezkoen futbol profesionalera gerturatze-ko aukerak ikusten al dituzu?

Zaila da, erreferentea gizonzkoen mundu horretara iristea delako. Gauza askotan gizonak garatuagoak daude gauza horiek praktikatzan mendeak daramatzatelako. Guk praktikatu egin behar dugu eta horrek denbora eskatzen du, eta pazientzia. Baina begira tenisean emakumeek zein maila lortu duten.

Bi seme-alaba daukaz. Bizitza profesionala eta familia-rra bateratzea zaila egin al zaizu?

Askok lagundu didaten senarra eta ama izan ditut eta hurrek ederki ulertu zuten euren ama, euren aita bezalaxe, lanera joaten zela. Zorte hori izan ez banu, agian zaila izango zitzaidan haurrak erantzukizunez haztea. Dena den, harritu egiten nau errealtatea nola makilatzen den ikusteak. Estatistikek diote lan absentismoa handiagoa dela gizonetan emakumeetan baino. Baina enpresariak norbait kontratatzerakoan esaten dute: "Emakume hau ama izan daitekeenez...". Lan esparruan sartu nahi duen emakumeak ezin badu ama izan, eta aukeratu beharrean aurkitzen bada, agian ama izateari uko egingo dio. Eta hori ez da emakumeen arazoa, gizaki guztien arazoa da. Emakumeak ama izan nahi duen ala ez aukeratzeko eskubidea dauka, baina ez luke ama ez izatea aukeratu beharko profesionala izan nahi duelako. Legislatzaileen lana behar du horrek eta gobernuek bultzatu behar dute. Aldaketa kosta egingo da eta legea beti dator ekintzaren ondoren. Baina iritsiko da. ■

● Emakumeen bereizkeria lan-merkatuan

aholkuetara mugatzea leporatzen diote proiektuari. Bertan ez da eduki eta eskubide zehatz-taz hitz egiten, ez da neurririk finkatzen.

ELA sindikatuak laneko eta familiako bizitza bateratzeko proposamena mahaigaineratu du, lau puntutan zehaztua: lehenik, lanaldi murriztuek eta adin txikiko eta zainketa behar duten senideak artatzeko eszedentziek ez dute babes sozialetan kalterik eragin behar eta neurri osoagoak behar dira zentzu horretan; bigarrenik, lanaldia 35 ordutara murriztu behar da; hirugarren puntuan etxez etxeko zerbitzuak, Oitk 3 urtera bitarteko haurtzaindegien sare publikoa, egoitza berriak eta abar eskatzen dira, hots, herri-administrazioek pertsona guztiek laguntzarako duten eskubidea aintzat hartzea; eta azkenik, esparru pribatu-ko zeregin guztietan, ardurak gizon eta emakumeen artean partekatzea beharrezkoa ikusten du ELAk.

Gizonen aldaketa

Azken puntu horrek garbi uzten du, erakundeek neurri zehatzak hartzea ezinbestekoa izanda ere, gizonezkoek euren mentalitatea aldatu behar dutela emakumea lan esparruan berdintasun osoz aritu dadin. Gaur egun, ordainsaririk gabeko lan ordu murrizketa edo eszedentzia eskatzen dutenen herritarren artean %5 besterik ez dira gizonezkoak. Lanpostutik kanpoko lanetan, gizonezkoen kolaborazioa oso pixkanaka hazten da eta, gainera, kolaborazio kontzeptua baztertu eta partekatze orekatura jo beharko litzateke. Emakumea tradizionalki gizonezkoen esparrua izan den mundu profesionalan sartu da, oztopoak oztopo. Tradizionalki emakumearen esparrua osatu duten gainerako lanetarako jauzia egitea egokitzen zaio orain gizonezkoari. ■

Carmen Villahizan, AMPEA Arabako Profesional eta Enpresari Emakumeen Elkarteko lehendakaria

“Emakumeek modu horizontalagoan agintzen dugu eta hori ahultasunarekin nahasten dute”

Zer dela eta sortu zen AMPEA 1993an?

Orokorrean enpresa munduan emakumearen irudia ez delako behar bezala kontuan hartzen. Badirudi politikariek emakumeen alde gero eta gehiago egiten dutela, baina proiektuak aztertu eta hitzetatik ekintzetara tarte handia dagoela ikusten da. Bost emakume elkartu eta AMPEA sortzea erabaki zuten. Egun ia 190 emakume biltzen ditu.

11 urtetan egoera aldatu al da?

Ez da hainbeste aldatu. Emakume enpresari eta profesionalen arrakasta topikoak hausten ari da, baina asko kostata. Gizonak boterea banatzeko abantaila du, eta euren artean banatzen du botere hori.

Zer eskatzen du elkartera hurbiltzen den emakume enpresari edo profesionalak?

Emakumeak oso denbora gutxi du bere buruari eskaintzeko eta oso garrantzitsua da sareak sortzea. Emakumeentzat estimulo handia da beste emakume askok euren arazo berberak dituztela ikustea: enpresa zuzendu, umeak zaindu... Askotan informatuak izatea bilatzen dute soilik. Oro har nolabait sentsibilizate femeninoa bilatzen dutela esan daiteke. Formazioari dagokionez, esaterako, talde txikietan eta mailaren arabera egiten dira ikastaroak,

emakume bakoitzari begira eta ordutegi oso zabalarekin. Gainera bazkideek euren beharren berri emateko aukera ere badute eta ikastaroak horietara bideratzen ditugu.

Emakume izateak zein arazo sortzen du enpresa kudeatzeko orduan?

Emakumeek ez dugu gizonak bezala agintzen. Modu horizontalagoan egiten dugu eta hori ez dakite baloratzen, ahultasunarekin nahasten dute. Gizonak enpresetan ezarri izan duten statusa mantentzeak ez du zentzurik. Hobe da langileekin berdintasunezko harreman bat izatea, euren iritzia kontuan hartuz eta parte-hartzea bultzatuz. Baina emakumeak ulertzen ez den gertutasun eta inplikazio horregatik ere ordaindu behar du.

Egoera horrek ez al ditu emakumeak gizonen ereduak errepikatzen eramanen?

Logikoa da. Eredu maskulinoak izan dira nagusi gizartean eta horrek sarritan ere ere horien akatsak errepikatzen eraman gaitu. Horregatik da garrantzitsua gurea bezalako elkarten lana, belaunaldi berriek enpresak kudeatzeko modu berri bat ikus dezaten, emakumeen ereduaz egiten diren ereduak, bere gauza onekin eta gauza txarrekin —emakumezkoen ereduaren dena ez baita ona, gizonezkoen dena txarra ez den bezala—. Gure esku dago kudeaketa ere berriak

apurka-apurka sartzeko, beti ere gure baloreak erakusteko aukera ematen badigute.

Elkarteko emakumeek nola daramate bizitza profesionala eta pribatua? Askok, esaterako, seme-alabak izango dituzte...

Emakumeak biak konpatibilizatzen saiatu behar du. Eta aurrerapausoak aurrerapauso, egun familiaren pisua emakumeek dute. Instituzioak neurriak hartzen ari dira bizitza profesionala eta familiarra bateratzeko, eta ados nago. Baina beti emakume enplegatuez hitz egiten da eta enpresariak ez dira kontuan hartzen.

Zentzu horretan jauzi bat egiteko zer beharko litzateke? Neurri legalak? Mentalitate aldaketa?

Aldaketa legala ezinbestekoa da. Emakume enpresariak haurra izatean, bere autonomo kuotan laguntza berezia izan beharko luke, adibidez, haur hori zaintzeko aukera izan dezan.

Mentalitate aldaketa ere behar da. Gizonen familian erantzukizunik hartu gabe jarraitzen dute, duela gutxi Eustatek argitaratutako inkestak erakusten duen moduan. Haurrekin denbora pixka bat ematen dute, erosketak egiten dituzte tarteka... Baina gizonak ikusi behar du inplikatu egin behar duela, ez soilik kolaboratu. ■



Izaskun Arrue

Arabako lehen andereñoa

Gerra ostean, ikastolak abiatu zirenean, Izaskun Arruek zuzendu zuen euskarazko lehen eskola Gasteizen. Olabide ikastolaren hazia izan zen. Gero, euskara batua eta "h" a tarteko, maistrak uko egin zion ikastolan lan egiteari, Arabako ikastolek betiko galdu zuten Izaskun Arrue. Ez euskarak, hala ere, euskara erakusten jarraitu baitu, era batera edo bestera. Euskar du kezka. Eta elkarrizketan lagun izan ditugun biloben hizkera.

«Aurreneko manamendua: Euskal Herrian, euskara»

"Arabako lehenengo andereñoa" omen zara. Titulu handia, horratik!

Titulu handia den ez dakit. Guraso batzuk hasi ziren hemen lanean. Ni ez nintzen hasi, esanez: "Nik orain ikastola bat jarriko dut hemen". Guraso batzuek beren umeek euskaraz jakitea nahi zuten. Beraz, guraso haiek izan ziren fundatzaile, haiek.

Nafarroan jaio zinen, Arriben...

Bai. Arribe non dagoen ba al dakizu? Jende guztiak daki non dagoen Atallu eta Arribe, berriz, ez. Ni, izan, Atallukoa naiz. Aita Tolosakoa nuen. Medikua zen. Ikasketak bukatu eta Arribera joan zen, bertan ezkondu zen eta hantxe jaio nintzen. Urte asko egin zituen gure aita Arriben.

Ama Argentinan jaioa, dena den.

Bai. Gure aurreko haiek asko joan ziren Ameriketako alde horretara eta gure aiton-amonak ere joan ziren. Bedaiokoa zen aitona, eta Azkaratekoa amona. Haiek Ameriketara joan ziren, eta han jaio zen gure ama. Berak sei urte zituenan etorri ziren berriz. Aurrena, hala ere, ama-alabak. Gure amak, Argentinatik etorri eta ez zekien erdaraz!

Gerra garaian Arriben zinen, beraz, zeren 27an jaioa zara eta Gerra 36an hasi zen.

Bai. Eta kurtso hartan bertan hasi nintzen ni Tolosara joaten. Batxilerreko bosgarren urtera arte Tolosan egin nuen. Gero, Donostiara joan nintzen, azkeneko bi urteak egitera, teresarren

MIEL A.

ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

ikastetxean. Hurrena, errebalida Valladoliden, garai haietan hantxe egiten zen eta. Nik uste dut batxilerra herri handietan jende gehienak egiten zuela. Eta emakumeentzat, nahiko erraza, eta eroso, maistra ikasketak egitea zen, eta horrelaxe egin genuen. Maistra ikasketak emakume askok egiten genituen. Eta, batzuek, erizaintza.

Zuk biak egin zenituen.

Bai, biak. Horiek egin eta Lezaetara joan nintzen lanera, maistra. Han, bost etxe, eta hala ere, 24 ume izan nituen eskolan. Etxe guztietan zazpi edo zortzi ume izaten ziren eta! Lezaetako eskolan, Nafarroako diputazioak aldi bateko eskolak egiten zituen. Eskola nazionalik ez

Nortasun agiria

Izaskun Arrue 1927an jaio zen Arribe-Atallun (Nafarroa). Irakasle eta erizain tituluak ditu eta bietan jardun du lanean urte askoan: Lezaetako eskolan estreinatu zen maistra. 1960an Gasteiza ezkondu eta laster zen Arabako lehen ikastola abiarazten, egungo Olabide ikastola izango zena. Euskara batuaren norak zapuztu zuen Izaskun Arrueren andereño ibilbidea 1973an. Harrezkero, erizain lanak bete zituen goizez eta helduei euskarazko eskolak emanez segitu zuen batean eta bestean, batuak atzetik harrapatzen zuen arte. Gaur egun, etxean ari da, Gasteizko gotzaina ikasle duela. Egin zuen lanaren aitortza, Arabako ikastolen omenaldia jaso zuen 1991n, Araba Euskaraz egunean, eta haren biografia ere *Bidegileak* bilduman ageri da.

"Decir no 'asmamos'"

"Behin, inspektorea etorri zen Iruñetik Lezaetara, nik erakusten nuen eskolara. 'Estos niños van a hablar así!', zen bere beldurra. Eskolan, nik aurrena gauzak erdaraz esaten nizkien umeei, eta behin esan nion argi-argia zen neska bati: 'Habeis entendido?', eta berak: 'Sí!'. 'Pues ahora dime tú lo que yo he dicho'. Eta berak: 'Sí, entender sí, pero decir no asmamos'. Hori grazia egin zidana! Horrelakoa zen herri hura"



zegoen han. Ikasi nahi izanez gero urrutiago joan behar zuten bertakoek: Azpirotzera, Errazkinera edo halako herriren batera. Horregatik egiten zituen eskola haiek diputazioak.

Zer ziren justu eskola horiek?

Ez ziren ikasturte osoak. Urrian edo azaroan hasten ziren eta maiatz arte irauten zuten. Ez zuten beste eskolek adina irauten. Horixe.

Nola hasi zinen lanean han?

Behin, etorri zen alkatea gure etxera, Arribera. Eta gure aitari esan zion diputazioak eskola eman ziela eta ea nik joan nahiko ote nuen hara maistra. Ordurako bazen neska bat, eskola hartarako nahi zuena. Atallun baziren arbitrio zerga-biltzaileak, probintzia batetik besterako mugan egoten zirenak. Erdaldunak. Gure aitak alkateari esan zion aditu zuela, nonbait, zerga-biltzaile horietako baten alabak eskatu behar

zuela eskolako postua eta ez zuela tarte horretan sartu nahi. Orduan, alkateak esan zion: "Ez, ez, neska horrek eskatuta ere guk ez diogu lana emango, guk euskalduna behar dugu eta neska horrek ez daki euskaraz. Horri ez diogu emango". Eta gure aitak: "Horrela bada, Izaskunekin hitz egin beharko dugu". Eta halaxe hasi nintzen Lezaetan. Zortzi urte egin nituen han.

Gerra pasata, Lezaetan, euskaraz ez zekielako ez zutela hartuko maistra... Harrigarria...

Noski! Hango umeek erdaraz ez zekiten tutik ere eta! Zer egin behar zuten han erdalduna jarrit! Txoraturko zituen umeak! Alkate hark ez zuen aparteko konturik egin! Umeek ez zekiten erdaraz eta nahi eta nahi ez behar zuten maistra euskalduna. Eta horrela joan nintzen ni hara. 24 ume nituen. Eta etxe batean bakarrik zekiten erdaraz, aitonena zuten erdalduna, edo horretarako afizioa zuena. Gainerakoan, ez



HONDARRIBIA

Abenduaren 10etik 13ra, San Pedro kalean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

*Bizi
irakurritz!*

zekiten erdaraz. Gero, bazen beste pertsona bat, Azpirozko apaiza, Don Martin, San Migelen ibiltzen zena, eta nik uste dut orain ere ibiltzen dela. Hark esan zidan: "Ez dakit zer irudituko zaizun. Komunioa nik ematen diet hemengo ume horiei, baina dotrina euskaraz ez badakite, ez diet emango!". "Niri, iruditu? Primeran!". "Tira, ez baita jakiten hemen bakoitza nondik dabilen". Ederki alda-tu dira gauzak...

Goizean maistra eta arratsalde, berriz, prakti-kante izan zinen.

Goizean, Lezaetako eskolara joaten nintzen. Han bazkaltzen nuen eta bazkaldu eta bereha-laxe eskola ematen genuen. Eta arratsaldeko 4tan ni libre nengoen. Orduan, baserrietara joaten nintzen, indizioak jartzera. Sasoia bai-kenuen orduan!

Ezkondutako berehalaxe etorri zinen Gasteiza 1960an?

Pixka batera. Ordurako *Bitorin* ari zen lanean nire gizona. Azaro batean ezkondu ginen eta Arriben segitu nuen nik. Bitartean, larunbate-tan ni etortzen nintzen *Bitorira* edo gizona joaten zen Tolosara. Ikasturtea bukatu eta utzi egin nituen hango gauzak.

Gasteizen, etxean hasi zinen eskola ematen.

Beheko Harresiak kalean bizi nintzen, etxe txiki batean, baina nire etxean hasiko ginela esan nien. Nire etxeko gela batean. Ohatze bat bazegoen, eta umeak lurrean eserita egoten ziren. Horrela hasi ginen. Hiru kurtso egin genituen bertan.

Gaur egun horrelakorik esan, etxean hasi zinela erakusten, alegia, eta askok ez luke entenditu-ko...

Ni, euskara erakusteagatik, beste munduraino joango nintzen. Gaztetan esaten nuen: "Ni egunen batean Japonera ezkontzen banaiz, nire umeek euskara jakingo dute". Inork ez zidan niri hori buruan sartu. Barruan nera-man. Bazen neska bat, Azkaratekoa, Donos-tiara neskame joan eta gero ingeles batekin ezkondu zena. Etortzen ziren herrira umeekin eta haiek euskara eta ingelesa, biak egiten zituzten. Eta nik pentsatzen nuen: "Horiek bai ari direla bide zuzenetik!". Horixe neukan nik barruan.

Sentimendu bat zen, ala kontzientzia...

Edade hartan? Sentimendua! Kontzientzia? Ez, ez. Hori hala zela eta hala behar zuela, besterik ez. Umeak gure etxean hartu esko-lan? Jesus! Gustura! Hiru urte egin nituen

bertan. Hirugarrengoa, hogeita hamalau ume edo ziren etxe txikian. Saltoka ibili behar zenuen haien artean. Ez zegoen horrela segitzerik. Gainera, ume gehiago ari ziren izena ematen. Orduan, batzar bat egin zen Estibalitzen, monasterioan, zerbait egi-teko, pentsatzeko. Tartean zen bertako abade Ixidro Bastarrika. Norbaitek esan zuen iragarki bat jarriko zuela egunkarian, lokal batzuk behar zirela adieraziz. Eta, nonbait, moja batek erantzun zuen bereha-laxe. Afrikan zegoen moja baina txalet txiki bat zuen Estibalitzko etorbidean —Gastei-zen bertan—. Haren bitartez etxe hura aloka-tu ziguten eta hantxe hasi ginen, 67an.

Urte batzuk ikastolan egin arren, erdaraz egiten zituzten umeek geroko ikasketak, ikastolak segidarik ez zuelako.

67an joan ginen Estibalitz etorbidera eta han esaten zen "*que hay unos niños*", beste azalpenik eman gabe. Baina lehenengo ikas-turte hura pasa eta lege bat atera zen. Harrezkero ez zitekeen eduki legalizatu gabe inor. Orduan bai, bolada txarra pasa genuen, ez genekielako gure ume horien kartila kontu hori nola konpondu. Behin, batzar batean, mutiko baten aitak esan zuen

ezagutzen zuela maistra bat, Samaniego eskolako zuzendaria —ez zen eus-kalduna eta ez ezer; Errioxakoa zen—, eta ea norbaitek joan nahi zuen andre harengana. "Ni joango naiz!", esan nion, eta joan nintzen. Andre

hari esan nion zer pasatzen zen. Eta esan zidan: "A, lasai, lasai! Hemen neskak baka-rrik daude, eta nesken kartilak nire izenean etorriko dira. Nik eskatuko ditut, hemengo umeak balira bezala. Eta gainera sekulan ez eskertu hau niri. Zuek hizkuntza bat duzue eta obligazioa daukazue hori gordetzekoa, eta galdu dena berriz irabaztekoa. Niri seku-lan ez eskertu!".

Legalizazioa ere etorri zen halako batean.

69an uste dut, eta ikastolak ere bere izena jaso zuen, ikastola hitza gabe, noski: Colegio Padre Raimundo Olabide izan zuen izena. Gure neskato baten aitak, Anjel Aranzaba-lek, galdarategia zuen, eta oso letra politekin osatu zuen "Ikastola" izena. Hori etxeari jarri genion eta non etortzen den eskutitz bat, "*desconociendo que tuvieran ustedes la idea de cambiar de nombre al centro les comunico que tie-nen ustedes un plazo de ocho días para retirar esas letras*". Nik gogoan daukat oraindik nola geratu ginen letra haiek kendu behar izan genituenean.

Zaplastekoak

"Atalluko eskolara joaten ginen garaie-tan maisu eta mais-tra erdaldunak bidal-tzen zituzten herri horietara. Han ez zuten galdetzen erdaraz bazenekien, ez zenekien, ikasi nahi zenuen ala zer. Eta han hasten ziren komeriak. Akorda-tzen naiz gure ama aurrena etxean hasi zela niri gauzak era-kusten: dotrina, sal-bea eta horiek guz-tiak etxean. Gero, eskolara joan, eta haiek erdaraz. Behin, gogoan daukat, maistrak esan zidan: 'A ver, Arrue, dime los manda-mientos'. 'Es que... no sé en castellano. Sé en euskera, por-que me ha enseñado mi madre...'. Eta haiek zaplasteko-ak!".

Zer giro zen Gasteizko kalean, euskararen inguruan...

Hemen, giroa? Eztaaa.... 45 urte pasa dira, e! baina esango dizut. Behin, gure kaleko ikazkin batek esan zidan: "Cuando le veo pasar a usted con su hijo... qué bien le está enseñando a hablar en inglés". Hori zen giroa hemen.

73an Olabide ikastola berria egin zenuten.

Bai, 6 urte egin genituen Estibalitz kaleko horretan. Txalet bat hartu genuen lehenengo, gero bestea, eta gero bestea, jendea ez baitzen kabitzen! Gero ez dakit gizon horiek nondik atera zuten balorea ikastola handi hori, Olabide egiten hasteko, balorea behar du eta!

Ordurako, Arantzazuko bilera egina zegoen. Euskara batua, "h"a... Horixe!

Batuak ez al du abantailarik ekarri?

Bentaja batuak? Zeini, zertarako, esaidazu. Euskarak baldin bazuen gauza bat ona, eta erraza —ez du errazik ezer baina—, idatzita zegoena irakurtzea zen. Han ez zegoen "h"-rik, ez "oilo" a eta horrelako konturik. Baina etorri ziren horiek eta "h" jarri. Zertarako jarri zuten? Bazen hor bat, Haranburu Altuna, esan zuena: "H'a da euskal erreboluzioaren sinbolo plastiko!". Gero etorri zen Mitxele-

Euskaldun diferenteak

"Emakume batek esan zidan behin hemen, Bitorin:

'Baina zuk zer uste duzu? Nik zu ezagutu zintudan arte ez nuen jakin euskara baze-nik ere!'. Ahobero samarra, baina horixe. Hemen ez zegoen girorik. Jendeak esaten zidan: 'Zuk euskaraz egiten diozu umeari'. 'Bai'. 'Jakina, zu euskalduna zara eta!'. 'Bai, ni euskalduna naiz, eta zuek zer zarete ba?'. 'Sí, pero es distinto', esaten zuten. Eta, hala zen, diferente zen".

na, "gran Mitxelena" ez?, eta hark esan zuen: "No hay ninguna razón filológica para esto, pero hay razones biológicas porque la juventud viene por ahí". Begira zer arrazoiak, hizkuntza bat antzizteko. Eta hori dena mahai baten bueltan! Zuk ezagutu al duzu horrelakorik? Hizkuntzak herriak egiten ditu!

Baina hizkuntza baten historian, akademiak noiz edo noiz erabakitzen du hura arautzea...

Akademia? Euskara batua beste toki batetik sortu zen. Zuk badakizu ederk, nik bezalaxe. Akademiak nola sortuko zuen, bada, hura? Ni Andoainera joan nintzen, Don Manuel Lekuonarekin hitz egitera. Ez nuen Lekuona ezagutzen, bazela besterik. Ez nuen ondo ikusten zer pasatzen zen. Zerbait bazebilela eta ez zela bide ona iruditzen zitzaidan. Eta harengana joan nintzen. Hark kontatu zizkidanak adituta, etorri nintzen Bitorira eta bat egin nuen hemengo guraso talde batekin, batuaren kontra. Lanean hasi ginen, etxeetara eta gurasoei informazioa bidaltzen, eta istilu izugarria sortu zen. Eta Olabiden, batzar bat egin behar zela eta batzar bat egin behar zela. Azaroa zen. Biltzarra egin genuen, baina hura gerra baino okerragoa izan zen. Ez zen bukatu batzarra! Denok garrasika, istiluka, ez zegoen elkarren berri jakiterik. Horrela alde egin genuen batzarretik. Gero, hurrengo egu-

*Direnak eta ez direnak zertzeko
Esanak esan Euskara*

aurtera doan herria

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

ELKUTIA BILA GOBIERNO VASCO



nean, edo hurrengoan, batzar bat egin zuen gurasoen juntak, eta batua onartzen zuela esan zuen. Hori azaroan, eta nik Eguberrietan utzi egin nuen ikastola.

Gaur egun, ordea, dena da batuan: egunkari, aldizkari, irati, telebista...

Ez dut ikusi nahi ere!

Zure bilobak ere batuaz ari dira ikasten.

Bai, noski, ikastolan dabilta eta! Baina nik ez dut hori inoiz onartuko. Hemen, auzoan, bada apaiz bat, egun batean esan nion: "Aizu, hor 'h' horrekin dabilen jendea eta, 'h' jarriagatik euskara ederra egiten dute batzuek, Rufino Iraolak eta!". Eta berak: "A, begira! Nik hartzen dut zerbait eta aurreneko 'h'a ikusten dudanean, ez dut gehiago segitzen!". Hura grazia egin zidana. Oraindik badaude horrelako batzuk, banaka batzuk. Zaharrak ginen, eta gu bagoaz! Joaten garenean, *kanpo libre!*

Bidaliko dizugu elkarrizketa hau. Esango diguzu...

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DANOI

Euskara batuaren
aurkako bezala
pintatzen bazaituzte
izango da hala.
Ez omen da entzuten
euskara "normala".
Ba al dakizu zer den
benetan tamala?
"Normala" gabe ere
zentzua daukala.

Aitor Mendiluze

Jesus! Mixerablea! Zuei ondo iruditzen al zaizue oraingo euskara? Zuek alde egongo zarete, ze orain denak horretan ari dira. Baina zuei jendeak euskara ona egiten duela iruditzen al zaizue? Zergatik ez da orain kalean aditzen euskara normala?

Baina batuaren kontua da hori, ala euskararen egoerarena?

A, nik ez dakit! Batua ongi iruditzen zaizue eta ez duzue aditu nahi baina... Zuei dena ongi iruditzen zaizue, batua-eta. Batua ez baitzen jarri *para salvar*, jarri zen *para salirnos con la nuestra*. Egia esango dizut, niri berealdiko pena ematen dit.

Olabidetik irtenda ere, euskarazko eskolak ematen segitu zenuen batean eta bestean, praktikante lana egitearekin batera Abetxuko-ko anbulatorioan, Gasteizen...

Hamasei urte egin nituen anbulatorio hartan.

Eta euskarazko eskolak emateari ez zenion laga...

Egun batean etorri zen hona seminarioko dekanoa. Diputaziora joan zela, euskara erakutsi nahi zuela seminarioan eta irakasle bila. Nire izena eman ziotela han. Ea hasiko nintzen. Gero, joan zen seminaria eta han bazuen apaiz bat, euskaldun berria —nik uste euskaraz ongi ikasi duela—, eta dekanoa esan zion: "Berri on bat eman behar dizut. Diputazioan izan naiz, eta euskarazko eskolak emateko irakaslea aurkitu dut". "Nor da ba?". "Izaskun Arrue". "Hori? Hori ez da euskara batuaren aldekoa...". Gorrotoa zen. Hala ere, hamar urte egin nituen seminarioan euskara erakusten.

Zer diozu Gasteizko euskararen giroari buruz?

Berealdiko aldea egin du, jakina. 13 umerekin hasi ginen eta orain 1.500 ume ari dira Olabiden, beste mordo bat Duranan eta han eta hemen, gogo izugarria ikusten dut. Hortik zer etorriko den ez dakit.

Nola ikusi nahiko zenuke etorriko den hori?

Nola nahiko nukeen? Euskal Herriko jende guztiak euskaraz jakitea. Aurreneko manamendua: Euskal Herrian, euskara.

Bada elkarte bat, Euskal Herrian Euskaraz izeneko.

Nahi bai, eta behar, baina nola? Berealdiko pena ematen dit kontu horrek. Ez dakit zertan geldituko den baina... ■

Aitor Lopez de Aberasturi

Internet munduan murgiltzen Euskal Herrian inor aitzindari bada, Aitor Lopez de Aberasturi arabarra da. Teknologia berrien inguruko hamaika proiektu sustatu du. Ezagunena, ziurrenik, Kaixo.com da, Euskal Herriko lehen ataria. Elkarrizketa honetan, web gune horren inguruko kontuez gain, gure herrian Internetek bizi duen egoera izan dugu hizpide. Ez dugu oso baikor sumatu.

JON TORNER / ELI POMBO

Argazkiak: Dani Blanco



«Azkenaldian Internet Euskadin geratuta dago»

2001ean Madrilera joan zinen. Aurrez, dena den, Elkarnet –Euskal Internauten Elkartea– sortu zenuen. Zeintzuk ziren Elkartearen helburuak eta zertan da orain proiektua?

Elkarnet Guay enpresan nengoenean sortu genuen. Madrilera joan nintzenean proiektua beste esku batzuetara pasa eta apur bat geroago gelditu egin zen. Haren lekua Internet & Euskadi elkarteak bete zuen. Elkarneten helburua batez ere Interneten euskaraz egin behar ziren eta egiten ziren gauzak azpimarratu, argitaratu eta bultzatzea zen. Nire ustez, azkenaldian

Internet Euskadi mailan geratuta dago. Proiektu batzuk aurrera eramaten diren arren, bultzada bat behar du. Mundu honetan lanean dihardugunok Internet ez dela babesten eta sustatzen ikusten dugu.

Aipatu duzun geldione hori zertan nabarmen-tzen da?

Geldiuneaz jabetzeko beste herrialdeei begiratu behar zaie. Katalunian zer egiten den ikusten duzu eta berehala ohartzen zara dagoen aldeaz, batez ere Interneten euskarak duen presentziari

dagokionez. Softwarea euskaratzen saiatzen diren talde batzuk sortu dira. Internet & Euskadi esaterako hasi da itzulpenak-eta egiten. Interesgarria da horrelako ekintzak bultzatzea. Euskal Herrian gauza guztiak erakundeek egitera ohituta gaude eta hori ez da beste lekuetan gertatzen. Internautak dira proiektu horiek bultzatzen dituztenak. Internet & Euskadi eta Elkarnet bezalako elkarten helburu bat hori izan beharko litzateke: euskarazko proiektuak sustatzea.

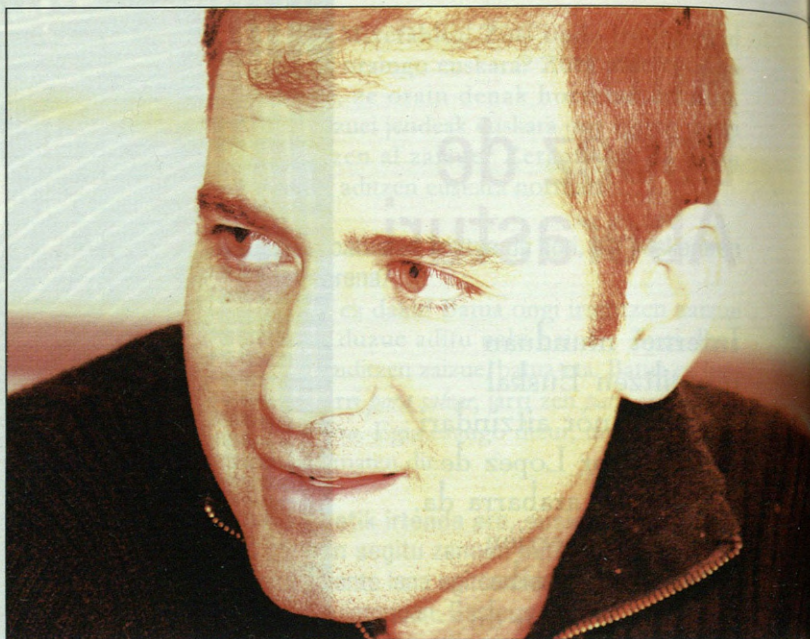
Erakundeen esku hartzea aipatu duzu. Zure iritziz laguntza nahikoa eskaintzen al dute Internet sustatzeko?

Diru-laguntzak ematen dituzte, baina nire ustez gaizki planteatuta daude. Ez da edozein web gune babestu behar, kalitatezkoak baizik, egunero berritzen direnak... Ez du zentzurik urte batean eduki eta zerbitzu aldetik berriro ez den web gunea sekulako dirutzarekin babestea. Diru-laguntza asko daude, gehiegi. Irizpide batzuk hartu beharko lirateke kontuan laguntzen banaketa ondo egiteko. Izan ere, badira erakundeek babesa jaso eta urtebetera desagertu diren web guneak. Baita diru-laguntza jaso eta abian jarri ere egin ez direnak. Negargarria iruditzen zait.

Nik ez dut diru-laguntzetan sinesten, baina bai publizitatean. Hainbeste diru-laguntza eman beharrean, hobe litzateke erakundeek publizitatea egitea. Eta Interneten egitea. Internetekin loturiko edozein proiektu —*Konekta Zaitex*, instituzioen web guneak...— Internetetik kanpo promozionatzen da eta Interneten bertan ez. Horixe da erakundeek gaizkien egiten dutena. Internetekin loturiko gauza bat egiten baduzu, publika ezazu Interneten!

Eta zer diozu enpresen jarreraz?

Gauza bera. Sinesgaitza da Euskaltel moduko enpresa batek Kaixo bezalako proiektu batean zortzi urtetan iragarkirik ez jartzea. Dena dela, ez dakit enpresen, erakundeek edo publizitate



agentzien arazoa den. Agentzientzat errazagoa izan ohi da telebistan iragarkia jartzea. Demagun iragarki bat egiteak 18.000 euroko kostua duela eta telebistan azaltzeagatik 100.000 euro gehiago ordaindu behar direla. Guztira 118.000 euro. Bada, publizitate agentziak diru kopuru horren %10 irabaziko du. Gutxi gorabehera 12.000 euro. Goazen Internetera. Enpresa batek 12.000 euroekin Euskal Herriko hedabide guztietan egin dezake kanpaina hilabete batean zehar. Demagun publizitate agentziak %20a eskuratzen duela, alegia, 2.400 euro. Eta ia lan bera egin behar du: iragarki-bandak diseinatu, hedabideekin harremanetan jarri, jarraipena egin. Lan gehiago, diru gutxiago jasotzeko. Gainera, badago kontuan hartu beharreko beste faktore bat ere: ez dute Internet medioa ezagutzen.

Internet gaur egun medio merkeena da. Merkeena edozein publizitate egiteko, autoei buruzko iragarkiak jartzeko, adibidez. Kaixorentzat iragarki horiek lortzea zaila da, besteak beste, Madrilgo agentziakin jarri behar zarela-ko harremanetan. Baina telebistan dauden autoen iragarki guztiak Interneten ere badaude. Internet oso merkea da telebista, prentsa idatzi eta irratiarekin alderatuz. Gainera, norberak guztia kontrola dezake. Erosleak nondik datozen jakin daiteke. Hau da, erabiltzaileak iragarkira zein web guneetatik sartu diren. Ofilineren kasuan, publizitateari bideraturiko aurrekontuaren %90a Interneten inbertitzen dugu eta hala hainbat datu ezagutu dezakegu. Wanadoo-n banner bat jarritz gero, esaterako, badakigu iragarkia zenbat erabiltzailek klikatu duten eta horietatik zenbatek erosi duten gure produkturen bat.

Orduan, zergatik ez dute hemengo enpresek

Interneten aitzindari

Aitor Lopez de Aberasturiren proiektu ezagunena 1996an abiarazi zuen Kaixo ataria da, baina hamaika proiektu gehiagotan hartu du parte. Gasteizko enpresa batean lanean aritu ostean, urte eta erdi EJIEn —Eusko Jaurilaritzako Informatika Elkarte— jardun zuen. Ondoren Guay.com-en zuzendari tekniko gisa aritu zen eta besteak beste, Elkarnet —Euskal Internauten Elkarte— sortu zuen. 2001ean Madrilera joan zen eta Euskal Herri- itzuli zenean Kaixori eskaini zion batez ere bere denbora. Gaur egun, Gasteizko Diocesanas ikastetxean irakasle da eta egunean ordu eta erdi inguru eskaintzen dio Kaixori. Gainera, besteak beste Ofiline.com proiektuan hartzen du parte. Ofiline Espainian Interneten bidez bulego materiala saltzeko denda elektronikoa da. Ofilinek irabazi berri du Caja Vital Kutxak eta Araba Enpresa Digitalak sustaturiko II. Ekintzaile lehiaketa.



Internet aukeratzen publizitatea egiteko? Publizitate agentzien jarreraz gain egongo da beste arrazoirik...

Ni maiz saiatu naiz publizitatea erakartzen, baina gutxitan lortu dut. Euskal Herrian, indarra duten web gune gehienek atzean beste hedabide bat dute, dela irratia katea, egunkaria ala aldizkaria, eta ez zaie Internet interesatzen. Zergatik? Bada, aurrekontuaren zati bat Interneti eskaintzen badiote, papere-ra gutxiago bideratu dezaketelako. Hori izan da aurkitu dudana arazorik handiena.

Bestalde, Euskal Herrian Interneten inguruan lanean diharduen lagun askok aipatu du hemen bakoitza bere aldetik doala, albokoari jaramonik egin gabe. Zuk zer uste duzu?

Bai, hori egia da, baina leku guztietan gertatzen da. Hemengoari begiratuz, hor daukagu ARGIA-ko Gure Agenda-ren adibidea. Ni Euskararen Aholku Batzordean nago eta Internetarako zituzten proiektuez hitz egiten hasi zirenean, ez nuen ezer esan baina zera pentsatu nuen: "Sekulako inbertsioa egiten ari zarete Kultur Gida bultzatzeko eta seguraski Gure Agendak bisitari gehiago ditu eta bertan kontsulta bat egitea errazagoa da". Gure Agendak ere aukera zuen hobetzeko, baina Kultur Gida proiektu bera zen. Nire ustez horrek ez dauka zentzurik. Dena den, hori

ez da Interneten soilik gertatzen, beste esparru batzuetan ere bai.

Leku guztietan gertatzen omen da, baina alderik egongo da Euskal Herriaren eta beste herrialdeen artean, ezta? Katalunia aipatu duzu...

Katalunian beste filosofia bat dute. Internet beti daukate buruan. Hori ez da hemen gertatzen. Hango enpresa batek zerbait egin behar duela pentsatzen badu, zera esango du: "Internet erabiliko dugu". Euskal Herrian ekintza asko egin da Internet bultzatzeko, baina Interneten sinetsi ezean, alferrik ari gara. Ez dut ulertzen erakundeek-eta Internet bultzatzeko kanpainak egitea eta hainbat proiektu ez babestea. Ofilinek adibidez ez du babesik jasotzen. Neurri batean ulertzen dut, baina sinestegaitza da hainbat enpresa eta erakunde erabiltzaile kopurua gehitzeko sekulako kanpainak egitea, non eta Internetetik kanpo. Kanpaina horiek ez dute funtzionatzen.

Katalunian erabiltzaileek beti daukate Internet buruan. Ez dut uste hemen dituzten diru-laguntzak dituztenik, baina txip hori dute. Beraz, erabiltzaileen arazoa era bada. Arazoa norberaren izaeraren baitan ere badago. Hemen saiitzen gara hainbat proiektu eta diru-laguntzekin hori aldatzen. Batzuetan lortzen dugu, baina beste batzuetan ez.

Hiru Truku

Nafarroako Kantu Zaharrak

Kafe Antzokia Bilbo

Abenduaren 16 Osteguna 22:00tan

Aurresalmenta: 8,00 € (Kafe Antzokia, Power Records eta Urrekindorra) Txarteldegian: 10,00 €
Zenbat Gararen Lagunak: 5,00 €



ARGIA
zenbat gara
Kafe Antzokia
Bilbo 96.0-FM
Bilbo 96.0-FM

Kaixo

Kaixo ataria 1996an sortu zuen arabarrak. Duela zortzi urte euskarazko web gune gutxi zegoen eta Lopez de Aberasturiren helburua hutsune hori betetzea zen. Kaixo bilatzaile moduan jaio zen baina gaur egun zerbitzu gehiago eskaintzen ditu. Bisitari kopuruari dagokionez, albisteak, eguraldi iragarpenak, txata eta batez ere web posta dira arrakastatsuenak, abizenei eskainitako atala, informazio turistikoa eta lan poltsa ahaztu gabe. Gune aberatsa, hortaz. Aberatsa, baina garestia. Duela bi urteko esperientzia da horren lekuko. Urtebete Madrilen izan ostean, Lopez de Aberasturi Euskal Herrira itzuli zen 2002an Kaixori bultzada berria emateko asmoz. Diseinugile bat kontratatu eta atariaren itxura eta edukia berritzen hasi zen, baina proiektua aurrera ateratzeko beharrezkoa zuen publizitatea ez zuen lortu eta ezin izan zituen helburu guztiak bete. Hala ere, ez zuen etsi eta aurtien beste urrats bat ematea erabaki du. Kaixo "proiektu pertsonal" gisa hartu duela dio Lopez de Aberasturik. Proiektuaren atzean bera bakarrik dagoenez, kalitatea eta zerbitzuak murriztuko dituela esan digu, baina web gunea berritzen jarraituko duela. Duela lau hilabete abiarazitako on-line euskaltegia, esaterako, 3.000 ikasle baino gehiagok eman dute izena eta Kaixo Weblog atal berriari esker Kaixoren erabiltzaileek edukia sartzeko aukera izango dute. Gaur egun, ataria 6.000-7.000 lagunek bisitatu dute egunero. Gehien erabiltzen den zerbitzua web posta da. Jada 30.000 helbide banatu ditu Lopez de Aberasturik.

Proiektua Euskal Herrira begira dagoela esan izan duzu. Baina zein da zehazki zure publikoa? Euskal diasporari ere badago zuzenduta. Internet harremanak mantentzeko tresna izan daiteke. Txata adibidez oso tresna baliagarria da horretarako. Euskaraz dakiten argentinarrek parte hartu ohi dute. Arratsaldero 100 pertsona inguru egoten dira on-line euskaraz hitz egiten.

Euskal Herriko merkatua txikia da. Zergatik ez dituzu bideratzen zure proiektuak merkatu zabalagora?

Euskaldunentzat zerbitzua dohainik eskaintzea zen Kaixoren hasierako helburua eta horri eusten diot. Zergatik ez zabaldu? Besteak beste, hizkuntzarengatik. Kaixo proiektu elebiduna da eta zerbitzuek gutxienez euskaraz egon behar dute. Mundu mailako merkatuan euskaraz eskaintzeak ez du zentzurik.

Gasteizko Diocesanas ikastetxean irakasle zara. Teknologia berriek eskoletan duten presentzia hitz egitean, aditu ugari dio hainbat irakasle deseroso sentitzen dela sarri ikasleek gehiago dakitelako eta ikasle-irakasle

funtzioak trukatzan direlako. Zure ustez ondo ari al dira teknologia berriak eskoletan berreratzen?

Nire ikasleek teknologia berriei ezagutza handia dute. Nire helburua orain aipaturiko txip hori aldatzea da. Normalean ikasleek klasera joan eta hainbat gauza ikasten dituzte, baina klasea bukatu eta azterketak gainditzean guztia ahazten dute. Nire xedea erabiltzaile aktiboak sortzea da. Hau da, klasetik irtetea proiektuak garatu ditzaten lortzea. Gainerako irakasleei dagokienez, Diocesanasen behintzat garai berrietara egokitzen hasi dira. Badakite etorkizuna teknologia berrietan dagoela.

Inoiz esan izan duzu euskarak Interneten ez duela etorkizunik. Hizkuntzaren arazoa al da?

Internetek aukera asko eskaintzen dizkigu, baina edukiei dagokienez lan gehiago egin behar da. Euskarazko egunkari bat dago eta jendeak euskaraz irakurri nahi badu hori irakurtzen du eta kito. Interneten, aldiz, euskarazko hainbat gune dago. Sarri web gune batean sekulako ahalegina egiten da edukia sartzeko eta ez da erabiltzaileak erakartzea lortzen. Euskarazko guneek etorkizunik ba al duten? Izan, badaukate, baina Interneten euskarazko

“Diru-laguntzak ematen dituzte, baina nire ustez gaizki planteatuta daude. Ez da edozein web gune babestu behar, kalitatezkoak baizik, egunero berritzen direnak”

proiektu bat egitea oso garestia da. Badakizu erabiltzaile kopuru txikia duzula, eta konpetentziari dagokionez... Kalitatezko web gune gutxi dago

Euskal Herrian. Web gune horiek mantentzeko dirua behar da, eta hori da benetako arazoa. Edozein iragarki egitean, edo bilatzean, zera esaten dizute: "Guk proiektu honetan dirua inbertitzen badugu, ez dakit nor ere etorriko da diru eske". Euskal Herrian euskarazko egunkari bat eta hiruzpalau aldizkari daude. Gainera ezagunak dira. Horientzat publizitatea topatzea, tira, baina Interneteko proiektu batentzat lortzea...

Beraz, edukia lantzerantz mugatzen bazara, badaukazu hortik bizitzerik?

Bai, baina eduki horiek saltzen badituzu. Edukiak zure web gunearentzat egiten badituzu, oso zaila da bizirautea. Eduki hori publizitatearekin ordaindu behar da eta Euskal Herriko merkatua dagoen bezala —ez soilik euskaraz, orokorrean baizik—, ezinezkoa da. Edukiak egin eta horiek enpresa bati salduta, aurrera egin daiteke, baina bestela... Kalitatezko edukia eskaini nahi badituzu, eduki propioak izan nahi badituzu, oso garesti aterako zaizu. Horrelako web gunea mantentzea zaila da. ■

Lehendakaria eta KLASIKOAK - BI:

«Euskadiren Geroa ez dute
ESPAINIAN ERABAKIKO, EUSKALDUNOK
ERABAKIKO DUGU ETA»

Ibarretxek 2004

«GEROA,
ALFERRAREN
LELOA»

ALLANDE
OIHENARTEK
1657



SKS

Joseba Barandiaran

EKONOMIALARIA

Lehen argazkia

B

ernardo Atxagak dioena egia bada eta, begiak ez baizik, burua bada ikusten duena, urtaro bakoitzean "Iritziaren Leiho" honetan argazki bat paratzea nahikoa izango dut. ARGIAkoek tartea ireki didate euren paperezko etxean eta, argazki kamara lagun, postalak bidaltzeari ekingo diot nik. Atzerrian bizi eta ARGIAko harpide nintzela, gure EH zertan zebilen jakiteko itsasargi moduko bat zen aldizkari hau. Hortik zehar dabilen euskaldunari, beraz, lantzean behin postala bidaltzeko profitatuko dut leihoa.

Derradan, hasi orduko, ekonomia gaiak saihesten saiatuko naizela. Berez ez da oso gai fotogenikoa ere, oharkabea, argazki askotan protagonismo nabarmena izan dezakeen arren. Lehen argazki postal honek larrazken kolore arreak ditu, ezinbestean. Udazkena sekula baino udaren azkenago izan dugu: lehorra joan da orokorrean, epela ia. Eskizofrenia puntu bat izango da, internet eta informazio teknologien garaiari lotua, baina eguraldiak gorabehera arraroak dituen aldiro, klima alaketaz pentsatzeko joera nabarmena dut.

Geure gaian, politikan, ohi denez, neguan gaude. Ezker Abertzalea krisi latzak jota dago, urtetako gainbehera eta, beste asko bezala —baina ezkerretik etorrira harrigarriagoa da—, autokritika ahalmen urria erakutsi du. Beste alderdiak berriz, artez edo molde, apartheid politikoa martxan jarri edota onartu dute. Eta noski, ez gaude geure betean. PP agintean egon den zortzi urteek, anormalidadera oraindik ere gehiago ohitzeko baino ez dute balio izan.

ETAren laguntzaz, preso eta mehatxatuak desagertu egingo dira udaberrian. Politikaren udaberrian noski, ez tamalez 2005ekoan. Hori bai, hildakoz, biktimaz eta espetxe urteez puskatutako familiak gure Porroten Curriculum paregabea majo gizendu dute.

Euskal Hirian puri-purian baina, aldi berean, erdi isilpean egosten ari den beste errealtatea inmigrazioarena da. Gelditzeko-tan datoz, *they are here to stay* ingelesez esanda. Zalantzak ditut euskal gizarte eta, bereziki, euskaldungoa zenbateraino dagoen jatorri, erlijio eta arraza ezberdineko gizatalde handi horri ongietorria egiteko prestatua. Baina edozein leihotatik begira jarrita, noiznahi iku-



INIGO AZKONA

siko ditugu EHko kaleetan. Hori bai, geure hiriburuetan, batez beste, etxebizitza bateko metro koadroa bi mila euroren bueltan dagoela jakinda, edonork izateko moduko leiho bakarra telebista ote den...

Etxe gehienetako leiho gehienetatik begiratuta, geroz eta errazago ikusten den bestea, errepideak dira. EAeko errepide sareak bai inbaditu duela gure herria, Supersur, autopista eta saihebidetako berriak tarteko, errepide arteko herri batzuk baino ez dira jada euskal herri asko. Hori bai, Mutrikun eta Jaizkibelen portu erraldoiak egin eta AHT eraikita, orduan bai, orduan ongi, aberats eta eroso biziko gara. Amannek amantala jantzi eta etxeakoandre izatera joko balu... ez geundeko okerrago.

Espanian behera berriz, sozialistak agintzen ari direla eta, eliza ez dabil oso lasai. Eliza baino, Gotzainak esan beharko genuke. Homosexualen arteko ezkontzak hase-

Espanian behera berriz, sozialistak agintzen ari direla eta, eliza ez dabil oso lasai. Eliza baino, Gotzainak esan beharko genuke. Homosexualen arteko ezkontzak haserretu ditu, ez dakit homosexual asko dituztelako euren artean edo inorekin ezkontzeko asmotan dabiltzalako. Baina inoren eskubideez jarrera hain murriztailea izatea, kristau ikuspuntutik ere, nekez ulertzen dut, egia esan

rretu ditu, ez dakit homosexual asko dituztelako euren artean edo inorekin ezkontzeko asmotan dabiltzalako. Baina inoren eskubideez jarrera hain murriztailea izatea, kristau ikuspuntutik ere, nekez ulertzen dut, egia esan.

Hori bai, bataio zibilak eskatzen ari denik ere bada. Zain nago norbaitek jaunartze zibila noiz eskatuko. Pitokerien Nobel Saria sortzea proposatuko nuke orduan. Bitartean ez; Nafarroako Sanz Presidente Txit Agurgarri eta Gorenak errazegi irabaziko luke.

That's all, folks!, negu gorrian elkar ikusi arte. ■

Xabier Aierdi

EHUKO SOZIOLOGIA IRAKASLEA

Anoeta Kodea

Dan Brown, *Da Vinci Kodearen* egileak bere bigarren best-sellerrean, *Aingeruak eta deabruak*, hauxe dio: bihotzak desiratzen duena ikusten du buruak. Hori gertatu da Anoetako bilkurako *status nascendian*. Francesco Alberoniren ustez, fenomeno sozialak bi fase ditu: bata, karismatikoa; bestea, instituzionala. Anoetan antzeztu zenak *status nascendian*en —garai karismatikoa—ren— osagai guztiak izan zituen. Mezu oso bat zabaldu gura zen eta horretarako elementu erritual guztiak jarri ziren taula gainean: mezu berriari, halako eszenifikazioa, olibondo orri eta guzti. Han zeuden profeta berriak eta eraldaketa legitimoki *jai*o zedin profeta zaharrak ere, hauexek baitira gune sakratuen zaindaria, ze zeremoni honek asko zuen sakratutik. Edo sakratua berriztatzen?

Kontua da, beraz, zer ezkutatzen den Anoetako Kodearen atzean? Zer ikusi behar da? Bihotz desioak? Ez dakit guk ere Robert Langdon —Dan Brownen protagonista sustantziabakoa— bezalako kriptografo bat bilatu beharko dugun. Euskal gizarteak testu diafanoa nahi zuen, baina badakigu ere testu eta akto fundazionalak neurri handi batean polisemiakoak izan behar dutela, bakoitzak testuan bere desioa proiektatu eta Kardinalen Kolegioak nahi duen erara erabil dezan: bake prozesu baten hasiera ikusi gura izan dutenek horixe ikusi dute, berrikuntzarik ikusi ez dutenek ez dute ezer ikusi, betiko leloak direla diutenek berean jarraitzen dute, eta ...

Nolanahi ere, aspektu marjinal batera mugatuko naiz. Joan den asteen, Euskadi Irratitik, Erroman zegoela, Arnaldo Otegi entzun nuen eta berak zioena honela labur daiteke: "Guk urrats erabakigarri bat eman dugu, orain gainontzekoei dagokie fitxa mugitzea, eta horren esperoan gaude". Egia esan, pentsamolde logika honek zeharo aspertzen nau, logika horretan ez baitut aldaketarik sumatzen, baina seguruenik Arnaldo sintzeroa da eta benetan sinetsita dago kristoren urratsa eman duela.



INIGO AZKONA

Anoetako testuaren literalitatea
deprimentea da eta bere balio
bere jendeak bihotzean duenaren
araberakoa da. Jendea, herria,
populua, bihotz onekoa izaten da
gehienetan, eta Anoetako
Kodearen atzean 'zerbait egosten'
ari dela sinetsi nahi du, hau da,
pentsatu gura du banbalinen atzean
egon badaudela elkarrizketak,
negoiazioak, zubiak, edo, gure
artearen oso ohiko bilakatzen ari
den termino hori, 'sukalde lana'

Nire usterako Anoetako testuaren literalitatea deprimentea da eta bere balioa bere jendeak bihotzean duenaren araberakoa da. Jendea, herria, populua, bihotz onekoa izaten da gehienetan, eta Anoetako Kodearen atzean "zerbait egosten" ari dela sinetsi nahi du, hau da, pentsatu gura du banbalinen atzean egon badaudela elkarrizketak, negoiazioak, zubiak, edo, gure artean oso ohiko bilakatzen ari den termino hori, "sukalde lana". Kontua da, ia denontzat menurik egongo ote den ala, gehienetan bezala, batzuk ahituta eta besteak goseak hilik geratuko diren.

Nire bihotz desioak berrikuntzaren zain daude, baina urratsak ez dira aspaldiko *jenka* dantzari dagozkionak, bat aurrera eta beste bat atzera, inork urratsak eman behar baditu

Batasuna da, ez da nahikoa eman duenarekin, askoz atzeragotik hasi baita.

Batasunaren hainbat ideien atzean eta historikoki izan duen garrantziaren atzean ez dago ideia edo proposamenen balio intrinsekoa, defendatzeko modu militarren indarra baino. Batasunako kideen eta noski ETArekin —aldagarri independentea?— benetako trantsizioa bakoitzaren botoak "bat", bakarrik "bat", balio duela onartzetik etorriko da. Euskal Herriko aniztasun ideologiko eta nazionala, hiru administrazioen existentzia, eta beste hainbat gauza ebidente baino garrantzizkoagoa da onartzea ez dagoela boto *koalitatiborik*, hori da benetako tragedia, zer gutxi garen onestea.

Beraz, ez da urrats nahikoa bake bide bat zabaldu eta —besteen bizitzarekiko daukagun onnipotentzia adierazteko— bonba lapa faltsuak jarri edo kale borroka eragitea, ze oraingoan hoztuko diren bihotzak Batasunako fededunenak dira. Besteenak aspalditik izoztuak daude. Bide luze honetan, hainbat ibiliko da harri koxkorrek edo handiak jartzeko asmoarekin, baina nahikoa du Batasunak bereak kentzearekin. Hortik aurrera, Anoetako Kodeak Itun Berria eta legokiokoen Eliza —ezker abertzale duin eta zabal bat— ekar ditzala. Ea bihotzeko desioetatik haratago errealitatek dagoen! ■

Juan Cruz Lakasta

KAZETARIA

Eskutitza federik ezetik

Integrismo hitzaren demokratizazioaren aldekoa naiz. Zentzu batean baino gehiagotan: jende gehiagori aplikatu behar zaio, besteak beste, ustezko demokrata hainbati. Osama Bin Ladenek dienean Jaungoikoaren izenean txikitu zituela New Yorkeko dorre bikiak, integrista hutsa dela esaten dugu. Ongi, hagitz ongi. Baina, orduan, George W. Bushek Irak ongiaren eta Jaungoikoaren izenean txikitzen ari dela dienean, hitz bera erabili beharko dugu. Bush integrista dela esan beharko dugu. Irango Jamenei ayatolak dienean Koranaren irakaskuntzen arabera gobernatu behar dela, integrista deitzen dugu. Bikain. Tuterako apezpiku eta Iruñeko artzapezpiku Fernando Sebastianek berriki "Jaungoikoaren argian oinarriturik ez dagoen demokraziak" ezin duela zutik iraun adierazi du. Gauzak horrela, integrista deitu beharko dugu. Eta, bide batez, lotsagabea, diktadore bat 40 urtez paliopetan babesteagatik barkamenik eskatu ez duen Elizaren izenean demokraziak hitz egiteko lotsa gutxi behar baita.

Sebastian ez da edozein apezpiku. Espainiako Apezpikuen Batzarreko lehendakariordea da. Eta bere adierazpenek ederki islatzen dute zer ideologia den nagusi Espainiako hierarkia eklesiastikoan. Erroman gailendu den berbera. Carol Wojtila aita saindu denetik Vatikanon

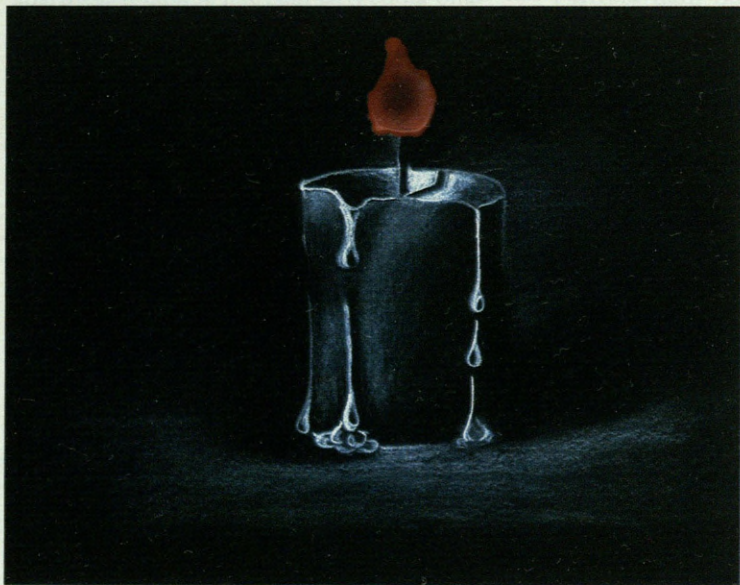


MIKEL SAIZ

botere guztia bereganatu duten Comunione e Liberazione, Neocatechumenat, Legionarios de Cristo eta batez ere Opus Dei bezalako talde atzerakoi, integrista, fundamentalistena. Haiek izendatzen dituzte apezpikuak, eta apezpikuek haiek nahi dutena esaten dute. Jesusen Konpainia baztertu dute, Askatasunaren Teologia zapatu.

Integrista eta fundamentalista bezalako hitz gogorrek errazegi erabiltzen ari naizela pentsa liteke. Hitzegiaren arabera, integrismoa tradizioen immobilismoa defendatzen duen jarrera kontserbadorea da. Eta fundamentalismoa, dotrina baten oinarriak beren osotasunean edo eta irakurketarik itxienean defendatzen duen jarrera. Vatikanok Elizaren dotrina berria biltzen duen liburukotea karrikaratu berri du. Horretan, besteak beste, gogor egiten da hiesaren hedapena gelditu eta milioika lagun bizi-tzak salba ditzaketen antisorgailuen kontra, milaka amen bizi-tzak salba ditzakeen abortuaren aurka. Eta hori egiten da dogma bategatik, bizi-tza Jaungoikoak eta soilik Jaungoikoak sortzen duen grazia dela dioen dogmarengatik. Hori integrismo fundamentalista da, gizateriaren erdia baino gehiago —emakumeak, homosexualak...— zapaldu nahi duen integrismo fundamentalista.

Nolanahi ere, Espainiako Gobernuaren eta Espainiako Apezpiku Batzarren arteko liskararren gibelean, ez dago bakarrik moral, dogma, integrismo, fundamentalismo arazo bat. Eliza Katolikoaren hierarkiari ez zaio gustatu PSOEren gobernuak homosexualen ezkontzak baimentzea, ezta Erljioa balio akademikorik gabeko ikasgai bilakatzea ere. ZPk Elizarekin egin du topo. Baina, horretaz gain, Elizaren diru-zorroarekin egin du topo, eta hori are larriagoa da. PSOEko kiderik ezkerterrenek eta IUk Elizaren finantzazioa berraztertzearen beharra jarri dute eztabaida politikoa- ren mahaiaren gainean. Eta hori ikusita, Elizak ukabildakada jo du mahaiaren. Apezpiku Batzarreko lehendakari Rouco Varela lehenean eta behin Torquemadaren doinu kiskalgarriaz fededunak gurutzadara deitu ditu, eta, duen indarra argi utzi eta gero, bakearen aita sainduaren, Pio XII.aren ahots gozoaz Gobernuari esan dio mobilizazioak bazterrean utzirik lasaitasunez hitz egiteko prest dagoela.



Varelaren, Sebastianen eta haien kideen oldarraldia ez da harritzekoa, dirutza baitago jokoan. Espainiako Estatuaren izaera ez konfesionala guztiz zalantzazkoa da sos kontuei doakienez. Eliza Katolikoa da publikoa ez izanda Pertsona Fisikoen Gaietako Zerga aitortzenetik dirua zuzenean jaso dezakeen erakunde bakarra. Gainera, Estatuak diru hori aurreratu egiten dio. Gehiengotan, aitortzen jaso dena baino gehiago aurreratzen dio. Eta Elizak, jakina, ez du txakur txikirik bueltatzen. Mariano Sanchez Soler kazetari eta idazleak duela urte bete inguru Rebelion webgunean emandako datuen arabera, Elizak bide horretatik urtero 150 milioi euro jasotzen ditu, 25.000 milioi pezetan.

Zuzeneko finantzazioa aski ez bailitzan, zeharkakorik ere bada. Zerga aitortzen herriarroi galdetzen digute dirurik eman nahi diogun Elizari edo diru hori beste gastu sozialetarako erabil dadin nahi dugun. Ixa bigarren aukera horretan paratzen dugunoi iruzur egiten digute. Izan ere, gastu sozial horiek Gobernu Kanpoko Erakunde bitartez gauzatzen dituzte. Eta Gobernu Kanpoko Erakundeetako asko eta asko Eliza Katolikoarekin zuzenki loturikoak dira. Mirakulu harrigarri baten ondorioz, azken urteotan Eliza Katolikoaren kongregazio, fundazio, institutu andana GKE bilakatu da. GKE konfesionalek iaz 90 milioi euro jaso zituzten, 15.000 milioi pezetan.

Nolanahi ere, Eliza Katolikoak Hezkuntzaren bitartez jasotzen du dirutzarik handiena Estatututegandik. Espainiako ikastetxeen ia erdia pribatua da. Eta ikastetxe pribatu ia guztiak Eliza Katolikoarenak dira. Irakaskuntza pribatu kontzertatuaren pagotxa da: ikastetxeen kudeaketa Elizaren esku, eta fakturen ordainketa Estatututaren bizkar. Zenbait iturrik diote Elizak bide horretatik urtero 2.500 milioi euro jasotzen dituela, 420.000 milioi pezetan.

Espainiako Estatuak eta Vatikanokoak 1979an adostu zuten egun indarrean den finantzazio eredu. Akordioak, besteak beste, dio Elizak denbora pasa ahala Estatutik at bestelako finantzazio bideak zabaltu beharko dituela. Hogeita bost urte pasa dira. Bada garaia akordioa berraztertzea, Estatuaren izaera ez konfesionala errealitate bilakatzea, integrismo fundamentalaren putzu ilunean gero eta sakonago murgiltzen ari direnei herriar guztion diruarekin finantzatzeari uztekoa. Ez dut uste, baina, ZP ausartuko denik.

Azken datu bat: Miguel Sanz diputatiburuak batetik %60 murriztu behar dizkie diru laguntzak euskaltegiei, eta bestetik 15 milioi euro eman behar dizkie Opus Dei sorturiko CIMA ikerketa zentroari. Gora akonfessionaltasuna! ■

TXANDAN
Joxe Mari Irazu

Bertsoak galdutako orduak



Bertsolaritzan askotan aipatzen dira baserritik kalerakoak, unibertsitario kontuak, telebistaren eraginak, tematikaren dibertsitatea.... Bada beste gai bat, nire ustez, horiek denak bezain garrantzitsua: dedikazioaren kontzeptua, batez ere bertsolaritzari eman izan dionagatik eta eman diezaiokeenagatik. Eta zenbat aurreratu du bertsolaritzak dedikazioan? Asko, egia da hori. Gaur egunean, orain dela hogeita bost baino pertsona gehiagoren dedikazioa jasotzen du bertsolaritzak, zorionez. Eta bertsoak berak? Amurizaren belaunaldian bertsoak zenbat dedikazio ordu galdu ote ditu, sormena ez zen beste lanetan? Etxe eginean, belar ontzen... Eta Egañaren belaunaldian? Publizitatea kontratatzen, kafe makinetan, irakaskuntzan... —Gure belaunaldia eta ondorengoa definitzeke ikusten dut oraindik—. Eta galdutako dedikazio horrek zein eragin izan du bertsolarien bertso-uztan? Eta kalitatean? Gai konplikatu da, eta formulazio errazik aurkitzen ez diodana. Bertsoa bada bertsolaritzaren oinarri nagusia, oinarri horrek dedikazio beretsua jasotzen du orain eta orain dela hogeita bost urte. Eta askotan aurrera ez egitea atzera joatea da. Dударik gabe, hitz gordinagoak ere sartu behar dira hor eta garrantzi klabea dutenak gainera: norbere apustua, arriskuak hartzeko ausardia, merkaturia... Baina, bertsolaritzan aspaldian dena ez da merkatu librearen bakarra. Ez ote du bertsoak gehixeago merezi? Puntuja jarrita dago. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Hona



Azaroaren 11n, Urruñan, Pausuko Xaia ostatuan Filipe Bidarten aldeko bazkarian kantatua. Bertsoa, Filipe atxilotu zutenean bost urte-edo besterik ez zituen Sustrai urruñarrak bidalia da, Leteren habanera doinu atondua, Beñat, Txomin, Bixkai eta konpainiaren laguntza musikalaz hirurogei bat laguneko koadrilaren orube. ■

Etzetik joan ondoren
ospa, ihesi, korrika,
hamazazpi urte dira
zapaldu gabe karrika.
Hamazazpi urte luze
hona ezin etorrita,
asteroko gutunetan
besarkadak igorrita.

Denborak handitu arren.
zu ikusteko irrika
kartzela ta justizia
zer bikote hipokrita
Gure artean zeundela
amestu dugu sarri-ta
Xaian beti egongo da
zurretat mahaia jarrita.

Buruz eremu osoa hon euskara

Parteka, zatika edo segmentuka tratatu beharrean zerbait' tratatu ahal da ere osoki, globalki edo universalki. Dependituz hon zer da helburua edo erran eta defenditu nahi dena' hartu ahal da bide bat edo bertzea, segun.

Azken aldion ardurea dago gu euskalza-leon artean buruz euskara, nik ez dut uste sobera euskal sozietatean generalki, -ote doan euskara aurrera edo atzera, edo evolutione soziologikoa norantzako direktionean ari da- edo analysisa konkretatuz eta fokalizatuz begiratzan dugu zelakoa da euskara aldetik korrektua, egokia edo jatorra, gehiago oraindino fokalizatuz ikusten ahal dugu ea zer egiten duten komunikabideak, agente sozialak edo institutioneak.

Hontaz ere ba dihardu irakasle Fernando Muniozgurenk aipatzen digularik -ARGIA, azaroa 21, 2004- arriskua hon bi euskara batu sortzearena, bata hego aldekoa espainol eraginarean menpean eta bertzea ipar aldekoa frantzesaren eraginez. Dударik ez dago ezen ze arrisku hori ba dago eta da gainera reala eta egiazkoa.

Baina ipinterakoan exenpluak hon arrisku hori' aipatzen ditu soilik hiru hitz direnak muntaia, putxerazo eta lintxamendu. Dirudienez, tzat F. Muniozguren hiru hitzok -muntaia, putxerazo, lintxamendu- jarriak nola adibide' sortzen dute muga lexikal bat artean hegoko eta iparreko euskaldunok, zeren hiru hitzok eta anitz gehiago dirateke eksklusivoki espainolak, eta ondorioz arrotzak tzat ipar aldeko euskaldunak.

Muntaia hitza eta konzeptua erraiten da ingelsean *mounting*, alemanean *Montage*, frantzesean *montage*, italianoan *montaggio*, espainolean *montaje*, portugalean *montagem*, russoan *montazh*; orduan da hitz internationala zeinek ez bait du interferentziarik sortzen ahal inter Hegoaldea eta Iparraldea.

Lyntxamendu hitza dator tik izena hon Charles Lynch epaile amerikano Virginiakoa in s XVIII, zeinek kondenatzen zuen normalki hiltera akkusaturia edo susmagarria gabe prozesua eta tumultu bidez. Hortara lyntxatu erabilten da internationalki, inglezaz *to lynch*, aleman *lynchen*, frantzes *lyncher*, italiano *linciare*, espainol *linchar*, portugez *linchar*, russo *lynchevat* -noski, alfabeto kirylikoan-.



Putxerazo hitzarena da bertze sail bateko gorabehera, zeren hau bai da soilik hitz espainola. Baina gorabehera ez da ez dela erabili behar putxerazoa baizik nola erran konzeptu hori guk eta jakin dagigun gainera ezen ze hartu ahal ditugu zilegiki hitzak direnak soilki espainolak nolaere hartuak ditugu jada hainbat, eta ez bakarrik paella, tortilla edo... bertze dozena erdi. Kasurako, ailegatu hitza erabilteak ez izanik ere zentzu lexikal handiegirik, zeren bait da soilki espainoletik hartua, aitzitik erabilten da usu eta sarri in kommunikationeak, agente sozialak edo institutioneak. Baita ere referentzia edo referente' nola rizoma -rhizoma- erabilten dugu bai hego aldean eta berdin ipar aldean, baina orduan ¿zergatik darabilgu erreferentzia eta erreferente ordeaz referentzia eta referente? Hau ez da errespetatzea batasuna hon euskara, batasun soziologiko reala. Seguru naiz ezen behar dutela euskaran bere relevantzia

Hau ez da errespetatzea batasuna hon euskara, batasun soziologiko reala. Seguru naiz ezen behar dutela euskaran bere relevantzia propioa izan hitz internacionalek.

¿Zergatik darabil Fernando Muniozgurenk rizomantiko eta ez darabil errizomantiko?

proprioa izan hitz internacionalek. ¿Zergatik darabil Fernando Muniozgurenk rizomantiko eta ez darabil errizomantiko?

Bat da noiz hitz bat da intenationala -nik ba dut publikaturik hiztegi bat buruz hitz internacionalak titulatzen *Euskararen arrotzhitzak*, liburuak dakartzela 22.000 termino lexikal- eta bertze kasu apartekoa noiz hitza da hizkuntza soil betekoa. Problemak behar dira seinlatu bai, nola egin duen Muniozguren edo akademiko Sarasola edo bertzek, baina behar dira ere derrigorrez problema direlako- ok ongi quantifikatu eta ongi delimitatu, ez aitzitik soilki aipatu irazezan. ■

Bertsolaritza
Andoni Egaña,
22 urte plazan
22 gogoeta

□ *Ezpalak*
□ *Argitalpenak*
□ *Sukaldean*

□ *Denbora-pasak*
□ *Ihesi*
□ *Makina bat kontu*

Landareak
Baratzen etika
eta estetika

ARGIA

erdiko kaira

kultura eta aisia

Nahiz eta bere burua eskultore gisa aurkeztu, azken hilabeteetan beste lan batzuetan murgildurik egon da Txomin Badiola. 1988an Oteizaren lehen atzera-begirako erakusketa prestatu ostean, hamasei urte geroago, Margit Rowellekin batera, urrian Guggenhei-

men zabaldu zen Oteizari buruzko erakusketa berria prestatzen aritu da. Bilboko bere bulegoan, proiektu berriei ekiteko irrika biziz aurkitu dugu eta bide batez, bere ibilbideaz, Oteizaren erakusketaz eta arteaz hitz egiteko parada izan dugu.



Txomin Badiola

«Ikusleak jarrera aktiboa hartu behar du, bestela ez dago obrarik»

2002an Bilbon eta Bartzelonan zure lanaren inguruko atzera begirako erakusketak aurkeztu ziren. Aro baten amaiera markatu zuten erakusketa horiek?

Bai, dudarik gabe. Hamabost urtetako lana biltzeak barne gogoeta bat dakar berekin, egiten aritu zaren horretaz eta baita etorkizunean egin nahi duzunaz ere. Dena den, ondoren ez zen erabateko geldialdi bat etorri, urtetan zehar lanean aritzeak inertzia batean murgiltzen zaitu, eta atzera begirako horietatik eta inertzia horretatik beste zenbait erakusketa ere atera dira.

Hamabost urte horietan zein izan da zure lanaren funtsa?

Betidanik izan dudan aspirazio bat betetzea, hau da, nire bizitzako alor guztiak elkartzen dituen lan bat sortzea. Gai zehatz bati buruzko lan bat egin gabe, planteamendu artistikoak, arazo sozialak, nire bizitza pribatuari

NERE LUJANBIO

Argazkiak:
Iñigo Azkona

dagozkionak... normalean bazterrean gertzen diren gai horiek guztiak elkartu nahi nituen. Atzera begirakoetan ikus zitekeena helburu horretara iristeko urtetan egindako ahaleginaren emaitza izan zen.

1988an Londresan joan zinen bizitzera eta 1990ean New Yorkera. Han bizi izan zinen 1998. urtera arte. Alde egin behar horrek izan al zuen loturarik "euskal artista" izatetik urruntzeko beharrarekin?

Faktore askok eragin zuten. 1987an, Madrilén, oso arrakastatsua izan zen erakusketa bat jarri nuen eta 1988an Oteizaren gaineko erakusketa antologikoa zabaldu zen. Nire ibilbide artistikoko une garai batean nengoen. 1988rako, bestalde, EHUKo Arte Ederretako fakultateko nire lanaz nazkatu-rik nengoen, nabarmena baitzen, zenbait proiektutan lanean aritu ostean, denbora galtze bat besterik ez zela. Eta gainera,

hango denboraldia bukatzean, New York izan zen nire aukera.

Artista bezala lantzen duzun kontzeptuetako bat bukatu gabeko obrarena da. Zein izango litzateke ikuslearen rola zure lanen aurrean?

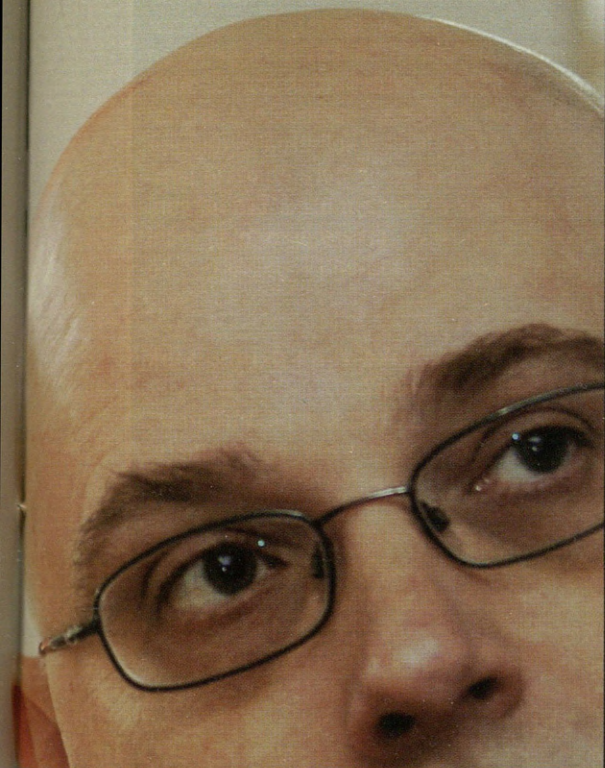
Ikusleak jarrera aktiboa hartu behar du, bestela ez dago obrarik. Artelana elementu ezberdinen artean eta konplexutasun handi baten erdian jartzen den zerbait da. Artelana, egileak bere buruarekin, egileak ikuslearekin, ikusleak bere buruarekin, ikusleak gizartearekin... duten harremanean bitartekari lana jokatzeko ezartzen den tresna komunikatiboa da. Harreman horiek guztiak abiarazi ditzakeen korapiloa. Horixe da artelanaz nik dudana ideia.

Hori lortzeko, orde, artelana ezin da ikuslearen kontsumorako elementu bat beza-

Nik ezagutzen ditudan Oteizaren
inguruko sektore guztiek bat egin
dute erakusketarekin, guztiek
sentitzen baitzuten erakusketa
behar-beharrezkoa zela eta, are
gehiago, hau antolatzeaz arduratu
behar zuen erakundea, egun
dagoen erakunde boteretsuena
zela, Guggenheim, alegia

la aurkeztu, ikuslearen parte-hartzea bultzatu behar du. Artelanak bizirik iraun behar du, ikusleen interpretazio anitzek elikatu eta aberastu dezaten.

Artearen definizioa geroz eta konplexuagoa eta zabalagoa den arren, museo askok artearen ikuspegi tradizionala lantzen dute beren



1988an hemen bizi genuen egoera ere erabat etsigarria zen, maila guztietan. Faktore hauek guztiak elkartu ziren eta argi ikusi nuen beste gauza batzuk probatu behar nituela. Lehenik Londresan joan nintzen eta



Kresala hotela

www.aisiahoteles.com • Markiegi kalea 6 • 20820 DEBA

Oteizaren erakusketa

Azken hilabeteetan Guggenheimen zabaldu den Oteizaren erakusketa prestatzen aritu zara. Non egon da zailtasunik handiena?

Zailena, hamasei urte igaro ondoren berriz lan beraren ardura hartzea izan da. Sekula ez da nire helburuen artean egon erakusketa honetako komisario izatea. Oteiza oso pertsonaia konplexua da, horregatik, bere artelanak eta bere ibilbidea ezagutzeaz gain, bere ingurua eta izaera ezagutzen zituen pertsona bat behar zuten. Margit Rowell-en lana ezinbestekoa izan da, arte garaikidean aditua den pertsona bat delako, baina beharrezkoa zen Oteizaren konplexutasun hori guztia gertutik ezagutzen zuen norbait. Horregatik parte hartu nuen proiektuan. Baina zure galderari erantzunez, zailena, erakusketa honetan komisario izan behar nuela onartzea izan da.

Zein helburu zehatzekin osatu duzue Oteizaren erakusketa berri hau?

Oteizaren atzera begirako lehen erakusketa 1988an egin zen. Oteizaren ibilbideko une garaietako bat zen hura eta aukera asko ikusi genituen Oteizak nazioarte mailako izena har zezan. Kontuan izan behar baita nazioartean erabat ezezaguna dela. 1988an Oteizak merezitako lekua har zezakeela ikusi genuen, bera bezalako artista handi batek merezi duen izena eta errekonozimendua, alegia. Azkenean, ordea, guztia konplikatu egin zen eta ez zen horrelakorik lortu.

Gerora, Oteiza Fundazioa sortu zuten eta bazirudien erakunde horren helburu nagusia Oteizaren lana ezagutarazi, ikertu eta garatzea izango zela. Baina ez da horrelakorik egin. Beraz, hamasei urte igaro ondoren, egoera berdinean gaude. Erakusketa honekin lortu nahi duguna, aurrekoan lortu nahi genuen gauza bera da:

Oteizak duen garrantzia nazioarteko arte munduan eta artearen historian nabarmentzea.

Horretarako, bere artelanak sortu zituen garaiari lotuta aurkeztu nahi izan ditugu. Kontuan izan behar dugu, beharbada inguruan zuen jendeagatik edo zahar-dadeagatik azken hamar urteetan Oteizaren lanak izugarriko eraldaketa jasan zuela. Planteamendu ideologiko zehatz bati erantzuten dion heinean, Oteizaren lana oso hauskorra da, eta, ulertzeko, planteamendu ideologiko hori ulertu behar da. Planteamendu hori errespetatzen ez den momentuan, guztia hankaz gora geratzen da. Eta azken hamar urteetan errespeturik izan ez duen lehena Oteiza bera izan da. Beraz, hainbesteko eraldaketan ondoren, erakusketa honen helburua dena bere neurrira itzultzea izan da. Eta behin bere neurrian jarrita, har dezala hartu behar duen garrantzia. Era berean, erakusketa Madrilera eta New Yorkera eramanda, honi guztiari ahalik eta garrantzi handiena ematea nahiko genuke.

Eta Oteizak Guggenheimekiko zuen ezinikusiak nolabait eragin al du prozesuan?

Oteizak zituen ezinikusi horiek oso konplexuak ziren. Kontraesanez betetako pertsona bat zen, bere buruarekin etengabeko borrokan bizi zena. Nik bere jarrera argi nuen hasieratik eta, beraz, ez dut uste erakusketa honetan eragin duenik. Berak esandakoak ez dit bere lanaz dudak ikuspegia aldaraziko. Eta beste maila batzuetan ere ez dut uste eragin duenik. Nik ezagutzen ditudan Oteizaren inguruko sektore guztiek bat egin dute erakusketarekin, guztiek sentitzen baitzuten erakusketa behar-beharrezkoa zela eta, are gehiago, hau antolatzeaz arduratu behar zuen erakundea, egun dagoen erakunde boteretsuena zela, Guggenheim, alegia.

aretoetan. Ez al gaude kontraesan baten aurrean?

Bi mugimendu ezberdin dira, eta bietan jarri beharko genuke arreta. Batek artearen kontzeptu barreiatuena eta zabalena jorratzen du eta bestea aldiz, artea funtsean gauza bera izanarazten duen horretaz arduratzen da. Pertsona bat artista izatera bultzatzen duen behar horretan badago mendeetan zehar mantendu den zerbait. Nahiz eta zentzu askotan aldatu, behar hori bera izan da garai ezberdinetan. Kontuan hartu beharrekia ez da soilik artearen barreiatzea eta nahasketa, arteak berezko duen horrek ere merezi du arreta. Artearen esentzia mendeetan zehar sortutako artelanek komunean duten horretan egongo litzateke.



ta, zabalik egongo da urtarilaren 23a arte. Zein proiektu dituzu etorkizun hurbilean?

Orain hurrengo erakusketak prestatu behar ditugu Madrilan eta New Yorken. Beraz, Oteizaren aferra oraindik ez da amaitu. Dena den, honekin bukatzeko eta beste kontu batzuekin hasteko irrikaz nago. Duela gutxi Tel Aviven erakusketa bat zabaldu dut aurrez erakutsitako zenbait lanekin eta orain lan berrietan murgiltzeko gogoz nago. Nire lanari erabateko dedikazioa eskaintzen diot eta bi lan dauzkadanean ez naiz ongi konpontzen. Nahiago dut gauza batzuk alde batera utzi eta gero, denboraz, berriz ere haiengan arreta jartzea. Halere, Oteizaren kontuak oraindik lan dezente emango digu, erakusketa jarri behar dugun aretoetako espazioak oso ezberdinak baitira eta beraz, momentuz behintzat horrekin jarraitu beharko dugu. ■

BERTSOLARITZA

Andoni Egañaren Sormen tantoak



22na

22 urte egin ditu plazaz-plaza Andoni Egañak, eta 22na liburua argitaratu du, 22 gogoeta laburren bilduma. Pilota jokoan ez dago 22na egiterik, baina bai jolasean, eta horretan jarraitu nahi du Egañak.

Sortzailearen eskuko-minak, bertsolaritzak egin dituen jokaldi estrategikoak, eta beste hamaika gantxo, jokaldi denak ikusiak uste zituenarentzat.

ESTITXU

EIZAGIRRE

Argazkiak: Dani Blanco

BERTSOLARITZA BARRUTIK eta larrutik ezaigutu nahi duenak "ideiategi" brilantea du maisuaren eskutik. Liburuak ematen dituen pistak garatzea eta aplikatzea norberaren lana da, bertso eskolako ikasleena, ikerlariena... Egañak azaltzen duenez: "Nik, liburuan izpi batzuk baino ez ditut jaurti. Izpi horietan edo beste batzuetan norbaitek jarri beharko du fokoa". Poetika, psikologia, antropologia, pedagogia, soziologia, ekonomia... mila arlo dira bertsolaritza igurztzen dutenak. Liburuko sarreran aitortzen duenez, "norbaitek, albo-alorretatik, bertsogintzak zer eskain diezaiokeen ikertzen hasi nahi balu gonbitea luzatzen ahalegindu naiz".

Gantxoak

Bertsolaritza horren zabaldua izanik, truko denak ikusi dizkiola pentsa dezake euskalzaileak, baina oso gutxi daude garatuta bertsolaritzak eskaintzen dituen baliabideak. Egañak, bertsolaritzaren barruko hamaika korapilo

azaltzeaz gain, bertsolaritzak aztergai dituen gaiak eta beste eremuetan aplikatzeko modukoak dituen balioak ere azaltzen ditu liburuan. Hona hemen batzuk:

Ahozko komunikazioan trebatzeko, aparteko eskola da bertsolaritza: "Egungo hezkuntza-sistemaren gabezia zenbait berdintzeko moduko ikasgaiak beregana ditzake bertso-eskolara edo bertso-udalekuetara doan gaztetxoak. Jarioa hobetuko du eta jarioari diskurtsoaren baliabideak erantsi behar zaizkiola sumatzen hasiko da, jendarean lotsatu gabe kantatzen eta hitz egiten ikas dezake, argudioak asmatzen ikasiko du eta aurkariarenak desegiten, zein esamodu diren eraginkor eta zein ez den antzemango du makalagatik, gorpuz-mugimenduen garrantziaz jabetuko da..." azaltzen du liburuan.

Diskurtsoak sortzen ikasteak komunikabideetan lan egiteko tresnak ematen ditu: "Bertsolaria ohitua dago denbora laburrean edo-

Sakez egindakoak

- "Buruz goitik beheraino egindako bertsoan, silaba batek huts egitea aski da bertsoa bera goitik behera amiltzeko. (...) eginahaztu egin daiteke eta egiten ari zarena ez".
- "Ernetasuna da bertsolaria bertsolari egiten duena. (...) Bertsolaria zer entzungo egongo da beti, esamolderen bat, hitzen bat, arrazoren bat... bere *almazenean* sartu eta han pilatzeko".
- "Prestatu beharra dagoela inork ez dizu ukatuko. Inork ez daki, ordea, bertsogintzarako nola prestatu".
- "(Bertsolariak) Ez du hasi behar bat-batean argi adierazteko gai ez dena esaten. Eta ez du hasi behar bat-batean ulertuko ez diotena esaten ere".
- "(...) errimatu, neurtu eta kantatzeaz gain zerbait aurkitzen ez duenak nekez eutsiko dio bertso-lanari. Zerbait horri deitu nahi duzuen: kultur-proiektua, nazio ikuspegia, lagunartea, txaloea, soldata... Seguraski denetik pixka bat izango da".
- "Zabarrak gara bertsolariak gure 'obra'-ri dagokionez. Zahartzera hasten gara bilduma-liburu bat osatu nahirik. Orduan jabetuko gara, damutuko, gure utzikeriak bat-bateko bertso on asko utzi duela galtzera".
- "Idatzizko kultur moldeak gehiegi moldatu gaitu. Lokailuek larregi lotzen gaituzte. Ez dakigu bi esaldi bata besteari erantzen, tartean 'eta', 'baina', 'nahiz eta' eta gainerako lokailurik gabe".
- "Bertsogintza autokonfidantza ariketa da. (...) Probatu, arriskatu, jauzi egin... Hori da inprobisatzea".
- "Amorrazioa ematen du zenbaitutan, kanturako gorputz-aldarte ona eta burua argi eduki eta ordu eta erdian, hurrenez hurren, txakurra, aingerua, agure tangazalea eta Armstrong-en txirindaren plater handia izan beharrek".
- "Azken aldian koplak 'bertsolarizatu' egin ditugu, tamalez. (...) Kopla ez da jada lehen zatia eta bigarrenaren arteko lotura magikoak zituen testu-mota desberdin >>

Non jokutzen du bertsolaritzak?

«Herrigintzan partaide garena sentitu nahi nuke, gure txikian. Ez gara bertsoan ari 10/8 silaba egitea gustatzen zaigulako, errimen hotsak liluratzen gaituelako edo argudiaketa distiratsu baten bila. Horregatik bakarrik ez behintzat. Nahiz eta hori ahalik eta ongien egitetik letorkeen gure ekarpenik handiena. Baina badira sakonera handiagoko kontuak. Uste dut goldearoan eta galdearoan gabiltzala. Zer pintatzen du kulturak herrigintzan? Zer guk euskal kulturaren barruan? Gogoeta sasoia da. Ia hogeit urte badaramatzagu Elkartean ere egin eta egin, eta egon eta egon».

zein ideia formulatzen, edertzen eta jaurkitzen. Azken batean, zenbateko aldea dago ba, egunkarirako zutabe, irratirako kolaborazio eta hiru bertsoko sorta baten artean?».

Memoria lantzea da beste balio bat, eta bertsoak zaharretxeetan ariketa gisa landu behar direla proposatzen du txapeldunak liburuan: "Sortzeko gai direnek sor ditzatela hobeto xego ala oker xego. Ez direnek ikasi eta buruan gorde, gero kantatzeko. Alde ederreko motibazioa litzateke aiton-amonentzat, gaztaroan ikasi zituzten pasadizoak berriz gogora ekartzea, biribil, karratu, hiruki... ezer esaten ez dieten sekuentziak ikasten ibili ordez".

Eta bertsoan aritzeak jarrera bat erakusten duela ere azaltzen du: "Hitza hitzari, ziria ziriari, argudioa argudioari... baina elkarrentzako lanean" aritzen dira oholta gainean bertsolariak, elkar haustera joanez gero, ez dela emaitza onik lortzen ikasita daudelako. Oholtzaz kanpoko lanetarako, "akaso, plaza-ko ibiliak geuk uste baino gehiago irakatsi izan digu" ondorioztatzen du Egañak. Lasarteko bertso eskolara joan zeneko kontakizuna ere horren adibide da: "Ikastaroa amaitzearekin lagunarteko afaria egitera joan ginen. Gogoan dut Gregorio Ordóñez hil zuten eguna zela. Afalondoan, bertsoan egin genuen, jolasean; gero ordea, isilune batean, atentatuaren gaia ateratzen zen. Miresgarria gertatu zitzaidan, gaia ateratzeko ausardia lehenik eta batzuen eta besteen argudiatu eta eztabaidatzeko modua gero. Esaten eta entzuten ohitutako jendea zen. Entzuten eta erantzuten zaildua. 10/8ko neurrian bakoi-tzak bere ametsak zenbateraino beteko zituen ez nekien orduan; bertso-eskolaren ibilian izugarri ikasi zutela ez neukan zalantza izpirik ordea".





Txokoan

Ibon Sarasolak egin zizkion zuzenketak liburuari eta harrituta geratu omen zen bertsolaritzaren barruko hainbeste gogoetarekin. Egañak erantzun duenez, “ni ere harritu egiten nau oso hurbileko pertsonak, bertsolaritza beti oso gertuan izan dutenek, bat-batean deskubrimendua egiteak. Harritu eta harrotu egiten nau, neurri batean, maisu-maistrek bertsolaritza hezkuntzarako tresna izan daitekeela sinesteak, kultur munduko jendeak betiberdin, betiaxal, erdi-fraide ez garela ari onartzeak”.

Etxekoa izaten da, noski, bertan duenaz jabetzen azkena. Zentzu horretan, duela pare bat urte Jon Sarasua, Joxerra Garzia eta hiruek, lau hizkuntzatan argitaratu zuten liburua du gogoan Egañak: “Bi helburu genituen nagusiki: kanpoko ikertzaileei eta inprobisatzaileei gurearen berri ematea batetik. Eta bestetik, gure inguruko bertsoszale ez zirenei egiten genuena kontatzea. Uste dut lehenengo helburua lortzetik hurbilago ibili ginela bigarrenetik baino. Urrutietara lehenago iritsi ginen, bertara baino”. Kulturaren muineko batzuek ondo jabetu gabe bertsolaritzaren balioaz, eta politikariek apustu sendorik egiten al dute bertsolaritza iraunarazteko? Egañaren hitzetan, “izen handikoen artean, batzuk badira bertsoszale bertsoszaleak ere: Sabin, Tasio, Imanol, Xabier... Agintariak orohar ez du kultura, ez lehengai eta ez lehen gaia. Eta bertsolaritza ere ez, jakina. Bertsolaritza ez omen dago Kulturaren Euskal Planean. Ez dakit. Ez dut irakurri. Nahiago nuke balego... eta irakurria baneuka. Iritzia eskatu izan baligute denboraz eta artez, uste dut gure ekarpena egiteko arazorik ez genukeela izango”. ■

Gehienak ez dira 22ra iritsi...

«Oso jarduera gogorra delako bertsolariona. Edozein garraiolariaren lana egiten dugu, gutxienik. Zamatuta joan herri batera, han hustu eta bueltan etorri. Eta gero, hurrengo bidaiarako berriz zamatzearen lana norbere kabuz egin behar izaten da. Gainera, gure belaunaldiak hedabideak gaineen eduki ditu. Eta horrek asko gastatzen du pertsona. Eta bestalde garraio bideak samurtu diren honetan, gogorragoa da herri batera joan eta bertan hiru egun ematea baino, egun batean hiru herritara iritsi ahal izatea, eta ondorioz, iritsi beharra».

► hura. Ez da natur aipamenak eta eskea txirikordatzaren zituen kantua. Bihurtu dugu, bertso osoaren bertsio jibarizatu eta txatxua”.

● “Kulturarteko Jardunak Euskal Herrian egin genituelarik Belodromoan adinakoxe emozioak pilatu zitzaizkidan barruan. (...) Nik, guk, bizi duguna gehiagok ere, urrutietan baina gertu, bizi dutela frogatzean”.

● “Nik neuk, doinu jakin batzuetan, nahita ere ez dezaket bertso txar-txarrik bota. Beste batzuetan bestera gertatzen zait: ononik bota ezin”.

● “Gero eta gai konplexuagoak eta gero eta ariketa bitxiagoak. (...) Denetik eragin digute eta denetik egin izan dugu”.

● —Agian Zuzenbide ikasketak egingo ditut—esan zidan lehengoan alabak.

—Badakizu orduan prestatzera nora joan behar duzun, ezta? (...) Bertso-eskolaral!—eman nion harro epaia”.

● “Bertso saioak planteatzeko beste modu bat ekarri ziguten telebista-kamerek. (...) Saio pixkanakako, luze eta ongi txirikordatuak baino gehiago balio zuen bi-hiru bertsotan goia jotzeak. Haiek telebistaz eman-go zituzten... (...) Autozentsurari men egiten hasi ginen. Botatzen genuena ez zen ordu jakin batean eta lagunarte jakin batean gertatuko”.

● “Txapelketara puntuak eta postuak ahaztuta joan behar da. Nortasuna erakusteko grinaz eta mundua jatera. Txapelketa estu hartzen duena, estu hartuko du txapelketak”.

● “Ikastetxeren batera hizketaldiren bat egitera joan eta (...) orain, Alberto Iñurrategi, Kirmen Uribe eta Igor Elorzari galdera bera egingo diote: ‘Nola egiten da famoso?’”.

● “Beti azkena pentsatzen dugu. Bertsoak beraz, zama azkenean darama. Bertsoa nola hobetu daitekeen formulatzen erraza da: pentsatzen den hori gora bidaliz. Eta konfiantza izanez, azken segunduan, errematetzat geneukan hura errematatzeko beste ateraldi edo zertzeladaren bat etorriko zaigula”.

● “Zer esanik ez dagoenean alferrik saiaturko zara hutsa edertzen, Oteizak Oteiza”.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Angel Martinez Salazar

historialariak euskal bidaiarien esperientziak bildu ditu *Euskal bidaiarien memoria. Esplorazioa eta abentura* liburuan (Elea).

Maialen Errotabehera

bakarkako estreinako diskoa karrikaratu du Agorila diskoetxearekin: *Nere mundua*. Hamabost abesti grabatu ditu —euskaraz gehienak— eta Aitor Sarasua —letretan— eta Anje Duhalde —kantuan— izan ditu lagun.

Joxean Aizpuru

zeramikagileak erakusketa paratu du Bartzelonako Crisolet galerian. Zeramika eta burdinaz egindako eskulturak abenduaren 24a bitarte izango dira ikusgai.

ZTP Banaketa

Xomorroak haurrentzako antzezlan musikala osatu du. Anartz

Zuazuak zuzendu du eta Fermin Muguruzak konposatu du musika.



Maidar Ansa

aranoarra nagusitu da Nafarroako Kantu Txapelketan. Iaz ere irabazle suertatu zen eta bera izan da aurtengo Euskal Herriko Kantu Txapelketako garailea.

Gospel kontzertuak nonahi

URTE AMAIERA heltzearekin bat gurean ohiko ez den gospelaz gozatzeko aukera ugari izaten da eta aurten ere halaxe izango da. Abenduaren 17tik 19ra, gospel kontzertuak izango dira Donostian, seigarren urtez. Kursaaan The Campbell Brothers, The New Orleans Gospel Chorale taldeak eta okasiorako propio Gipuzkoako hainbat kantarik —ehundik gora— Black Heritage Singers taldearekin batera osatutako abesbatza izango dira taula gainean. Bestalde, The Georgia Mass Choir abesbatza hilaren 13an izango da Gasteizen eta ondoren



Barakaldon eta Iruñean eskainiko ditu kontzertuak. 21ean Ambassador Chorale arituko da zuzenean Bilboko Euskalduna jauregian.

Komiki Azoka Getxon

ABENDUAREN 10ETIK 12RA, komikiaren erakuslehio bihurtuko da Areetako geltokiko plaza. Hirugarren edizio honetan, komikiarekin harremana duten argitaletxe, denda nahiz fanzineek hirurogei stand jarriko dituzte. Ekitaldi ugari izango da aukeran: *Made in Japan* erakusketak eta *Star Wars* eta manga komikiari eskainitakoak; komikiari buruzko filmak... Gainera, egun horietarako komiki eskaintza berezia atondu dute inguruko liburutegiek.

Bi kide berri ditu Oteiza Fundazioak

PATRONATUKO KIDEAK dira Fernando Redón arkitektoa eta Concepción Aranguren Nafarroako Gobernuako Ekonomia eta Aurrekontu Politikako zuzendari nagusia joan den astetik. Izendapen horiek eta Alberto Catalanen aurkako kereila aurkeztea erabaki zituen patronatuak joan den astean, Jaione Apalategi, Xabier Morras, Joxe Angel Irigarai eta Juan Antonio Urbeltzen kontrako botoekin. Horrez gain, Pedro Manterolak aurkeztutako museo proiektua onartu zuen patronatuak aho batez. Hala, aurrerantzean bi erakusketa mota antolatuko ditu museoak: Oteizaren bildumarekin osatuko diren erakusketa nagusiak eta artistaren lanaren beste arloak jorratuko dituztenak (lana, ibilbidea, biografia...). Halaber, Oteizaren lan poetikoaren edizio kritikoa egingo da eta 2007-8an Jorge Oteiza Nazioarteko Kongresua.

Oihane Enbeita bertsolariak honakoa zioen *Aizun*:

«Bertsolari bakoitzari rol bat eskaintzen zaigu, eta rol hori beteta dagoenean ez dute beste inor behar. Nire kasuan emakume gaztearen rola bete izan dut. Garai batean jakin izan nuen erabiltzen, baina ez da oso aberasgarria betiko rol berean gelditzea».

Patxo Telleriaren hitzok jaso zituen *El Patrek*: «Duela hogeitabat urte, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa eratu zen. Zergatik ez da sortu Euskal Antzerki Nazionala?».

Niko Etxartek *Berrian*: «Batzuk ari dira erraten sobera zabaldu dugula pastoralak herriar guztiek parte hartzeko.

Pastorala jende gutxiagorekin egitearen alde agertzen dira, halako casting bat pasatuta... Ni ez nago kontu horien alde. Lan artistikoa izatearen gainetik, pastoralak badu zentzu bat jokatzen duen herriarentzat, eta nik uste dut pastoralak herriarren artean konpartitzeko obra bat dela».

Koldo Izagirrek adierazpenok egin zituen *Deian*:

«Literatura, oro har, jende gutxiri interesatzen zaio, jende gutxiak daki, zoritxarrez, testu onak irakurtzea egundoko plazerria dela. Sekulako aktibitate fisikoak egiten ditugu forman egoteko, baina burua, gogoia eta espiritua forman edukitzeerakoan guztiz pasiboak gara, 'eman' egin behar digute».

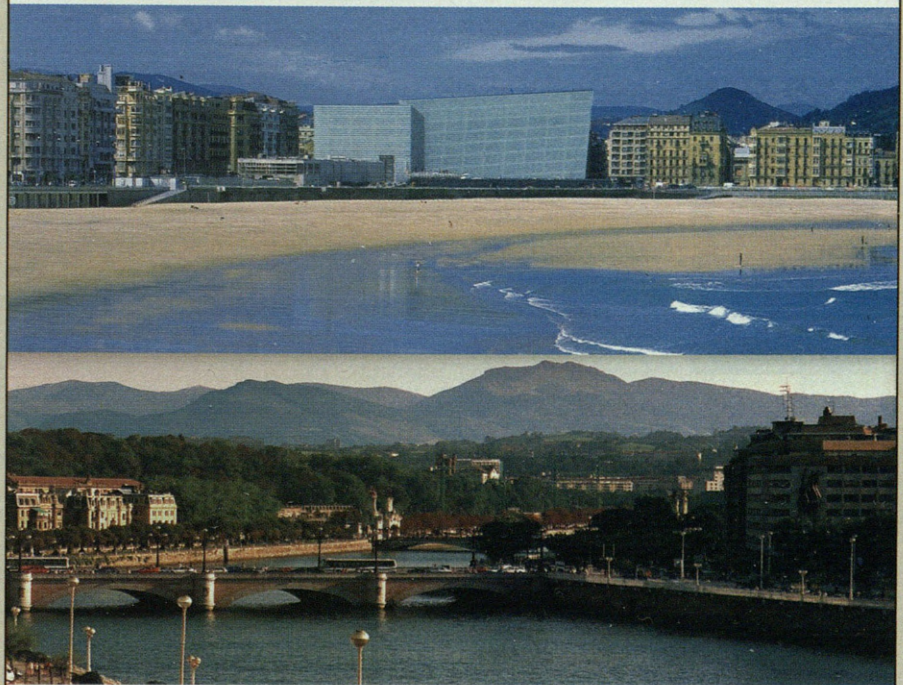
Euskal bideoklipen bilduma bat izeneko DVDa plazaratu du *Entzun!* musika aldizkariak. Hemezortzi talderen ikus-entzunezko piezak bildu dituzte (Ruper Ordorika, Señor No, Kuraia, Tanta + Xabier Erkizia, Inoren Ero Ni...), euskal taldeen lanak geroz eta kalitate handiagokoak direla nabarmentzeko eta bideoklipak publikoari helarazteko aukera urriak ugaltzeko. DVDa eskuratzen duenak aldizkariaren urte osoko harpidetza erdietsiko du.

Guggenheim museoa Espainiako garestiena da *Consumer* aldizkariak eginiko azterketa baten arabera. Espainiako Estatuko 20 museo aztertu ditu eta batez besteko sarrera 3,40 eurokoa da; 12 euro balio ditu Guggenheimekoak. Bestalde, aldizkariak dioenez, bost urtetan %17 jaitsi da bisitari kopurua. Bilboko Guggenheim museoan eta Bilboko Arte Eder museoak bisitariak galdu ditu azken bosturtekoan.

Artista Berrien I.

Jaialdia antolatu du abenduaren 18rako Donostian orain gutxi sortu den *Aktiba Donostia* aldizkariak. Musikari, dantzari, idazle, ipuin kontalari nahiz antzezleak bildu nahi dituzte arratsaldeko 17:00etatik 20:00etara Boulevardeko kioskoan. Jaialdiak ez du lehiaketa izaerarik eta parte hartu nahi duenak aktibadonostia@yahoo.es helbidera mezu bat bidaltzea besterik ez du.

ESANDAKO GUZTIA GUTXI IZANGO DA BETI



GALDETU KURSAALERA GERTURATU
DEN EDOZEIN BATZARKIDERI.
TOKIARI BURUZ HITZ EGINGO DIZUTE:
RAFAEL MONEO ARKITEKTO EZAGU-
NAREN ERAIKINA TXUNDIGARRIA
DELAKO. KOKAPENARI BURUZ ERE
ARITUKO ZAIZKIZU: ITSASOAREN
AURREAN ETA HIRIAREN ERDI-
GUNEAN AURKITZEN BAITA. AZPIEGLI-
TURA OSOAK ETA ERABILERA
ANITZAK AIPATUKO DIZKIZUTE:
ANTOLAKETA PRIMERAKOA DELAKO.
ETA AZKENIK, HIRIARI BURUZ
MINTZATUKO DIRA: DONOSTIA LEKU
BEREZIA BAITA GOZATZEKO, KIROLA
EGITEKO, EDERKI JATEKO, EROSKE-
TAK EGITEKO... ESANDAKO GUZTIA
GUTXI IZANGO DA BETI.



CONVENTION BUREAU

REINA REGENTE, 3
20003 DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN
Tel: 943 481 466. Fax: 943 428 122
e-mail: bureau@donostia.org
www.ssconvention.com

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE



Lehenengo aldia

Batzuen artean

TXALAPARTA

168 orrialde
13 euro

Lehen sexu harreman haiek

Fantasia edo errealtatean beraiek edo beste inork larrua jo zuten lehenengo aldi hartako sentsazioak edo bizitzan zehar sexu harremanei dagokienean pertsona batek izan dezakeen unerik gogoangarrienari buruzko gogoetak azaltzen dira —maiz umore izugarriarekin—, Txalaparta argitaletxeak hala eskaturik, Lander Garrok, Paddy Rekaldek, Diego Martiartuk, Aitor Aranak, Carmen Gisapolak, Edorta Jimenezek, Patxi Zubizarretak, Juan Ramon Madariagak, Sonia Gonzalezek, Joxean Agirrek, Xabier Mendiguren Elizegik eta Itxaro Bordak burutu dituzten ipuin hauek.

Idazle bakoitzak berari dagokion doinu eta neurrian egin ditu plazerra ardatz duten lan hauek, eta jakina, aldi tragikoak algara sorrarazten dutenkin tartekatzen dira liburuan. ■



Poder y comunidad. Una sociología del nacionalismo

Ricardo de la Encina y

Pérez de Onraita

PAMIELA

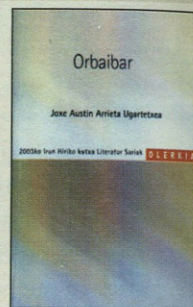
333 or./ 18 euro

Nazionalismoen zergatia eta balioak azaltzen dituen lana

Ricardo de la Encinaren saio honek nazionalismoak balio politiko eta arrazionalik ez duela diotenei egiten die aurre, abertzaletasuna zerbait moderno dela eta etika politikoa duela azalduz. Naziorik gabeko estatuen artean estatua duten nazioen inposizioa aztertzen du egileak, 1994an bukatu zuen Soziologian doktorego tesia abiapuntu izan duen lan honetan. Garbi utzi du XVIII. eta XIX. mendeko Europako pentsaeretan errotutako ideologia dela nazionalismoa, aldaketa politikoen eta bizitza politikoen sekularizazioaren bultzatzaile. Eta hainbatek antidemokratikoa dela dioten arren, guztiz demokratikoa ere bai, inplikazio soziala, legitimazio politikoa eta eskubide kolektiboaren defentsa bilatzen dituelako. ■

Iazko Irun Hiriko olerki saria

Kutxa Fundazioak urtero antolatu ohi duen Irun Hiriko literatur lehiaketan Joxe Austin Arrieta Ugartetxearen *Orbaibar* poema bildumak eskuratu zuen iaz olerki saria. Hiru ataletan banatutako poema sorta da Orbaibar-Valdorba muin harturik eraikitako lan haxe: 2000n dataturiko lehen egonaldia dakar kontura olerkariak hasierakoan, 2002ko bigarren jardunaldia hurrengoan eta 2003an eginiko hirugarren ihesaldia azkenengoan. Nork bere hau-tuak eta autoak dituela dio Joxe Austin Arrietak poemotan, jakinik ere errealtatea Valdorba dela, Orbaibar alderantzituta ihesi joan nahian dabilenean, Neruda, Brecht edo Gandiagaren hainbat olerki gogoratuz, egunetik egunera bera bezalako lagun agramondarrak bi bandotara banatzen ikusten dituen bitartean. ■



Orbaibar

Joxe Austin Arrieta Ugartetxea

KUTXA FUNDAZIOA

101 orrialde
4 euro

Etorkinak nola euskaldundu

Hizpide aldizkariaren 56. zenbakian, besteak beste, euskara ikasi nahi duten etorkinei lagun diezaikeen ikasmaterialaren aurkezpena egiten dute Belen Benitezek eta Ainhoa Gaintzak *AISA*, *etorkinak euskarara hurbiltzeko atea* izenburuko lanean. Eta gai horrekin loturik dago Itziar Landa euskara irakasleak idatzi duen *Etorkinak Zarautzen euskara ikasle*, *AISA* materiala ikasgelan etorkinekin erabili dutenen esperientziaren berri ematen duelako. Bestalde, gaitasun komunikatiboa zer den, horren osagaiak nolakoak diren, eta ebaluazioari begira —baita alfabetatze-euskalduntzearen ikuspegitik ere— zer ondorio dakartzaten azaldu du Josu Peralesek *Gaitasun komunikatiboa ebaluatzen: mintzamena eta idazmena* izenburuko artikuluan. ■



Hizpide

Batzuen artean

HABE

110 orrialde
5,09 euro



Semaforoko ipuina

Manu López Gaseni/Jokin Mitxelena

AIZKORRI.

36 or./ 5,25 euro

Paperezko musuzapi saltzailearen ipuina

Lehen irakurleei zuzendurik dago Manu López Gasenik sortu eta Jokin Mitxelenak marraztutako kontakizun polit hau. Arratsalderoko ipuina entzuteko aukerarik izan ez duelako amorratzen jarri eta eskolatik ez oso alai atera den mutiko bati gertatutakoa kontatzen da bertan. Amaren kotxea bilatu, atzeko eseraulkian eseri, eta han doaz biak etxe aldera. Zazpigarren aldiz semaforo batean geratu behar izan dutenean, azal iluneko gizon bat azaldu zaie, egunkariak eta papezko musuzapiak ea erosiko dizkioten galdetuz. Mutikoaren amak uko egin dio eskaintzari, baina orduan gizonak mutikoari erreparatzen dio eta ea ipuin bat kontatzerik nahi duen galdetzen dio. I

tzari, baina orduan gizonak mutikoari erreparatzen dio eta ea ipuin bat kontatzerik nahi duen galdetzen dio. I

Azpeitiar kazetariak euskarazko prentsan

Azpeitiarrek euskarazko prentsan izan duten garrantziaz oharrarazteko helburuarekin plazaratu du Uztarrria kultur koordinadorak *Euskarazko prentsa eta Azpeitia*. XX. mendaren hasierarako bazen jardun horretan lanean ari zen azpeitiarrik, eta ordutik hasi eta gaur egunera arteko ibilbidea jasotzen duen lana osatzeko, 91 norbanakok, herriko 16 erakundek eta kanpoko 7 adituk parte hartu dute *Uztarrria* aldizkariaren eta *Urola-Kostako Hitzaren* sorrerara iristeko egingandakoa jasotzen duen saioan. I

Euskarazko prentsa eta Azpeitia

Batzuen artean

UZTARRIA

176 or./ 8 euro



PAKO ARISTI

“Bere burua agertzen duen idazlea errebindikatu nahi nuen”

Azalduko al zenuke zer den zure azken lan hau?

Bizitzarekin oso lotuta dagoen liburua da. Bizitza disfrutatu egiten da, sufritu ere bai, eskarmentua ematen dizu eta pozaldi ikaragarriak ere bai, eta hurbiltasun horrekin idatzitako testuak dira hauek denak.

Zer asmorekin plazaratu dituzu?

Liburu honekin errebindikatu nahi nuen literatura edo idazle klase bat, Euskal Herrian asko aurkitzen ez dudana eta niri asko gustatzen zaidana: bere burua agertzen duen idazlea, gizarteari buruz eta egungo bizitzari buruz dauzkan iritziak ematen dituen, eta nolabait bere lekua agertzen duena munduaren martxaren aurrean. Literatura klase hori euskaraz behintzat ez da ia batere idatzi. Idazle handiak dauzkagu horretarako gai direnak, eta herri bat daukagu, Euskal Herria hau oso interesantea dena, gauza asko gertatzen den lekua, eta nik uste dut merezi lukeela pixka bat gehiago alderdi horretatik lantzea.

Zein da azalean zure argazki bi ateratzearen arrazioia?

Uste dut portadan idazlea agertzeak halako humanidade bat ematen diola liburuari. Alegia, gu ere pertsona garena. Hemen ezagutzen diren pertsona klase bakarrak kirolariak, kantariak eta telebistan agertzen diren aurkezle eta programa gidariak dira. Irlandan eta Eskozian, berriz, tabernak idazleen argazkiz beteta daude. Hemen, Euskal Herrian, tabernarik ez da egongo euskal idazle baten argazkia daukanik. Eta nik esango nuke euskal idazle bat inportanteagoa dela gaur egun Euskalteko txirrindulari ekipo osoa baino.



ALBERTO ELONIGI

egileari galdezka

Bizitzaren bidaia luzea hobeto ulertzeko

Pako Aristiren gogoetak, ipuinak, bidaia kronikak, hildako jendeari buruzko hitzak,

egiten dituen ametsak eta poesiak oso modu pertsonalean nahastuta ageri dira Erein argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Gauza txikien liburua* izeneko bere azken argitalpen honetan. Urte askotan idatzi izan dituen 63 pieza labur biltzen ditu bertan, fikzioa eta errealitatea nahasiz, bizitzaren bidaia luzea hobeto ulertzeko asmoarekin. Liburu bakoitzean esperimentatzea gustuko duen idazlea dugu Pako Aristi, eta *Gauza txikien liburuarekin*, bere bizitzan iritziak nola doazen aldatzen agertu nahi izan du, euskaraz horrelakorik egiten duen idazlerik aurkitzerik izan ez omen duelako. Horregatik osatu du liburu erabat berea den hau, gaur egungo gizarteari buruz uste duena agertuz, bide



Gauza txikien liburua

Pako Aristi

EREIN

166 orrialde
14 euro

bat eskaini asmoz. Eta azalean bere argazki bikoiztua ateratzera ere ausartu da, 41 urteko Pako Aristik 21 urterekin *Kcappo* bere lehenengo liburua kaleratu zueneko argazki txikia erakutsiz, hogeitaz pasa direlako argazki bien artean, eta denboraren iragan horrek sortu dizkion kezken eta halako zeren gainean ere idatzi nahi izan duelako urrestildarrak. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

			Balitz	▼	Premia, behar	▼	Bizkaieraz, berriro	▼	Edo	▼	Beldurtuta
			Tripa		Badago		Larrua kendu				
			▶		▼		▼		51	▶	▼
									Jainko egiptoarra		
			Sasiak	▶					▼		
		Usain txarra									
Europako hizkuntza	▼	Behazuna	▶	▼						Bokala	▶
Pozgarri		Kanta								Bat gehi bat	
▶		▼							Bromoa	▶	▼
									Arabako harana		
* EH-KO IBAIA	▶				Adorea	▶		▼			
Haurra					Bokala						
▶				Gizon izena	▶	▼				Kontsonantea	▶
				E birritan						Behar	
7 egun	▶			▼	Zaren hori	▶		Sexu eme	▶	▼	
Saio					Errep., nahi			500			
▶				▼			Toka, dut	▶	▼		
							Bokala				
Gipuzkoa-ko herria	▶			Zintzoa	▶		▼	Emakume izena	▶		

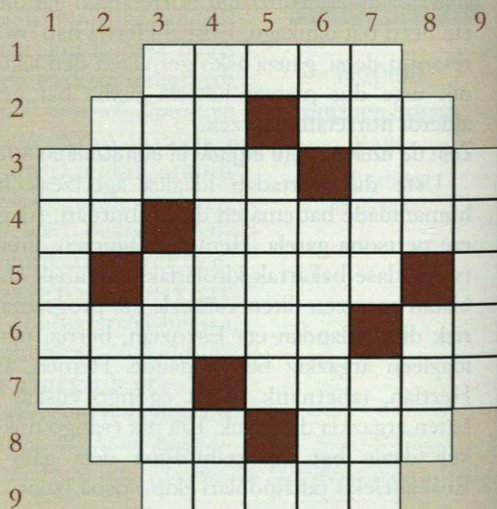
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Emakume izena. 2.- Erregai mota. Denbora tarte. 3.- Naukate. Jardun. 4.- Iridioa. Pluralean animalia ur-lehortarra. 5.- Kontsonantea. Taldea. Oxigenoaren ikur kimikoa. 6.- Emakume izena. Non atzizkia. 7.- Argi, hitz elkarketan. Donostiako pilotalekua. 8.- Hortzen arteko haragia. Bihi. 9.- Fruitu mota.

GOITIK BEHERA

1.- Dortoka ezagunena. 2.- Su bizi. Garai, aldi. 3.- Zelai. Ugatza. 4.- Poliki, mantso. Ez eme. 5.- Iodoaren ikur kimikoa. Izana. Bokala. 6.- Hizki baten izena. Epeka. 7.- Xumea, umila. Gabarra txikia. 8.- Modua. Emakume izena. 9.- Irudi ortodoxo.



Ihesi

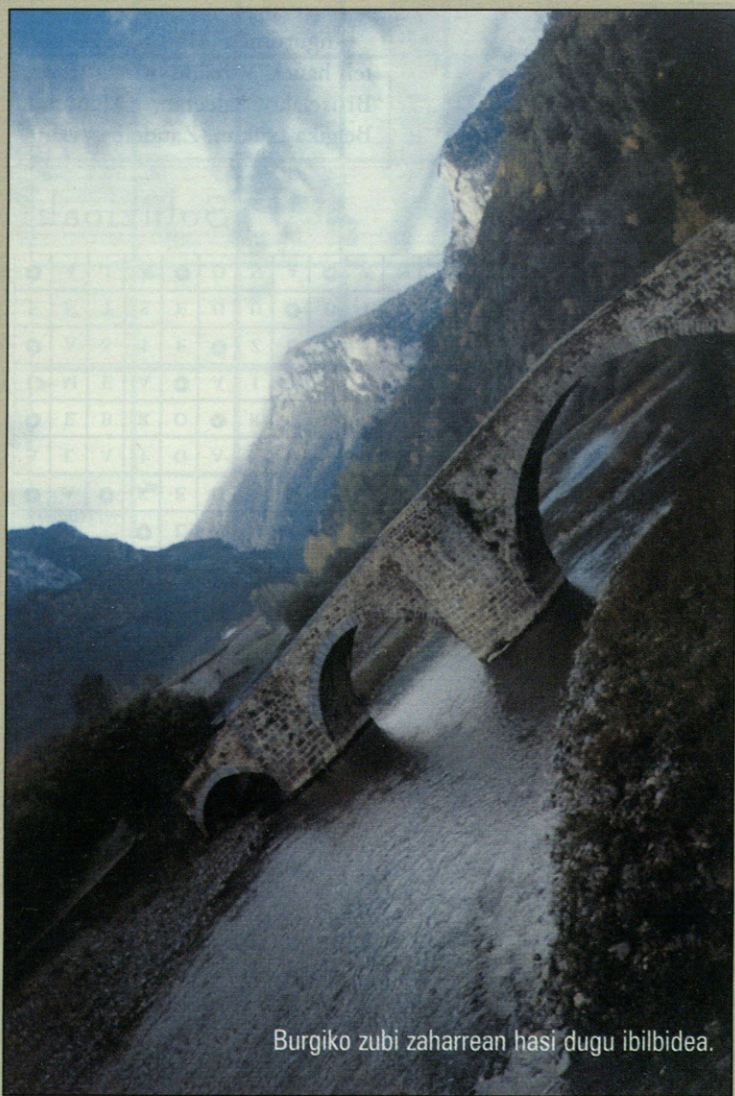
Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

JON ARTANO

Burgi (Nafarroa)

Erreka zulotik mendi kaxkora



Nafarroa eta Aragoiko mugan
ibiliko gara bizikletaz,
Erronkaribarko hegoaldean. Burgiko
haitzarte estuan behera pasa eta
Ezkaren hegaletik gora igoko gara
Virgen de la Peña ermitaraino
(1.291 metro). Handik Sasikō
zelaira egingo dugu gero Basariko
baso ederretik irteerara, Burgira,
jaisteko.

"Anixko lo egitan dionak txiki
ikastan du" dio Erronkariko atso-
titz batek, horregatik goiz ernatu
gara. Kanean dabilen haize finak di-
da bizkortu gaitu. Eta goizeko lan-
broak eta ke usainak neguko hotza
gertuago dagoela akordarazi digute.
Ibilbidea Burgiko zubi zaharrean
hasiko dugu. Salvatierra de Esca
aldera egingo ditugu hasierako kilo-
metroak. Bailaran behera giharrak
berotzeko eta Burgiko haitzartearen
handitasunaz gozatzeko aprobetxa-
tu dugu. Zintzurreko hormetan
hegazti mordoa bizi da: sai arrea,
saizuria, ugatza, zapelatza... Anima-

Burgiko zubi zaharrean hasi dugu ibilbidea.

Seigarren kilometroan "Virgen de la Peña 8" dioen seinalea dago. Errepidea utzi eta ezkerretik irteten den lurrezko pista batetik segi dugu. Hemen hasiko dugu ia zortzi kilometroko igoera latza. Gorantz lehendabiziko kilometroa egin aurretik bidegurutzea topatuko dugu, jarraitu erdiko pistatik. Ezkerrera Virgen de la Peñaara oinez igotzeko bidezidorra abiatzen da.

Igoera ia osoan "Erronkariarren artzaibidean" sartu-irtenak egiten ditu pistak. Erronkariarek antzinatik dute Bardeako bazkalekuetan artzain ibiltzeko pribilegioa. Negua pasatzera bortutik Bardeara eramaten dituzte artaldeak iraila edo urrian. Garai batean menditarrek alkatea izendatzeko eskumena ere bazuten. Eta alkate horrek Tutera, Caparroso eta Arguedaskoek adina agintzen zuen. Bardea ingurukoek "chalabardanos" esaten zieten urte erdiz euren-gana biltzen ziren artzainei, eta abesten zieten: "A la Bardena del Rey, ya vienen los roncaleses, a comer migas con sebo, por lo menos siete meses".

Hamargarren kilometrotik aitzinera aldapa asko gogortzen da eta zati malkartsuenetan hormigoizkoa da bidea. Hamaikagarren kilometroa pasatakoan bidegurutzea dago, Virgen de la Peñara iristeko ezkerretik jarraitu behar da. Ermitara ailegatzeko indarra, edo gogoia, ahitu zaionak eskuinetik segi eta berehala, 500 metrora, harrapatuko du mendi-lepoa. Guk ermitarako biderei ekin diogu. Azken zatia 1.200 metroko altueran dagoen mesetan barrena egiten da. Hemen



Burgi haitzartearen handitasuna. Zintzurreko hormetan
hegazi mordo bizi da: saia, ugatza, zapelatz...

FITXA TEKNIKO A

BURGI

BIBLIOGRAFIA

- Recorridos en BTT por el Pirineo Navarro. Javier Vergara. Nafarroako Pirineoko Partzuergo. Turistekoa
- Erroñkari-ko uskierz. Jose Estornes Lasa. Aurilamendi.
- Las brujas y su mundo. Julio Caro Baroja. Alianza Editorial.
- Los Viecosos. Julio Caro Baroja. Editor Istmo.

Burgi

DENBORA
3 ordutik 5 ordura

LUZERA
29 kilometro, gahienak mendi bidetik.

DESNIBELA
750 metro

ZAILTASUNA

● ● ● ● ●

Almadiak, egurra garraiatzeko baltsak



Erronkariko oihanetako aberastasun handiena, egurra, hirira ateratzeko sortu zituzten almadiak XVI. mendean. Geroago sistema bera sartaldeko haranek bereganatu zuten. Eta almadiak Zaraitzu eta Irati ibaietan ere azaldu ziren. Almadia hitza "armadia"tik omen dator, izan ere, hasieran armadako ontziak egiteko erabiltzen zen egur gehiena. Jeneralean Ezkako almadiek hiruzpalau zati izaten zituzten. Pago, pinu, urki edo haritz enborrak hurritz sokez lotu eta aitzinean lema-zain bat edo bi eta gibelean bestea joaten ziren.

Egurra garraiatzeko biderik azkarrena eta merkeena zen ibaia; baita arriskutsuena ere. Almadierok ibaiko harkaitz, zurrunbilo eta urjauziak saihestu behar izaten zituzten bideko haitzartetatik pasa eta Zangozara onik iristeko. Handik oinez itzultzen ziren herrira, biharamunean beste almadia gidatzeko. XVIII. mendera arte Gipuzkoan ere erabiltzen zituzten almadiak, eta Zuberoan beranduago ere bai. Euskal Herrian ez ezik Aragoiko eta Kataluniako ibaietan ere nabigatu zituzten almadien gisako baltsak; Cincan nabatak eta Nogueran raisak. Burgin Almadia Eguna ospatzen dute maiatzeko lehendabiziko igandean.

ere bidea hormigoizkoa da tarteka eta beheko aldeak baino askoz landaredi ikusgarriagoa du.

Virgen de la Peñatik begira

Virgen de la Peñatik dagoen panoramika itzela da. Ermitaren atzealdean zelaia harkaitzek mugatzen dute. Horixe da mendi kaxkoaren karela, beste aldean ehunka metro amildegi dago. 700 metro beherago ageri da Ezka ibaia, Illon mendizerrako haustura geologikoaren erruduna. Hegoaldera Salvatierra; Iparraldera Pirinioen bizkarrezurreko tontorrak: Añamendi, Hiru Erregeen Mahaia, Petretxema, Atxergo Gaztelua, Bisaurin...

Aragoiko mugan, artzaina dudan

Haizetik babesean zerbait jan eta



Virgen de la Peñatik dagoen panoramika itzela.

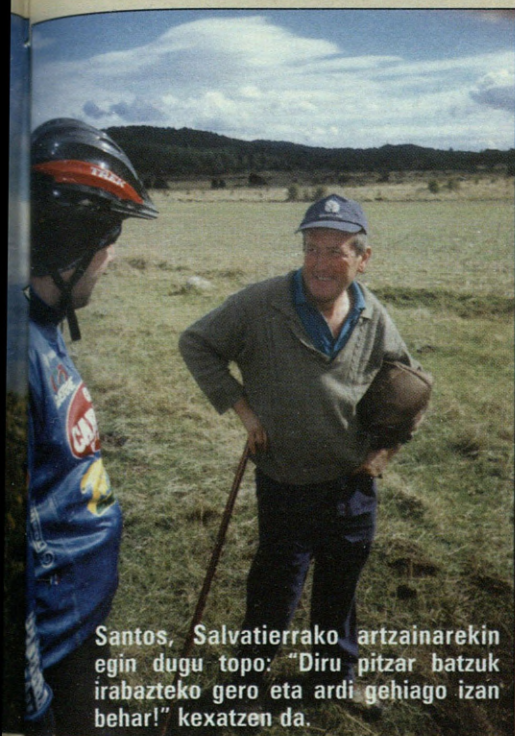
edan ondoren behera abiatu gara. Lehengo bidegurutzean ezkerredera egin dugu oraingoan. Lepoa harrapatu ostean pare bat kilometro jaitsi behar dugu Sasiko putzuetaraino. Ukitu gabeko baso ederretik doa bide laiotza eta basa handia egoten da euria egin badu.

Lokatzez txerri eginda atera gara basotik Sasira.

1.000 metrotik gora gauden arren, lurrak zerealetarako landu egiten dituzte. "Erronkariarren artzainbidea"k Aragoi eta Nafarroaren arteko muga egiten du hemen. Artaldea ikusi dugu urrutitik, eta hura zaintzen artzaina. Erronkariko artzainek trashumantzia egin zuten baina Santos Garcia Salvatierrakoa da eta hangoek ez dute horretarako esku-biderik. "Herri ondoan dudan etxolara eramango ditut, laster umatzen



Ukitu gabeko baso ederretik doa bide laiotza eta basa handia egoten da euria egin badu.

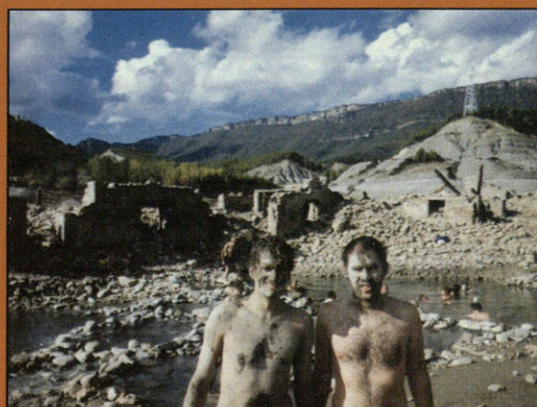


Santos, Salvatierrako artzainarekin egin dugu topo: "Diru pitzar batzuk irabazteko gero eta ardi gehiago izan behar!" kexatzen da.

hasiko dira eta". Hamazazpi urtean dabil artzain Santos, "gure aita zena herriko batzuei ardiak erosi behar genizkiela tematu zelako". Lehenago tailerrean eta garraiolaria ere ibilitakoa da, eta bere seme-alabek artzain izaterik ez du aditu ere egin nahi: "Esker txarreko ofizioa da hau. Prezioak ez dira batere mudatzen, eta diru pitzar batzuk irabazteko gero eta ardi gehiago izan behar! Iaz malenkoniak jo ninduen

Tiermasko ur termalak

Ez dago Tiermasko putzuen moduko lekurik hainbeste bortxatutako gorputzari atseden emateko. Burgitik Ezka ibaiari segika Esako urtegira iritsiko zarete. N-240arekin bat egiten duen bidegurutzetik zortzi kilometrorra ezkerrean jaisten den lurrezko bide bat hartu behar da bertaraino iriste-



ko. Iturri naturaletik 37ºra irteten da ura hemen. Ia urte guztian urak estaltzen du leku hau. Baina udazkenean, urtegiko maila jaisten denean, berriz agertzen da. Iaz ez omen ziren pare bat aste baino gehiago egon azalean; beste urte batzutan martxora arte ere iraun omen du pagotxak. Iruñeko emakume tartaila batek esan digu bera behin baino gehiagotan bainatu dela elurra mara-mara ari zuela. San Migel egunean estreinatu zuten aurten bainu-sasoia, hurrengo urterako badakizue. Azaleko gaitzak sendatzeko ikaragarri ona omen da hemengo lohi beltzarekin gorputza estaltzea. Gero lokatza lehortu arte eguzkitan egon behar da uretara sartu aurretik. Jendea lasai-lasai dago. Tertulian edo txori migrariei begira batzuk; erdi lo besteak. Arrautza ustel kiratsaz ahaztea lortuz gero, paradisua da.

eta ardiak, denak, saltzeko puntuan izan nintzen!". Ordu erdi egin dugu Santosekin berriketan. Makina bat kontu esan dizkigu ardienak, saienak eta Orirenak, lanean laguntzen dion Pirinioetako mastin dotorearenak.

tu ezkerretik, akordatzerako ibilbidearen hasierara helduko zarete, Burgiko zubi zaharreraino.

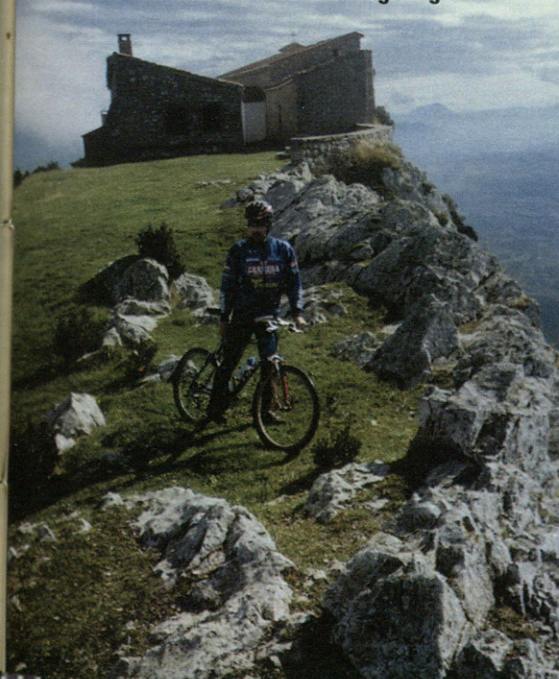
Burgiko sorginak

Bizikletatik jaitsitakoan merezi du pasieran ibiltzea Burgiko karriketan. Herriak amets eginarazteko osagai denak ditu: ingurune basatia, arkitektura ederra, historia korapilatsua -agotak, sorginak-... 1527an Avellaneda inkisidoreak akelarreak ikusi zituen Erronkarin, Zaraitzun eta Aezkoan: "Gizon-emakume gazteak eta deabruak orgia sexualen neskatilei gehiegikeriak eginez", goikoaren, ilargiaren, argitan. Avellaneda Nafarroako mendialdean ibili zen sei hilabetez eta 150 lagun atxilotu zituen. Bederatzi eta hamaika urteko bi neskato zeramatzan bere segizioan eta horiexek erabakitzen zuten nor zen sorgina eta nor ez. Horretarako herri bakoitzeiko susmagarriei ezkerreko begia begiratzen zieten. Sorginak ziren, niniaren gainaldean zapo oin baten orbana zutenak. Etorri garen moduan alde egin dugu Burgitik; "nola xin, kala xoan". ■

Sasitik Burgira

Sasiko Putzuan 90º okertuko dugu gure norabidea ezkerrean eta 200 metroa suabe-suabe gorantz egiten duen pista aurkituko dugu. Kilometro eta erdi dugu lepo batera arte; hortik aurrera dena alda-pa behera da. Basari izena du bidean azkar zeharkatzen ari garen basoak. Hemen baino hegoalderago nekez ikusiko duzue Nafarroan izeirik. Ametz, pago, hurritz, ezipel, astigar eta pinu artean ezkutatuta basurdeak eta orkatzak bizi dira. Eta lepahoriak ere bai, pistaren ezkerretara dagoen erreka inguruan. Ezka ibaia bistaratu eta makalen azpian ibili ostean, zubi batera iritsiko zarete. Ez gurutzatu eta jarrai-

Virgen de la Peña ermitaren atzealdean zelaia harkaitzek mugatzen dute. Beste aldean ehunka metro amildegi dago.



Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Sugandilek erakutsitakoa

DIFERENTZIA HANDIAK izaten dira espezie bereko bizidunen artean. Eta teoria darwindararren arabera, indartsuenek bakarrik izaten dute aukera irauteko eta ugaltzeko. Hala ere, CNRSko ikerlari-talde batek, François Le Galliard buru duela, *Nature* aldizkarian argitaratutakoaren arabera, ingurumenak uste baino eragin handiagoa du hautapen naturalaren prozesuan eta hortaz, espezie bateko izaki indartsuenak ez direnek irauteko aukera bera dutela adierazi dute.

Hau frogatzeko hainbat lasterketa antolatu dituzte 400 sugandila gazterekin. Arrautzetatik atera bezain laster, sugandilak lasterka hasten dira pista borobilean erabat akitu arte. Proba amaitzean biologoek hiru multzotan banatu zituzten korrikalariak: txapeldunak, gutxienez 500 segundotan lasterka aritu zirenak; tartekoak

Ingurumenak uste baino eragin handiagoa du izakien iraupenean. Darwini kontra eginez, indartsuenak ez direnek ere, irauteko aukera bera dutela erakutsi du sugandilekin egindako ikerketak.

—gehienak—, 350 segundo inguru lasterka aritu zirenak; eta motelenak —16 izan ziren—, 50 segundo inguru lasterka aritu zirenak.

Motel guztiak lasterketaren ondoko hilabeteetan hil ziren, baina tarteko eta txapeldunen bizi-iraupena ere, antzekoa izan zen. Beraz, badirudi epe luzera indar fisikoaren eragina txikiagotu egi-



Osasuna

JABIER AGIRRE

Gaixo neuromuskular ugari Gipuzkoan

GIPUZKOA da mundu osoan gaixotasun neuromuskularrik gehienetarikoa duena. Eta erasandakoen portzentaje altuenak Urola-Kosta eta Deba Beherea eskualdetakoak dira, 67 kasu milioi biztanleko hain zuzen ere —beste lekuetan milioi biztanleko hamar kasu diren bitartean—. Euskadiko Gaixo Neuromuskularren Elkarteen Federazio-ko lehendakariordeak, Antonio Alvarezek, esan zuen Euskal Herrian 4.000 gaixo inguru daudela, eta aipatutako bailaretan hainbeste kasu izatearen arrazoia gizarte "itxi eta homogenea" izanik, mendetan zehar familien artean izandako gurutzatzeak direla.

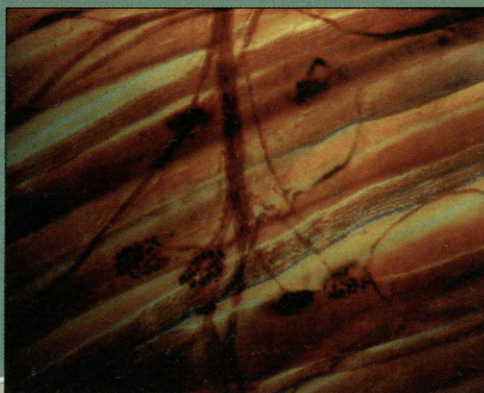
Ehun gaixotasun neuromuskular baino gehiago daude. Gehienak hereditarioak dira, eta beren ezaugarria da muskuluen funtzionamendu eskasa. Sintomarik nabarmenena ahultasun muskularra da, eta horrexegatik eguneroko keinu eta jarduerak ahalegin handia eskatzen diote erasandako gaixoari. Gaitz hauek ezezagunak dira gizartearentzat, Javier Conde atleta paralinpiko

eta munduko markarik onenaren jabearen kasu bakanak salbu.

Zerk sortzen ditu gaitz horiek? ADNaren katean gene bat edo gehiago akastunak izaten dira, eta horrek eragiten ditu hainbat gaixotasun; normalean ebolutiboak izaten dira, ez daukate sendabiderik eta diagnostikoa bizitzaren edozein unetan egin daiteke.

Erasandako muskuluaaren arabera, gaixoak barre egiteko zailtasunak eduki ditzake, betazalak eroriak, ibiltzeko eta lekuz aldatzeko oztopoak, noiznahi erori, deformazioak, bihotzeko arritmiak, edo ahoratu, arnastu nahiz irensteko zailtasunak, beste hainbat sintomaren artean.

Gaitz horiek ez dira sendatzen, baina sintomak asko arindu daitezke errehabilitazioarekin. Horregatik, erasandako gaixoek fisioterapia eta errehabilitazioa indartzea eskatzen dute behin eta berri, eta Osakidetza eskaintzen dituen ohiko zerbitzuen barruan sartzea.



landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Baratzaruntz

ETIKA ETA ESTETIKAZ, baratzaz alegia, gaurkoa. Etxe berriko balkoian loreak bizilagun jartzeak bere egunerokoari erantsi dion bizipoza areagotu nahian, etxe ostean ortua edo baratza jarri nahi du lagun batek. Landareekin gozamen estetiko eta era guztietako kideetasunak bizitzetik, landareak sortu, zaindu, maitatu, gozatu, gozatu, gizez, hil eta



fagozitatzerako urratsa jakinaren gainean eman nahi du. Erabaki laudagarria, era guztietako pantailen gezurrean oinarritutako estetika eta funtsa euro xentimoan duen janariaren etika nagusi diren garaiotan, miresgarria.

Etika gure kulturen jaso eta adierazten dugu. Kantauri itsasora doan urak bustitzen gaituen euskaldunok ez dugu "lorategia" eta "paisaia" bezalako hitzik ezagutu. Dena baratza da: etxe bueltan lantzen diren sendabelarrak, loreak, eltzerako espeziak, fruta arbolak... Zikulusaltsa ederra da bai, gure baratza. Erromatarrek ekarritako fruituak, arabiarren barazkiak, urrutiko kolonietako loreak... denak daude etika honetan.

Estetika ere bada baratza. Sormen leku paregabea. Kolore eta formen mihisea lurra: errenkak, multzoak, pardak, hagak, hesitxoak, konpostgunea, simaur pila, usainak, loreak, txoriak, tximeletak... Egunetik egunera aldatur doan artelan bat da, efimeroa. Baratzain bakoitzaren aitzurrak bezala euriak, haize boladak, izotzak berera moldatzen duten espazio tridimentsionala.

Pinutzar bat eraitsia omen dute baratza izango den lagunaren sailean. Haren ipurdia bertan uzteko esan nion, zainen artean lore batzuk landatu eta bere lanaren eguneroko gozameneko panoramika ederra izango duela bertan eseriz gero... Artistaren etika eta estetika gozatzeko...

ten dela iraupenari dagokionez.

Gerora, tarteko sugandila batzuk 500 segundoz korritzea lortu zuten, inguruko baldintzak aldatu ondoren, batez ere janaria ugaritzean.

Beraz, urtebetean, hain indartsuak ez diren sugandilek irautea lortzen dute inguruko faktoreak aldekoak badira eta horrela dibertsitate genetikoak aberasten da. ■

ZIENTZIA

Ura Mongoliako dunen misterioaren atzean

MONGOLIAKO BADAIN JARAN basamortuan dauden hareak -batzuk 500 metrokoak-, ez dute haizearen eraginik jasaten, hau da, haize lehor eta bortitzak jotzen badu ere, ez ditu dunak bere lekutik higitzen.



Dunen lurrazaletik 20 zentimetrora dagoen hezetasun handia dela eta, haizeak ez ditu Badain Jaran-eko dunak mugitzen.

Nola liteke?

Ling Li-k zuzendutako ikerlari-taldeak hezetasun handia topatu du dunen gailurretik 20 zentimetro sakonenean eta hauxe izan daiteke arrazoia. Ikerlari-taldeak ura aurkitu du metro bat sakoneko putzua egin ondoren. Ur honen jatorria ere aztertu dute: 500 kilometro hegomendebaldera dagoen Mont Quilian-eko elurren urak lurrazpitik ailegatzen dira dunetara. Baina badago ados ez dagoenik ere, Mike Edmunds ikerlari britainiarrek dio euri-urak direla basamortukoak eta ez elur-urak.

Uraren jatorria ezagutzea oso garrantzitsua da, egunen batean basamortuan ustiapen ekonomikoa planteatzeko bada. Horregatik, ikertzen ari dira une honetan eta laster berriren bat kontatzeko aukera izango dugula espero dugu. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan



Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA



Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Gazta tarta piku marmeladarekin

HONDOA PRESTATZEKO gaia guztiak gopor batean nahasi eta lortutako oreka moldearen hondoan igurtziko dugu. Labean sartuko dugu moldean, 200°ko tenperaturan, eta 15 bat minutuan edukiko dugu, gorritu arte.

Betegarria prestatzeko, esnegaina irakin eta gero erantsiko ditugu gelatinak –aurrez 10 minutuan edukiko ditugu uretan beratzen. Ongi xukatu-ko ditugu ondoren–. Urtu egingo dira. Gopor batean edukiko ditugu gainerako gaiak eta haiekin nahasiko ditugu esnegaina eta gelatina. Ongi nahasi eta labean erretako tarta-hondo hotzaren barruan isuriko dugu nahastura. Giro tenperaturan mamituko da oreka. Hoztu egingo da gero.

Ur pixar batekin edo, nahiago badugu, likore xorta batekin arinduko ondoren piku marmelada. Harekin estaliko dugu tarta, gainetik ongi zabalduz. ■



Hondoa prestatzeko:

- ✓ 2 arrautza
- ✓ 100 gramo gurin, pomadan
- ✓ 100 gramo azukre
- ✓ 100 gramo pastel-irin ahul
- ✓ Ximiko bat legamia hauts

Betegarria prestatzeko:

- ✓ 3 terrina gazta fresko, San Millan edo antzeko

Osagaiak

- ✓ Litro laurdena esnegain irakin
- ✓ 3 orri arrain-gelatina, uretan beratua eta xukatuak
- ✓ 6 piku lehor, txortetik gabe eta dado txikitan pikatuak

Gainera:

- ✓ Tarta-moldea, 24 bat zentimetroko diametrokoa
- ✓ Piku marmelada ona

Oinarrizko kontuak

Lanpernak nola egosi

- 2 kilo lanperna fresko –apoa iluna eta oinak lodi–
- Erramua, hosto fresko bat
- Ura eta gatza



ELTZE ZABAL bat urez bete eta gatza emango dugu: 30 gramo, litro ur bakoitzeko. Erramu hostoa sartuko dugu ondoren. Eltzea tapatu –bizkorrago egosiko da ura– eta bor-bor bizian irakiten hasi orduko irauliko ditugu lanpernak eltzearen barruan. Hantxe edukiko ditugu ura berriro irakiten hasi arte. Bor-borka hasi eta 15 segundo kontatu orduko aterako ditugu lanpernak. Berehala xukatuko ditugu.

Epeldu eta mahai-oihal eder handi bat paparrean daukagula jango ditugu lanpernak, ez baita haien mantxak osoro garbituko dituenik jaio.



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitarapen honen edizioak (argintzaileak):



kutxa

gizarte ekintza

«Batasunaren esku dago herri kontsulta bideratzea»



Iñaki Galdos

Oñatin jaio zen orain 38 urte. Euskal filologian lizentziatua da. Jaioterrian hasi zen politikan, udal zinegotzi gisa. 2001etik Gipuzkoako Eusko Alkartasuneko (EA) lehendakaria da; aurten izan da berretsia karguan. EAren lurralde garrantzitsuena Gipuzkoa da sorreratik, eta bertakoa da alderdiaren sektore ofizialarekiko ildo kritiko inportantea. Iñaki Galdosek ez ditu ildoen arteko diferentziak ezkututzen, baina —bere ustez— hauek ez dira prentsak agertu ohi dituen bezain sakonak. EAz, EAJ-EA koalizioaz eta Batasunaren ekarpenaz mintzatu gara.

MIKEL ASURMENDI
Argazkiak: Dani Blanco

Iñaki Galdos bigarren agintaldia betetzen ari da Gipuzkoako EAko lehendakari gisa. Kargu honetaz hitz egin digu abiapuntuan: “Gustura nago, eta ez dira politikan aritzeko garairik errazena. Aldi berean, azken urtetan bereziki, gure alderdiaren barne egoera ez da egokiena ere politika egiteko. Edonola ere, EA alderdia Gipuzkoan egiten ari den lana baikorra da guztiz. Politika egiteko modu bat erakusten ari gara Gipuzkoan, baita bertako erakundeak — Batzar Nagusiak, Foru Aldundia eta hainbat udal garrantzitsu— kudeatzeko gaitasuna erakutsi ere”.

EAko sektore ofizialaren eta Gipuzkoako ildo kritikoaren arteko tirabiren gainean luzaz aritu gara Galdosekin. Berak ez ditu tirabirak ezkututzen, baina ez omen dira horren sakonak ere. Hala ere, alderdiaren Berme Batzordeak Jose Emilio Agote —Donostiako EAko lehendakaria— barne karguak eta kargu publikoak —urtebeterako— betetzeko gaitasunik gabe utzi izana “prozesu politiko”tzat jo du gure solaskideak: “Erabakia penaz hartu nuen. Jose Emilio Agoteri nire elkartasuna tinko adierazi diot behin eta berriro, eta halaxe egin nahi dut orain ere”.

Zein dira EAko ildoen arteko tirabiren arrazoiak edo iturburuak?

Gure arteko diferentziak —beste alderditan ez bezala; alderdi sozialista dut gogoan uneon— kanporatzen direnak baino txikiagoak dira. Gure artean ez dago ezberdintasun ideologikorik. Jarrera ezberdinak daude, bi esparrutan bereziki, ezberdintasunetako bat jarrera historiko batetik dator. Batzuk, ziklo politiko honetan, EAJrekin ardatz estrategiko komunean bat egiten dugu. Beste ezberdintasuna 1999tik dator. Harrezkero EAren egituraketan eta estatuetan emandako aldaketak ez dira mesedegarriak izan alderdiarentzat. Gure ildokoen ustez, aldaketa horiek izugarrizko kaltea egin diote EAri. Aldaketa horiek ez dute bat egiten bere sorrerako espirituarekin. Guk aldaketa horiek ez ditugu begi onez ikusi.

Zein dira aldaketa horiek zehazki?

Adibidez, hauteskundeetarako hautagaiak aukeratzeko sistema, Lurraldeko Batzorde Eragileetan idazkariak aukeratzeko modua, eta abar. Jakina, guk onartzen ditugu aldaketak gehiengoak onartu zituela eta errespetatu egiten ditugu. Baina alderdiarentzat ez dira mesedegarriak. Guk beste moduko funtzionamendua nahi dugu.

Eusko Alkartasuna (EA) ezker abertzalea eta EAJren arteko ekimen politiko-tzat joa da. Batzuek alde batera eta beste batzuek bestera jotzen duzue, antza. EAK proiektu propioa gauza al dezake EAJren magalean, adibidez?

EA proiektu propioa lantzen ari da. Hauteskundeetarako EAJ-EA koalizioa erantzukizunez hartutako erabakia da, eta horregatik ez diogu geure proiektuari uko egiten. Ni koalizioaren defendatzaile sutsua naiz, oso garbi daukat behar hori une historiko honetan. Hala ere, noizean behin, EA zergatik sortu zen gogoratu behar da, baita egun non gauden ere. Esate bate-



rako: azaroaren 14an Batasunak aurkeztu zuen proposamena objektiboki aztertzen baduzu, ukaezina da ezker abertzale ofiziala EAren jarretara hurbildu dela. EAJren jarreraz gauza bertsua esan daiteke halaber. Jarrera aldaketa horiek EAren lanari esker etorri dira neurri handian, EAren garaipena da.

Alderdi edo sektore horien proiektuen esparruek finkoak ematen dute, bat eskuinean eta bestea ezkerrean. Zuek haien arteko zubi lan modukoa egiten duzue, baina...

Bi gauza: batetik, euskal gizartea behin-behineko egoeran dago gaur egun. Egoeraren birmoldatzea eta mapa politikoaren berrosatze definitiboa –inoiz izango bada behintzat– Euskal Herrian bizi dugun gatazka egoera gainditu eta normalizazio politikora iristen garenean etorriko da. Une historiko honek ez dago datu objektiborik behin betiko mapa politiko osatzeko. Horregatik, gutako batzuek EAJrekin koalizioan joan beharra aldarrikatzen dugu. Baina horrek ez du esan nahi etorkizunean beste planteamendu batzuk egingo ez ditugunik.

Bestetik: gizarte bakoitza mundu bat da. Euskal Herrian, eskuina/ezkerra eskema –beste leku batzuetan funtzionatzen duena– beste logika batzuen arabera garatu beharko dugu etorkizun hurbilean. Amerikako Estatu Batuetan,

adibidez, logika ez da ezkerra/eskuina, baizik eta eskuina eta eskuin muturrekoaren artekoa. Brasilen, berriz, azken dialektika ezkerrean eta ezkeragoaren artekoa da. Euskal Herrian abertzaletasun ezberdinak tarteko izaki, bada, are konplexuagoa da, mapa politikoak beste era batez egituratzen ari da. Euskal Herrian, ezker/eskuina eskema aipa-

“Eszenatoki berriaren atarian egon gaitezke, baina ez Batasunak ekarpen hori egin duelako, Batasunak bere burua behartua ikusi duelako baizik”

tzea, bere horretan, beste xehetasunik gabe, mimetismo hutsa eta faltsua egitea da. Hemen beste logika politikoak daude, uneon horregatik ez daude baldintza objektiboak behin betiko mapa politiko osatzeko. Egoera hori etortzen denean, agian, esparru politikoaren osatze berria gauzatu ahal izango da.

Zein da Batasunaren azken ekarpenaz egiten duzun balorazioa? Eszenatoki berriaren atarian al gaude?

Eszenatoki berriaren atarian gaude edo egon gaitezke, baina ez Batasunak ekarpen hori egin duelako, Batasunak pro-

“Batasunaren ekarpenaren ondoren, ez da ETaren komunikatu zehatzik izan. Definitu gabeko egoeran gaude. Gauza arraroak gerta daitezke. Gure burua prestatu behar dugu etor daitezkeen toxikazio kanpainetarako”.

posamen hori egiteko bere burua behartua ikusi duelako baizik. Ukaezina da. Eusko Jaurlaritza, hiruko gobernua-ren bidez, ahalegin izugarria egiten ari da herri hau dagoen egoeratik ateratzeko. Estatutu Berrirako Proposamena da, oraingoz, herri hau eszenatoki berrian sartzea ahalbidetu dezakeen proposamen zehatz bakarra. Proposamen hori da gizartean eztabaidatzen ari dena nagusiki, Batasunari gustatu edo ez. Beraz, Batasuna jabetu bada hori dela proposamen funtsezkoena eta bere jendea aldaketa sakona eskatzen ari dela, bada, poztzen naiz.

Zer iritzi duzu ETaren balizko komunikatuen inguruan egin diren balorazioez? Eibarren eta Iruñean izandako balizko erasoak?

Baldin eta ezker abertzale ofiziala ziklo berrian sartu bada –sinetsi nahi nuke horrela dela– gure burua prestatu behar dugu etor daitezkeen toxikazio kanpainetarako. Hau da, gauza arraroak gertatuko dira. Definitu gabeko egoeran gaude, Batasunaren ekarpenaren ondoren ez da ETaren komunikatu zehatzik izan. Eibarko PSE-EEko zinegotziaren eta PSNko Juan Jose Lizarberen aurka “erasoak” ez dakigu gezurrezko bonbak edo amarruak izan diren. Horrelako egoeratan –balorazioa egiteko orduan eta gauzak argitu arte behintzat– alderdi guztiok tentu handiz ibili behar dugu. Hala eta guztiz ere, Batasunaren ekarpena zintzoa bada, bere burua prestatu behar du erantzun zuzenak eta zehatzak emateko. Bestela, lortu duen sinesgarritasun edo zilegitasun apur hori berehala galduko du.

Gatazkaren Konponbidea Sustatzeko Batzordea lanean ari da. EA barruan dago. Zuk nola ikusten duzu ekimena?

Nik begi onez ikusten ditut gatazkari irtenbideak emateko ekimen guztiak, Elkarri-rena, kasu. Ekimen hau ere errespetatzen dut. Nazio Eztabaidagunean egin diren hainbat gogoetarekin kritikoa naiz, ordea. Kritikoa naiz –Batasunaren ekarpena izan diren gogoeta batzuekin kritikoa naizen

bezala—diagnosia ez delako zuzena. Eztabaidaguneak herri honek duela 25 urte abertzaletasun historikoak—edota demokratikoak—hartu zuen erabakia deslegitimitatu nahi duelako. Helburu nagusia hori den neurrian nekez egin dezakegu aurrera diagnosi komun baten bila. Eztabaidagunearen diagnosian ezker abertzale ofizialak azaldu ohi duen obsesio bera ageri da. Guk, aitzitik, erabaki hura zuzena izan zela uste dugu. Jaurilaritzaren Estatutu Berrirako Proposamena bide eta norabide horretan heldu da, urrats berriak emateko eratu da. Gainera, alderdi bakoitzak bere proposamena auzkezteko aukera izan du. Eusko Legebiltzarra da foro egokiena eta baliotsuena—nahiz onartzen dudan Nafarroa eta Iparraldea oraingoz ez daudela barne—urrats berriak emateko. Nazio Eztabaidagunea foro alternatibo bezala agertu da, Eusko Legebiltzarra deslegitimitatu nahian. Foro hauek horrela kokatzen diren neurrian ezin ditut begi onez ikusi.

Tira, ez zaudela guztiz konbentzituta Batasuna eta bere inguruan ematen ari diren urratsekin...

Ez, noski. ETArengandik desmarkatzeko ausardia falta dutelako, biolentziatik alde egiteko erabateko urratsa eman ez dutelako. Ezker abertzale ofizialak gaineratiko alderdiak eta gizartea orobat konbentzitu nahi baditu duela 25 urte herri honek—edo EAEk, kasurako—hartu zuen bidea okerra dela, Batasuna oker dago, berriz ere tronpatu egingo da. Ezker abertzalea urratsak ematen ari da, ados, baina gizartearen errealtatea zein den jabetu behar da behingoz. Hau da, gizartea anitza dela, gatazka ez dela Euskal Herria eta estatuen arteko

gatazka soil. Alderdi abertzaleen arteko indar metaketak eta tirabirak ikusi behar ditu. Gipuzkoako soziologia zein den ezagututa, hiri nagusi eta herri nagusietako alkatetzak noren esku dauden jabetuko ote da behingoz? Errealismo dosi bat behar du ezker abertzaleak, politikan mailaz mailako bidea urratu behar dela ikasi behar du, errealtatea onartu behar du eta ez lainotan

**“Earen gehiengo zabalak
EAJrekin koalizioa onartzen
du, baina ez edozein
preziotan. Nik ez nuke
1994an EAJrekin izan genuen
koalizioa onartuko”**

ibili. Ari da jaisten lurrera, Bergarako Adierazpenetik urratsak ematen hasi zen, baina, bien bitartean, egoera honetara iristeko zenbat urrats alfer eta zenbat sufrimendu bizi behar izan ditugun ikusteak pena izugarria ematen dit.

Zein neurritan jari behar du zalantzan EAK EAJrekiko koalizioa hurrengo hauteskundeetan, Ibarretxe Planak ez badu egiten zuek nahi duzuen bidea?

Ni koalizioaren aldekoa naiz, baina ez edozein preziotan. Earen gehiengo zabalak EAJrekiko koalizioa onartzen du, ardatz estrategiko horren alde gaude, baina ez edozein preziotan. Nik neuk ez nuke 1994an EAJrekin izan genuen koalizioa onartuko. EAJk har dezakeen bideari begira gaude. Nik nire ideologia daukat, eta ez da EAJrena. Baina, uneon, herri honen etorkizun hurbilean, EAJren proiektuak eta nireak bat egiten dute. Bal-

dintza objektiboak ematen dira koalizioan aurrera egiteko.

EAJk, antza, baietza emango dio Europako Itunari. EAK ezetza iragarri du. Bi erabakiak uztargarriak al dira EAEko hurrengo hauteskundeetan koalizioan joateko?

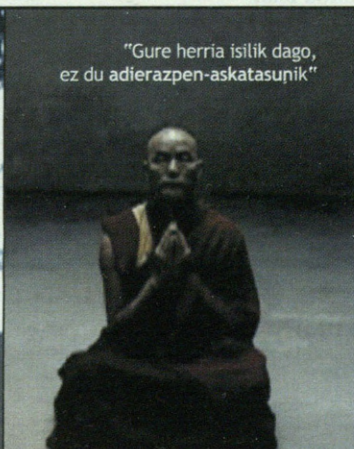
Bai. Europako hainbat alderditan dauden eztabaidak ikusi besterik ez dago. Frantziako alderdi sozialista edo Kataluniako Convergencia alderdien barnean, adibidez. Nahiz paradoxikoak izan daitezkeen, gure ezezko eta EAJko—balizko—baiezko botoak ez dira elkarrengandik urrun izango. EAJ eta Earen Itunaren diagnosiak ez dira oso ezberdinak izango. Diagnosiak bertsuak izanda ere, batzuk Ituna onartuko dute eta besteok ez. Gure ezezkoa ondo arrazoituta dago eta EAJk onartuko balu, guk bezala, itunari hainbat gabezia leporatuko lizkioke. Botoa ezberdina izanda ere, inportantea Itunaren muina zein den azaltzea da. Iritzia eta jarrera orokorrak antzekoak izango dira.

Azkenik, Ibarretxe Plana Eusko Legebiltzarrean eztabaidatuko da aurki. Zer espero duzu Batasunaren aldetik?

Ez da erraza ezer igartzea. Edonola ere ezker abertzale ofizialak, Batasunak, erantzukizun historikoa dauka une honetan. Nahiz eta proposamenaren muinarekin bat ez egin edota diferentziak izan, ezker abertzaleak bere esku dauka gizarte eta herri honek bere iritzia ematea. Niri herri kontsultan proposamenari ezezkoa ematea zilegia iruditzen zait, baina herri kontsulta galaraztea oso gogorra irudituko litzaidake. Batasunaren esku dago kontsulta bideratzea. ■



“Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio”



“Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik”

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**



Kanpo merkataritza suspertzen ari da

Abiapuntu eta helburu oraindik ere Europar Batasuna duen euskal kanpo merkataritza, zenbait urte motelen ondoren, suspertzen hasi zen iaz. Litekeena da aurtengo ekitaldian joera hori sendotzea, nahiz eta inportazioen hazkuntza erlatiboa handiagoa izan zen esportazioena baino.

DANIEL UDALAITZ



ALBERTO ELOISEGI

2001 ETA 2002AN MOTELDU ZEN kanpo merkataritza Hego Euskal Herrian. Estatu Batuetan 2001eko irailaren 11n izandako atentatuek eragina izan zuten eta baita nazioarteko ekonomiaren eremuan 2002an sortutako ziurgabetasun geopolitikoek ere. Iaz azaldu ziren euskal kanpo merkataritza sendotzen ari dela adierazten duten lehenengo zantzuak. Hala ere, kanpoko eskariak kalte egin dio EAEko Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkuntzari, inportazioen hazkuntza erlatiboa handiagoa izan baita esportazioena baino. Hala ondorioztatzen da Hego Euskal Herriko 2003ko ekonomia txostenetik. Txosten hori urtero egiten du Euskadiko Kutzak eta orain dela gutxi argitaratu da. Aldizkari honetako txostentxoak egiteko datuak finantzen euskal argitalpen horretatik hartu ditugu.

Esportazioak %1,8 hazi dira eta inportazioak %3,8.

EAEn 11.752,8 milioi euroko emai-

tza eman zuten esportazioekin itxi zen 2003. urtea —energiaren esportazioari dagozkio 577,7 milioi eta bestelako esportazioei 11.175,1 milioi—. Zenbateko horrek %1,8ko igoera adierazten du 2002. urtearekin alderatuta. Alabaina, joera ez zen egonkorra izan ekitaldi osoan. Urtearen aurreneko zatian esportazioak %5,9 igo ziren, baina hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan joera hori ez zen hain dinamikoa izan.

Inportazioei dagokienez, %3,8 igo ziren 2003. urtean, 10.452,6 milioi euroko irabaziak lortu arte —energia inportazioei dagozkie 2.175,9 milioi eta gainerako 8.276,7 milioiak bestelako esportazioei—. Inportazioen hazkuntza erlatiboa handiagoa izan denez esportazioena baino, merkataritza balantzaren saldo positiboa murriztu egin da —2002ko 1.466,4 milioi euroetatik 2003ko 1.300,2 milioietara igaro gara— eta baita esportazioen estaldura tasa ere, inportazioen estaldura tasarekin alderatuta —2003an %112,4koa izan

zen eta 2002an %114,6koa—.

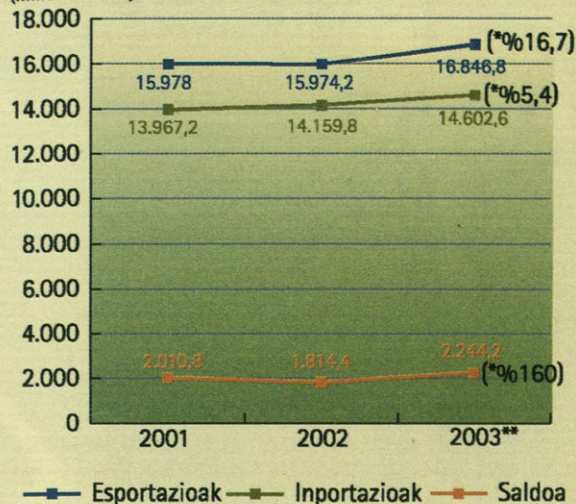
Nafarroan ere 2003an gora egin zuten bai esportazioek (%14,9) eta bai inportazioek (%1,6). Horrela, esportazioekin 5.094 milioi euro lortu ziren, baina etekin hori murriztuta gelditu zen, inportazioak 4.150 milioi eurokoak izan baitziren. EAEn gertatu denaren alderantzizkoa gertatu da Nafarroan, izan ere inportazioekin alderatuta handiagoa izan baita esportazioen hazkuntza erlatiboa eta horrek merkataritza balantza gorago jarri eta 944 milioi eurotan kokatu baitzuen 2003an —348 milioitan zegoen 2002an—. Era berean, inportazioen estaldura tasarekin alderatuta, esportazioen estaldura tasa ere hazi egin da 2002ko %108,5etik 2003ko %122,7ra.

Europar Batasuna saltoki nagusia

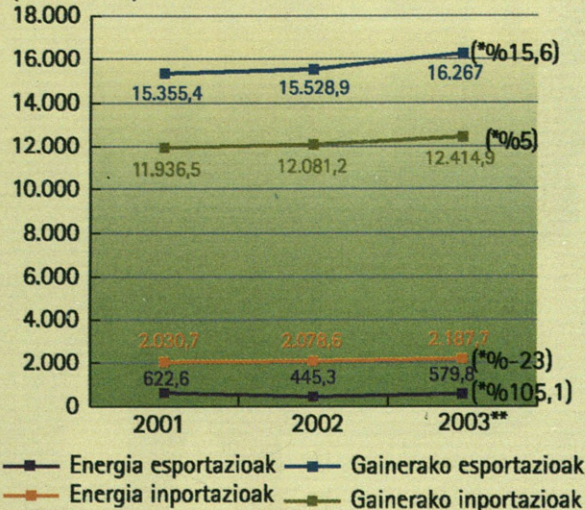
Oraindik orain, Europar Batasuna da Hego Euskal Herriko kanpo merkataritzaren abiapuntu eta helmuga nagusia. Hain zuzen ere, eremu horretan egin zen 2003an

KANPO MERKATARITZAREN BILAKAERA HEGO EUSKAL HERRIAN

(milioi eurotan)



(milioi eurotan)



* 2002-2003ko diferentzia %tan **Erabili diren EAEko datuak behin-behinekoak dira.

Iturria: Eustat, Eusko Jaurlaritza eta Nafarroako Gobernua

energia kenduta beste gai guztien esportazioaren %70,3 eta energia kenduta beste gai guztien inportazioaren %72,2. Nahiz eta bezero nagusien artean ez egon, nabarmen hazi ziren Irlandarako eta Danimarkarako esportazioak -%85,8 eta %24,7 hurrenez hurren- zein Greziazatik egindako inportazioak eta Danimarkatik egindakoak -%39,9 eta %16,13 hurrenez hurren-.

Hala ere, Frantziako Estatua eta Alemania dira berriz ere EAEko kanpo merkataritzaren merkatu nagusiak -bien artean hartzen dute euskal lurraldeen kanpo merkataritzaren herena inguru-. Bietara egindako esportazioek bilakaera positiboa izan dute -%2 eta %2,4 igo dira hurrenez hurren- eta inportazioek

negatiboa -%1,6 eta %3,44 jaitsi dira hurrenez hurren-. Arantzela partidaka, eta energia produktuak alde batera utzita, EAEn nagusi dira ekipoko ondasunen esportazioak, esportazioen %47,3arekin -sektore berean %26,7ko inportazioa dago-; eta metalen esportazioa, esportazio osoaren %23,5ekin -sektore berean %23ko inportazioa dago-. Oso atzean daude gainontzeko sektoreak: kautxua eta plastikoa, nekazaritzako produktuak, papera, eta produktu kimikoak. Horiek esportazioen %6,5 eta %2,8 artean daude.

Nafarroari dagokionez, EAEn gertatzen den moduan, Europar Batasuna da kanpo merkataritzaren abiapuntu eta helmuga nagusia. Beste urteetan bezala, Frantziako

Estatua da esportazio nafarren helmuga garrantzitsuen. Gainera, bera da, Alemaniarekin batera, kanpoko erosketen hornitzaile nagusia ere. Arantzela partidaka, garraio materialarena da gailentzen dena -esportazioen %53,6 eta inportazioen %37,7-. Autoen partida nahiko handia da -garraio materialaren %66 inguru osatzen du, eta sektore honek 2003ko salmentak igotzearen arrazoi nagusia da-. Oso atzetik daude beste sektoreak. Hona hemen garrantziaren arabera sailkatuak: makineria mekanikoa, nekazaritza, makineria elektrikoa, produktu kimikoak, produktu metalikoak, papera eta kartoia, eta abar. Sektore horiek Nafarroako esportazio osoaren %12,9 eta %4,1 artean daude. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:



kutxa
gizarte ekintza



Goierriko Ordizia herriko neska koadrila.

Gazteok belarria erne! Zaharrak hizketan ari dira

Herri dezentetan egin duten moduan, Goierri bailarako bi herrik ere (Ordizia eta Zaldibia) bertako hizkera landu eta bilketa paperean jaso dute. Herriko hizkeraren ezaugarriak biltzeko edadetuekin egin dituzte makina bat elkarrizketa. Zaldibiako ikerketa iazko maiatzean argitaratu zen eta Ordiziakoa berriaz, aurtengo azaroan. Bata zein bestearen egileak Zaldibiakoak dira, Larraitx Garmendia eta Karmele Etxabe filologoak. Goierritar hauek beren bailaran egiten den euskara *eskutan* erabiltzeak zer-pentsa jarri ditu eta hausnartutakoak beraiek idatzi dituzte segidako lerroetan.

LARRAITX GARMENDIA
KARMELE ETXABE

ESKUALDE EUSKALDUNA da Goierri, ezagutzari dagokionez (% 68,2 euskaldunak). Euskaldun horien artean erdarara jotzeko joera zenbateraino zabaldua den kontatzen ez gara hemen hasiko. Eskualde honetako bi herritan (Zaldibian eta Ordizian) elkarrizketak egin eta euskara aztertzen aritzean, ordea, adinekoen euskara aberatsetik gazteen jardunera dagoen higaduraz jabetu gara. Ezagutza maila altua dago bi herriotan (% 87,2 Zaldibian eta % 59,7 Ordizian) eta, beharbada, horrexegatik jo dugu hutsune edo gabezi horiek nabarmentzera. Tuteran edo Maulen, ez genukeen berdina egingo.

Asko hitz egin da azken aldian hizkuntzaren kalitateaz, ezagutzaren igoeraz, eta baita erabileran den hutsuneaz ere. Gu baino adituagoak badira horren inguruko kezka eta eztabaida mahai-gainean jarri, eta gogoeta egin dutenak. Labetik atera

berriena, K. Amonarrizek, A. Egañak, eta J. Garziak aurtan argitaraturiko *Euskararen kalitatea: zertaz ari garen, zergatik, eta zertarako* ikerketa izango da. Guk geuk, ordea, Goierri aldean egindako bi azterlan hauek erakutsi digutenari patxadaz erreparatu, eta kezka horiekin bat datozen hainbat kasu jaso ditugunez, hemen emango ditugu batzuk aditzera.

Ondoko erdaretatik harturiko baliabideak erabiltzeaz gain, gaztelaniak kutsatutako euskararen adibi-

deak ere barra-barra entzuten ditugu; *euskara txarraren* adibide, adineko batzuek esan diguten moduan. Gaztelaniaren egitura hartu eta euskaran erantsi; hori da adibide hauetan, eta beste askotan, Goierri aldeko gazteen euskaran jaso duguna:

Bazoaz Legorretara, eta hala entzungo diozu bertako gazte horri: *Kriston golpea eman naiz*. Ordiziara inguratu, eta euskaraz ari badira, ez da harritzekoa horrelakoak entzutea: *Juten gea partidue ikustea?* Eta Zaldibiara bertara etorrira: *Atzo Eroskin ikusi nizun*.

Hizkuntza erabili egin behar da, noski. Erdarakadak handik, batukadak hemendik, erabiliaren erabiliaz gozatuko dugu herriko euskararen jarioa ere. Baina... eskualde honetan bertan, belaunaldi batetik bestera gertatu den jauziak zer pentsatua eman digu, eta hortik gure kezka hau.

Adinekoekin izandako elkarrizketetatik harri-bitxiak jaso ditugu. Beraien etorriak lilura sortu digu.

Barru-barrura ar bat sartu ere bai, beraien hitz egiteko modu horretara gerturatzeko. Lexiko, egitura, edo esapide aberats guztien gainetik, ordea, aiton-amonan hauen jarrerak liluratu gaitu: hizketarako patxada horrek, elkarrizketaren hariari etenik gabe eusteko gaitasun horrek, urteen joan-etorriak *ondutako* naturaltasun horrek... eta noski, barnejario aberats horrek.

Hiztegitik haratago doazen hutsak, ahuleziak, zulo beltzak ari gara sortzen gazteok euskaraz

Izan ere, goraxeago aipatu ditugun adibideak gazteen hanka-sartze esanguratsu eta oso grafikoak dira, baina ez dira arazoaren muina. Presaka bizi garen garai honetan hizketarako ere ez dugu betarik hartzen. Gauzak nola esaten ditugun baino zer esaten dugun axola zaigu, komunikazioa da garrantzitsua, elkar ulertzea, eta kito. Horregatik, hiztegitik haratago doazen hutsak, ahuleziak, zulo beltzak ari gara sortzen gazteok euskaraz.

tzea, eta kito. Horregatik, hiztegitik haratago doazen hutsak, ahuleziak, zulo beltzak ari gara sortzen gazteok euskaraz.

Bestalde, eta ahulezia horiei erantzuteko balio dutelakoan, adinekoen jario horretatik baliabide asko har ditzakegula uste dugu. Teknologia berrietarako hiztegia jasotzeko ez digu balio, agian, baina sintaxi-egituretarako, esamoldeetarako, hiztegi arrunterako... iturri emankorra dugu adinekoen euskara hau.

Hala ere, hizkuntzen gainbehera euskararena bakarrik ez delakoan gaude (euskara, ondoan dituen hizkuntza handiagok mehatxatzen badute ere). Ikusi besterik ez dago telebistan erabiltzen den gaztelania, ingelesa berdin... Hizkuntza hauek osasuntsu daude hiztun kopuruari dagokionez, baina zoriturrez, presakako mundu honetan denen kalitatea eta aberastasuna doaz beherantz. Eta gure txikitasunetik nola egin aurre horri? ■

kulturagenda

Abenduaren 6tik abenduaren 19ra



Ganbara

Urtarrilak 8 arte.

Erakusketa. Disidentziak oro.

Poetikak eta arte ekinbideak euskal trantsizio politikoa (1972-1982).

Komisarioa: **Fernando Golvano**.

Erakustaretoa

Otsailak 2 arte.

10:30 - 14:00 | 16:00 - 20:30

Erakusketa. Ahalegina.

Asteartetik larunbatera.

Komisarioa: **Jose Antonio Alvarez Reyes**.

Talde eta elkarteentzat bisita gidatuak astelehenetik ostiralera.

Ikus-Arteetako Gipuzkoar Artista Berrien XXXIX.

Lehiaketaren edizioarako deialdia.

Epea: **2005ko urtarrilaren 28a**.

Informazioa: **94300850 / 943482752**

artistaberriak05@gipuzkoa.net

www.gipuzkoa.net / www.begira.com



arteleku

www.arteleku.net

Abenduak 24 arte.

Audiolab. Audio eta musika garaikideko laborategia.

Ping-on installation.

Fabian Stübi & Mischa Eberli. Instalazioa.

Koordinatzailea: **Xabier Erkizia**.



Abenduak 10etik martxoak 31ra.

Racismomatón.

Lekuak:

Aulario EHU/UPV,

Koldo Mitxelena Kulturunea,

Gipuzkoa plaza, Pio XII plaza,

Okendo Kultur Etxea, Renfe geltokia, ...

Idea: **La Fábrica de Cosas Bonitas**.

Antolatzailea: **Okupgraf** www.okupgraf.net



Abenduak 13-16

Avid ikastaroa.

Avid Media Composer (101)

Koordinatzailea: **Gabriel Corbella Eguluz**.



Bero-beroan

Miguel Sanzen desafioak

Miguel Sanz Nafarroako Gobernuak eta UPNko lehendakariak berriz luzatu die desafia bere alderdiko afiliatuak: martxoaren 13ko kongresuan ontzat ematen badira UPNko lehendakariorde Rafael Gurreak eta Jose Cruz Lapazaran idazkariordeak aurkeztutako proposamenak, berak uko egingo dio UPNko lehendakari izateari.

Gurreak eta Lapazaranek beren karguetarako pertsonak 200 lagun ez osatua dagoen UPNko Kontseilu Politikoak proposatzea nahiko lukete eta ez alderdiko lehendakariak (Sanzek), adibidez, edota Kontseilu honek bakarrik erabaki dezala hautes zerrenden osaketa. Sanzek 'eredu asanblearioa' deritzo horri -"Batasunaren eredu"- eta ordagoa jo du.

Aurten bertan, UPNren Kontseilu Politikoaren danbateko gogorra hartu zuen Sanzek, bere hautagaiari muzin egin eta Javier Pomés hautatu zuenean Europako Parlamenturako zerrendaburu.

Nafarroa Baiko Barkosek gola sartu dio UPNri

Medinaceli-Soria-Tutera bidea autobia izango da eta ez autopista, hori da Espainiako Kongresuak onartu berri duena. Nafarroa Baiko Uxue Barkos diputatuak bultzatutako proposamena izan da eta jokaldia borobila atera zaio: Kongresuko talde guztiek onartu dute eta, beraz, PPren talde barruan dau den UPNko diputatuak ere bai. Edozein eratan, UPNk danbatekoa jaso du, berak ere bere garaian autobia aldea jarra agertu zuelako, baina PPren Espainiako Gobernuak autopistaren eredu inposatu ziolako.



Deserosotasuna Arrasateko kooperatiba askotan

Arrasateko kooperatibetako lantegi askotan ez da giro onik MCCko zuzendaritzak Espainiako Erregeari abenduaren 9rako egin dion gonbitearekin. Eta giro hori berdin hedatzen da langile soil, ertaineko postuak edota zenbait kooperatibetako goi mailako zuzendaritza postuetan. Pertsona askok ez dute batere egoki ikusi MCCko Kontseilu Nagusiak -lehendakari gisa Jesus Catania duena- nola hartu duen erabakia, operazioa egosia prestatu diolako Kontseilu Erretoreari eta honek ez duelako ezer esaterik izan behin jakia mahaiaren gainean izan duenean. Kooperatiben baitatik bisita honekiko desadostasun publikoa agertu dutenek azpimarratutakoaren arabera, kooperatiba taldeak nahiko ongi neurtu izan ditu bere ekimen politikoak, nagusiki kooperatibisten pluraltasunari zor zaion begiruneagatik, baina oraingoan printzipio hori guztiz hautsi da. MCCko zuzendaritza exekutiboarentzat, ordea, operazioa garrantzitsua da Espainian saltzeko.

Zer da...

Prud'hommes

Prud'hommes Ipar Euskal Herriko erakunde sektorial eta territoriala da, zeinetan ebazten baitituzte laneko gatazkak langileen eta ugazaben baseek hautetsitako ordezkariak. Hego Euskal Herrian ditugun epaitegi sozialen tankera-koa da, baina auzietan ez dute epaileek erabakitzen, langileen eta enpresen ordezkariak baizik. "Prud'hommes" delako instituzio hori eratzeak azken hauteskundeak iaz izan ziren. Langileek zein ugazabek hautetsitako pertsonak 50 izan ziren, 1997ko 58en aldean. Bi alderdiek 25na ordezkari dituzte. Erakunde horretan ordezkaturiko sektoreak hauek dira: Merkataritza (18 ordezkari), Industria (10), Hainbat jarduera

(8), Tarteko koadroak (8) eta Laborantza (6). Enpresa-elkarteez gain, azken hauteskundeetan, besteak beste, Force Ouvriere eta CGT sindikatuek hartu zuten parte. Nabarmenezkoa da LAB sindikatu abertzaleak, Ipar Euskal Herrian 300 lagun afiliatu baino gehiago baititu, lehenbiziko aldiz hartu zuela parte hauteskunde horietan, eta ordezkaritza lortu zuela. Erakundeak egoitza Baionan badu ere, Iparraldeko euskaldunen parte batek (gehienak Zuberoakoak) Prud'hommeserako ordezkariak Oloroen (Frantzia, alegia) hautetsi behar dituzte. Halakoak dira Frantziako legeriaren eskakizunak, Iparraldeko euskaldunak ere zatitzen baititu.

Daniel Udalaiz

De Villepin, Frantziako barne ministroaren bidaia antzua

HALAKO BATEAN etorri da De Villepin Frantziako Barne ministroa. Berak besapean ekarriko zuenari buruzko esperantzak askotakoak ziren, baina azkenean etsipena nabaria izan da. Galdegindako gai batzuk ia aipatu ere egin gabe utzi zituen Barne ministroak eta esandakoekin berriz, inor gutxi gustura. Euskararen ofizialtasuna ukatu zuen eta IPEn sorrerari buruz aritu zen. Hizkuntza Politikarako Bulego Publikoari buruzko zehaztapen gutxi eman zuen eta aurrekontua uste baino murriztagoa; 600.000 euro beharrean 520.000 euro. Euskarazko irakaskuntza alorrean hitzarmena sinatu zuen ministroak, baina Hiru Sareta-k (Seaska, Euskal Haziak eta Biga Bai) adierazi du ministroaren bidaia aurrerapausoa baino atzerakoa izan dela. Hiru Saretak abenduaren 11rako manifestazio deialdia eginga du.

Hiztegiak poltsikoan

ESKUKO HIZTEGIA izeneko egitasmoan garatutako tresna, eskuko ordenagailu txiki bat da. Ordenagailuan Euskal Hiztegia, Sinonimo Hiztegia, Hiztegi Batua eta Hiztegi Modernoa daude kargatuta eta edozein tokitan eta momentutan kontsulta daitezke. Ordenagailuaren pantaila txikitxoan informazioa erraz irakurri ahal izateko Internet bidez konektatzeko web orrialde berezia prestatu dute. UEUK abian jarritako Hiztek masterreko Urtza Iturraspe ikasleak garatu du proiektua EHUKo IXA taldearen zuzendaritzapean.



Ohorezko euskaltzainak eta Txillardegiren ezetza

HAMAIA ohorezko euskaltzain izendatu ditu Euskaltzaindiak eta horien artean Jose Luis Alvarez Enparantza, Txillardegik. Ez du onartu, ordea, izendapena eta orain daukan euskaltzain mailan aldaketarik ez duela nahi esan du. Urgazlea da 1957tik eta hiru aldiz proposatu zuten euskaltzain oso izateko: 1980an (Patxi Altuna aukeratu zuten), 1987an (Juan Mari Lekuona) eta 1988an (Ibon Sarasola). Txillardegik Berriara bidalitako eskutitzean dioenez: "Euskal Herriak eta euskarak berak badaukate ohorezko izendapen hauek baino kezka iturri larriagorik".

Segidakoak dira beste ohorezko euskaltzainak: Pello Apezetxea, Koldo Artola, Federico Barrenengoa, Josep Camino-Hasquet, Jean-Baptiste Dirassar, Joseba Intxausti, Jon Lopategi, Patxi Oroz, Jean-Baptiste Orpustan, Karmele Rotaetxe.

Euskarazko jostailuen Gida 2004

URTXTINTXA ESKOLAK Gidaren 4.000 ale argitaratuko ditu Durangoko Azokarako. Euskarazko jostailuen zerrenda eta fitxa jasoko du gidak eta iazkoen zerrenda ere bai. 2003 eta 2004ko CD-ROMak ere bertan izango dira. Jostailugintzako ekoizleak eta dendak ezagutu nahi dituenak ere hor aurkituko ditu.



BAHEA

Antxon Azkargorta eta Miguel Herrero, EHUtik kaleratutako irakasleek Berria Batasunaren proposamenari buruz "Diskurtsoa ere desarmatu beharra dago?" titulupean idatzitako artikulua bukaera: "Azkenik, guztiz onartezina deritzogu presoen, erbesteratuen eta biktimen arazoa eskusiboki ETA eta bi estatuetako ordezkariak egongo diren mahai batean ebartziko dela proposatzea. Lehengo mahaiaren eragile politiko, sozial eta sindikatueta-koek parte hartuko badute, zergatik bigarren honetan ez? Gogora dezagun deportatu, torturatu eta «biktima» asko ez direla ETakoak. Eta baldin badira ere, kolektibo horien alde borrokatu duten pertsonen zer esanik izango dute, ala ez? Bigarren mahai honetan herriaren presentzia ahanzea despistea baino zerbait gehiago dela iruditzen zaigu. Paradoxikoa da orain arte etsaia gure hainbat ideia ostu digularik, oraingoan Anoetako dokumentua etsaiaren kontzeptuz josita agertzea: «partir de la realidad», «evolución gradual», «paz», «sacar el conflicto de las calles», «de manera pacífica y democrática».

EAEko aurrekontuak gori-gorian aurtengoan ere

Aurrekontuen negoziazioen emaitzetan, aurtengoan UAko Enriqueta Benito irabazi du gobernu hirukoak. Horrek 37nako enpatea ekar dezake, SAK taldean edo banaka abstentziora jotzen ez badu. Ez da kopuru nahikoa aurrekontuak aurrera ateratzeko, baina Eusko Legebiltzarreko araudiak, bozketan hiru bider egitea ahalbideratzen du enpateak errepikatuz gero, eta horrek esan nahi du balizko ezezkoaren edo baiezkoaren blokeetan parlamentario bakarrak ere ezin duela hutsik egin, bestela balantza alde batera edo bestera desorekatuko litzateke. Azkenean, enpatea nagusituko balitz, Jaurilaritzak bigarren bez bez luzatu beharko litzuzke Jaime Mayor Orejak ospetsu egin zituen 2003ko aurrekontuak.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Mundializazioak Alemanian erakutsi dizkigu hortzak

Alemanian langileek kalean mugimendu gogorrak burutu dituzte aurten. Mundializazioak bertako enpleguetan eragin dituen kalteen kontrako protestak izan dira. Bi intelektual alemanek idatzi dute mugimendu horiez, mundializazioaren ondorioez, eta europarrok gainean dugun etorkizunaz.

ALEMANIAN aurten bi kale mugimendu garrantzizko gertatu dira. Ekialdeko Alemania Demokratikoa eta Mendebaldeko Errepublika Federala elkartu zirela hamabost urte aurten bete izanagatik, oso bestelako motiboak zituzten mugimendu eta manifestazio horiek. Batzuetan "astelehenerako manifestazioak" - Hartz IV legea oztopatu nahi zuten langileek, horren arabera estatuak langabetuei oso merke ordaindutako lanak ezarri nahi dizkielako.

Beste mobilizazioek are harrabots handiagoa egin dute Europa osoan: Opel-ek milaka lanpostu itxi behar zituela jakinda, greba "basatia" egin zuten autoen multinazionalen behar-ginek.

Bi gertakizun horiek guztiontzako irakaspen gogorra dakarten arren, Europako sindikatuak ez dira oraindik ausartu abisua ozen zabaltzera: "Langileok, agur 35 orduak" alegia. Aldiz, mugimendu horiek direla eta idatzi diren guztien artean bi artikulu hautatu ditu *Courier International* astekari frantsesak, gainean dugun etorkizuna argitzen saiatu diren bi idazle ekialdeko alemaniarrenak.

Ekialdeko Alemaniako jendeei aldaketak oso azkar gertatu zaizkie. Mendebaldeko alemanen bizi maila urte gutxitan erdietsiko zutela agindu zitzaizen, duela hamabost urte hango sistema komunista gainbehera etorri zenean. Aldaketaren onurak oraindik leku guztietara iritsi gabe direnean,

enpleguen galerarekin eta enpresa handien deslokalizazioarekin egin dute topo. Perspektiba horretatik idatzi dute bi gizonok.

Christoph Hein antzerkigilea da bata eta Ulrich Beck soziologoa bestea. Mundializazioaren analisiaren zati handi batean ados datoz biak; baina Beck soziologoak esperantza argiak ikusten dituen moduan, Hein idazlea beldur da faxismoa berriro gainean ote dugun.

Alemanian nabarmen gelditu da gaur gobernuak ez dutela maniobra tarterik multinazionalen aurrean. Mundializazioa baldin bada herrialdeen artean dauden bizi maila, soldata eta zerga diferentziak erabiltzea etekinak ateratzeko, "estatuak ez dauka mundializazioaren eboluzioan batere eraginik" idatzi du Christoph Heinek. "Korporazio mundializatua lege nazionalen atzaparretatik at dago, estatu bakoitzaren legeak bere mugetaraino iristen direlako".

Kontsumitzaileok kontrabotere

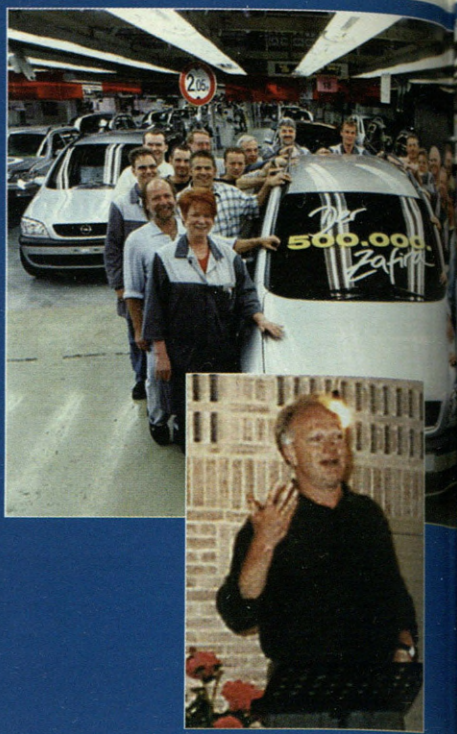
Estatuak bizi ahal izateko iturri bakarra du, eta kenduko balitzaio kartaz egindako gaztelua bezala hondoratu-ko litzateke: zerga. "Orain mundializazioak zerga derrigortuaren akabera ekarri du, zeren eta nahiko indar ekonomiko edukiz gero zergak ere negoziatzea daitezkeelako". Korporazio handi batek zergak arintzea edo besterik gabe kentzea eskatzen badu, edo amore ematen zaio edo lanpostuak

deslokalizatuko ditu, eta orduan estatuak zerga gutxiago biltzeaz gain langabetu gehiago hartu behar ditu bere gain.

"Estatuek ez dute amore eman behar xantaia horren aurrean", hala dio kontsentsu antiterroristak Europa osoan. Baina dotrina hau zaharkitua dago ekonomiari dagokionean, estatuen bizibidea bera arriskuan jarriko litzatekeelako bestela. Horregatik bazter guztietan "opariak" egin zaizkie enpresei, kanpotik etor daitezkeen edo lehendik daudenek ihes egin ez dezaten.

Arazoa da bati eta besteari zergak arintzearen edo opari fiskalak egitearen poderioz -beti kalte handiagoen beldurrez- plan sozialak egokitu egin behar direla diru gutxiago edukitze horretara... halako batean erreserbak agortu arte.

Korporazio europar batek Vietnamen duen langileak orduko euro baten 6,5 xentimo kobratzen badu, erraz da ulertzen oraindik gauzak noraino iritsi daitezkeen. "Mundializazioak hartu duen bideak -idatzi du Cristoph Heinek- lehen eta bigarren mundua elkarrekin egokitzea darma. Bere helburua ez baita mundu justuago bat lortzea, dauden ezberdintasunak etekinik handiena lortzeko erabiltzea baino". Horregatik dago ziur Hein enpleguez Europatik desagertzen segiko dutela, eta ehun soziala ahulegi geratuko dela edozer sostengatzeko ere.





Bochum herriko Opel lantokiaren bi irudj kontra-jarri: ezkerrean 500.000. "zafira" autoa bukatu zutenean egindako argazki alaia. Gain honetan, mobilizazioen irudia. Bestela esanda, mundializazioa baino lehen eta gero. Bi erretratu txikitakoak, ezkerrekoa Ulrich Beck soziologoa da eta lerroon ondokoa Cristoph Hein idazlea.

Korporazio mundializatuen indarra teoria politikoaren erroak hankaz gora jarri dituela eta eskema berria honela esplikatu du Ulrich Beck soziologoa: "Gaur egun dirudunek ez dute lehen bezala honela edo bestela esku hartzearekin egiten mehatxu, ez esku hartzearekin edo alde egitearekin baizik. (...) Xantaia egiteko ahalmen honek aldatu du negoziaketa ekonomikoaren logika: beti eta edonon estraineko ezezkoa eman, ez inbertitu, eta gainera inori konturik eman beharrik gabe".

Logika horretatik ulertzen du Beckek jende artean dagoen ezinegon politikoa. Zeren eta gure botoekin aukeratu ditugunak gertakizun handien aurrean ikusle soilak dira, indarrik gabe, eta aldzik guk aukeratu ez ditugun pertsonak dira gure bizitza baldintzatzen duten erabakiak hartzen

dituztenak. "Politikariak oraindik ez dute ulertu ez beren posizioa eta gurea mundu mundializatu honen modernitatean". Eta bere ustez eskema klasikoen arabera erreakzionatu duten sindikatuek ez dute askoz gehiago ulertu, suizidiora daramaten grebak antolatu dituztenerako. Ez Schröder kantzilerrak korporazioari "jokabide abertzalea" exigituz egindako deiak eta ez mobilizazioak estatu mailan antolatzen dituztenek, ez omen dute mundu berria ulertu.

Itxaropenari zirrikitua irekiz, Ulrich Beckek kapitalari aurre egin diezaiokeen kontraboterea ikusi du: "Kontsumitzaile politizatuan oinarritutako mugimendu soziala da hori. Erostea erabakia bihur daiteke boto, erosleak horrekin korporazio handien politikari buruzko iritzia eman-go duelarik.

Korporazioek ez inbertitzeko indarra badu kontrako indarra: gizakiok ez erosteko eta mugimendu transnasionalek boikota eragiteko dugin indarra". Etorkizuna hortik lantzea da bere proposamena, korporazio transnasionalek etekina kontsumoaren mundializazioari ateratzen dioten moduan, beren puntu ahula hori delakoan. "Korporazio ahalguztidunek ere ezinezkoa dute bezeroak kanporatzea".

Askoz ilunago bukatu du bere artikulua Hein antzerkigileak. Errepublikak Demokratikotik —garai gogorretan— ateratzeko aukera eman eta duintasunez etxean geratzea erabaki zuen intelektual honek pesimismoz ikusten du Europako politikariak diruzain onak bezala, beren poltsiko hutsak erakutsi eta politikari txar bezala, tunelaren bukaeran argia ikusi dutela esaten dutela. "Argi horrek ez dakigu zer iragartzun digun. Aingerua agian, argiaren aingerua edo ilunpearen aingerua: gure historia ezagututa, aurreikusi daiteke Europako alderdi nazional eta nazionalistek hartuko dutela indarra. 1946an, Mundu Gerra bukatu eta urtebetera, Thomas Mann-ek esan zuen faxismoaren garaia bukatzetik urrun geundela. Gazte nintzeanean irakurri nuen esaldi hori eta ez nuen batere ulertu, histerikoa iruditu zitzaidan eta errealtatetik aparte zegoena: faxismoa behin betiko garaitu berria genuen, ezta? Gaur egun beldur naiz Thomas Mann-ek oso urruneko gertakizunak aurreikusi ote zituen". ■

<http://www.argaia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.



Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**-en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herroni, 4 - DONOSTIA

Lourdes Oñederra

Umerik ez izatea (ere) ondo dago

Umerik izatea bezain ondo edo gaizki, alegia. Umeak ez izatearen alde egotea ez dela umeak izatearen kontra egotea, eta abar, eta abar.

Hori edo antzeko zerbait neukan pentsatuta nire urteko azken artikulua hone-tarako. Gogoan nuen ozen adierazteko emakume batzuek berariaz aukeratu genuela ama ez izatea –gizonezko batzuek ere berdin ziurrenik, baina esan dezatela beraiek–. Iruditzen zait berriro –lasaiago– horrelako gauzak, zenbait ideia gogoratzeko garaia heldu dela. Modak ziklikoak izaten dira, baina minoritarioen boladak laburragoak izan ohi dira noski. Horregatik, modu militantean gogorarazi behar izaten dira: oraingo gazteak ez ziren jaio ere, umerik ez izatea prestigioz jantzi zen garaian, besteak bezalako aukera izan zedin. Batzuk umeak izatearen aurkari sutsuenengandik jaiokak dira...

Kontua da, gaia programatu nuenean, ez nintzela ohartu urteko azken hau Eguberriak zetozela idatzi beharko nuela. Ahuldu egiten naute oso Gabonek, bigundu, xamurtu eta ximurtu: erabat bulnurable eta hauskor jartzen naute. Enfin, umorerik gabe uzten naute eta goragoko gaiak aritzeko inor mindu gabe, umorea behar da, maitasuna sabelean daraman umorea eta ez orain, nire egoera eguberri-aurreko txar honetan askoz errazago ateratzen zaidan ironia.

Gainera, artikuluan aipatu eta erabili nahi nuen *Beyond motherhood* (Amatasunaz gaindi) liburua ez dut aurkitzen –pentsamendu baikorraz, ez dut esan *galdu dut*–. Jainkoek ez bide dute nahi horretaz egin dezadan gaurkoa. Egoskor, hala ere, emakume askori gomendatzen diet liburua, aurkitzen badute behintzat –nirea azaltzen denean, uzteko prest gaio–.

Gai "femeninoagoak" omen diren horiek beste baterako utziz, mundu zabalagora begira jarri naiz, beraz. Martxoaren 11ko Batzordeari Aznarrek emandako erantzunen irrati uhinak atzealdean dauzkadala, ezintasun politikoa sentitzen dut: moral eskaseko pertsonak gizartean itzaltsu, iritzi-eragile izatera iristeko duten



JOSEBA OLALDE

erraztasun horren aurreko ezina. Heziketaren garrantziarekin atera ohi gara horrelakoetatik. Eta, egia esan, zer bestela? Orain ezin duguna, noizbait ahal izan dadila.

Umerik ez dugunak (ere) ohartzen gara heziketaren eta ezagutzaren transmisioaren garrantziaz. Gure inguruotan asko ateratzen da transmisioarena hizkuntzarekin lotuta: belaunaldien arteko transmisioaren garrantzia, hizkuntza biziko bada, eta abar.

Balioen heziketaz ere geroago eta gehiago hitz egiten da. Ez naiz orain hasiko horretan irakasleei egotzen zaien erantzukizunaz, batez ere gauzak gaizki ateratzen direnean –edo orduan bakarrik–. Bagenuke zer eztabaidatu.

Ezpainak eta hortzak estututa, ukabilak gogor itxita, optimismoaren aldeko ahalegin handi bat egiten dut, esateko luzaroago bizitzeak agian erraztu egingo duela belaunaldien arteko komunikazioa. Egia esan, biologikoki laburra da oso belaunaldien arteko elkarrizketarako dagoen denbora. Lehendabizi, seme-alabak gazteegiak dira maila helduko komunikaziorako; gero, hazten direnean, gurasoak zahartzen hasten dira...

Dena dela, denbora luzeagoa ez da berez nahikoa izango. Hemen bertan asko dugu egiteko, bai umedunek, bai umegabeek. Adibidez, euskal kulturaren mugari garrantzitsu den Durangoko Azokak ETaren indarkeria eraginkortasunik ezagatik bakarrik gaitzesten duen intelektuala omenduko du aurtun. Agian gertakari zenbait

berrikusi beharko genituzke, istorio intimoen azterketa "femeninoaren" aldagaien argitan –besteak beste: maitasunik eza, konplexu inkontzienteak, biolentziarako joerak norberaren zailtasun afektiboen irtenbide gisa–. Bada garaia politikatzat hartzen dugun horren diskurtso epikoaren babes-hitz eta kontsignak alde batera uzteko, gorroto antzuen indar paralizatzailea hauspotu gabe, ondorengo belaunaldien mesedetan, jende libreagoa izan daitezen gure umeak. ■

Bada garaia politikatzat hartzen dugun horren diskurtso epikoaren babes-hitz eta kontsignak alde batera uzteko, gorroto antzuen indar paralizatzailea hauspotu gabe, ondorengo belaunaldien mesedetan, jende libreagoa izan daitezen gure umeak



Aisialdiaren bertsio berria

Hitz gezidunak, hieroglifikoak, letrazopak, argazki jolasak. Hau dena eta gehiago aurkituko duzu Luman, euskarazko denbora-pasa eta hitz jokoen hilabetekarian. Harpidetu zaitetz eta hileko jasoko duzu aukeratutako tokian 30 euroren truke.

Harpidetzak: 943 37 15 45

www.argia.com/luma

luma@argia.com



+ *lumatxo*
haurrentzako gehigarria

A man and a woman are standing together, looking towards the camera. The man is in the background, wearing a white shirt with a yellow and black grid pattern. The woman is in the foreground, wearing a light-colored top with a dark, intricate pattern. She is smiling and holding a newspaper. The background is blurred, suggesting an outdoor setting.

Gaurkotasunak baditu milaka aurpegi

Guztien berri emateko, goizero
Manu Etxezortu (Goiz Kronika),
eta Susana Mujika (Faktoria).

Analisiak, elkarrizketak, eztabaidak
eta erreportajeak ikuspuntu
guzti-guztiak bilduz.